

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών 2019 -2021

Ελληνογαλλικές Σπουδές στη Λογοτεχνία, τον Πολιτισμό και τη Μετάφραση

Κατεύθυνση: Μετάφραση

Οι ελληνικές μεταφράσεις της σειράς βιβλίων *Le Petit Nicolas* του Ρενέ Γκοσινί

Διπλωματική εργασία της Αικατερίνης Μαρκουλάκη

Υπό την εποπτεία των:

κ. Γεωργίου Βάρσου, Αναπληρωτή Καθηγητή (επιβλέπων)

κ. Μαρίας Παπαδήμα, Καθηγήτριας

κ. Ελένης Τζιάφα, Επίκουρης Καθηγήτριας

Αθήνα, Ιούνιος 2021

Περίληψη

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να προσεγγίσει τις μεταφράσεις της σειράς βιβλίων του έργου *Ο μικρός Νικόλας (Le petit Nicolas)*, των εικονογραφημένων διηγημάτων της παιδικής λογοτεχνίας του Γάλλου συγγραφέα Ρενέ Γκοσινί (René Goscinny). Αρχικά, παρουσιάζεται το θεωρητικό υπόβαθρο το οποίο είναι απαραίτητο για την καλύτερη κατανόηση της εργασίας και των ζητημάτων που σκοπεύει να αναπτύξει. Το θεωρητικό πλαίσιο δομείται γύρω από τους όρους: ορισμός της παιδικής λογοτεχνίας, ιδεολογία στο πεδίο της παιδικής λογοτεχνίας και μετάφραση της παιδικής λογοτεχνίας. Στη συνέχεια, αναφέρονται πληροφορίες για τον Γάλλο συγγραφέα και το έργο του. Επίσης, αναλύονται τα βιβλία της σειράς του μικρού Νικόλα και παρατίθενται στοιχεία της έρευνας για τις σχετικές εκδόσεις στη Γαλλία και τις μεταφράσεις και αναμεταφράσεις στην Ελλάδα. Τέλος, επιχειρείται η προσέγγιση και ανάλυση του πρωτότυπου έργου *Le petit Nicolas a des ennuis* στη γαλλική γλώσσα και των μεταφράσεών του στην ελληνική γλώσσα.

Λέξεις-κλειδιά: Παιδική λογοτεχνία, ιδεολογία, Ρενέ Γκοσινί, αναμετάφραση, προσαρμογή, ο μικρός Νικόλας.

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή.....	4
Κεφάλαιο 1 : Παιδική Λογοτεχνία.....	6
1.1 Γενικά περί παιδικής λογοτεχνίας.....	6
1.1.1 Ορισμός της παιδικής λογοτεχνίας.....	6
1.1.2 Η Ιδεολογία στη χώρα της παιδικής λογοτεχνίας.....	10
1.2 Ο Μικρός Νικόλας στην παιδική λογοτεχνία.....	11
Κεφάλαιο 2: Ο Ρενέ Γκοσινί και ο Μικρός Νικόλας.....	19
2.1 Ο Συγγραφέας και το έργο του.....	19
2.1.1 Η πρόσληψη του έργου του Γκοσινί.....	21
2.2 Ο Μικρός Νικόλας.....	22
2.2.1 Η δεύτερη ζωή του Μικρού Νικόλα.....	23
2.3 Τα βιβλία του Μικρού Νικόλα στη Γαλλία.....	24
Κεφάλαιο 3: Οι μεταφράσεις του Μικρού Νικόλα.....	27
3.1 Περί μετάφρασης της Παιδικής Λογοτεχνίας.....	27
3.1.1 Γενικά περί αναμετάφρασης.....	29
3.2 Οι ελληνικές μεταφράσεις της σειράς βιβλίων του Μικρού Νικόλα.....	30
3.2.1 Παρουσίαση μεταφραστών και εκδοτών.....	34
3.2.2 Τοποθετήσεις των μεταφραστών.....	37
Κεφάλαιο 4: Ανάλυση και σύγκριση πρωτοτύπου και μεταφρασμάτων.....	40
4.1 Πραγματολογικά Στοιχεία.....	46
4.2 Σημασιολογικό επίπεδο.....	50
4.3 Υφολογικό επίπεδο.....	51
4.4 Γενικές παρατηρήσεις.....	61
Συμπεράσματα.....	64
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	66
Παράρτημα.....	72

Εισαγωγή

Στην παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο «Οι ελληνικές μεταφράσεις της σειράς βιβλίων *Le Petit Nicolas* του Ρενέ Γκοσινί» προσεγγίζουμε και αναλύουμε τη σειρά βιβλίων του έργου *Ο μικρός Νικόλας (Le petit Nicolas)* του Ρενέ Γκοσινί (René Goscinny) και ειδικότερα τις αποδόσεις του στην ελληνική γλώσσα.

Επιλέξαμε το συγκεκριμένο θέμα καθώς η παιδική λογοτεχνία αποτελεί έναν ιδιαίτερο κλάδο της λογοτεχνίας που γνωρίζει σημαντική ανάπτυξη παγκοσμίως, είτε πρόκειται για πρωτότυπη, είτε για μεταφρασμένη παραγωγή.

Συγκεκριμένα διαχρονικά ερωτήματα προκύπτουν όπως: Τι είναι παιδί; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν την παιδική λογοτεχνία από τη λογοτεχνία για ενηλίκους; Πώς η παιδική λογοτεχνία συμβάλλει, πέρα από τη γλωσσική και την αισθητική καλλιέργεια του παιδιού στη γενικότερη αγωγή του καθώς αποτελεί φορέα κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών; Πόσο δύσκολο είναι όλα αυτά να μεταφραστούν με στόχο να πετύχουν τα ίδια αποτελέσματα με το πρωτότυπο κείμενο παιδικής λογοτεχνίας; Και τελικά, μεταφράζονται ή προσαρμόζονται; Όλα αυτά τα ερωτήματα αποτέλεσαν το έναυσμα για τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Η επιλογή του συγκεκριμένου έργου έγινε καθώς Ο μικρός Νικόλας, ο νεαρός ήρωας της σειράς βιβλίων του Γάλλου συγγραφέα Ρενέ Γκοσινί, τυγχάνει ευρείας απήχησης στο ελληνικό (και όχι μόνον) αναγνωστικό κοινό. Με οδηγό μας λοιπόν, τον μικρό ήρωα εξετάζουμε σε πρώτο επίπεδο τις μεταφράσεις και τις αναμεταφράσεις της σειράς βιβλίων του μικρού Νικόλα και σε δεύτερο επίπεδο πως το μετάφρασμα και ο μεταφραστής διαμεσολαβούν για να μεταφέρουν σε άλλο χρόνο και τόπο από το πρωτότυπο τα στοιχεία που θέλει να δώσει ο συγγραφέας του.

Η δομή της εργασίας αναπτύσσεται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο παρατίθεται το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας αντλώντας στοιχεία και αναφορές σχετικές με τον ορισμό της παιδικής λογοτεχνίας, την ιδεολογία στη χώρα της παιδικής λογοτεχνίας και τέλος τη μετάφρασή της. Ειδική αναφορά γίνεται ως προς το ύφος του συγγραφέα και ως προς την αφηγηματική δομή της σειράς βιβλίων του μικρού Νικόλα σε σχέση με το συγκεκριμένο λογοτεχνικό είδος. Στο δεύτερο κεφάλαιο, γνωρίζουμε τον Ρενέ Γκοσινί καθώς αποτελεί μια πολυσχιδή προσωπικότητα παγκόσμιας εμβέλειας και στη συνέχεια, ερευνούμε την πορεία της σειράς βιβλίων του μικρού Νικόλα στην Ελλάδα και την Γαλλία. Στο τρίτο κεφάλαιο, παραθέτουμε τις μεταφράσεις και τις αναμεταφράσεις στην ελληνική γλώσσα των βιβλίων του μικρού Νικόλα, τους

μεταφραστές, τους εκδοτικούς οίκους και γενικές παρατηρήσεις για τις μεταφράσεις. Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο, παραθέτουμε αποσπάσματα από το πρωτότυπο βιβλίο *Le petit Nicolas a des ennuis* και τα αντίστοιχα μεταφράσματά τους και εξετάζουμε την απόδοση λέξεων και φράσεων σε πραγματολογικό, σημασιολογικό και υφολογικό επίπεδο.

Η παρούσα εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυση που προηγήθηκε.

Κεφάλαιο 1 : Παιδική Λογοτεχνία

1.1 Γενικά περί παιδικής λογοτεχνίας

Για να κατανοήσουμε τον όρο παιδική λογοτεχνία πρέπει να αντιληφθούμε τον όρο *παιδί* και τα χαρακτηριστικά του παιδιού που το διαφοροποιούν από τον ενήλικα. Σύμφωνα με τον Nicholas Tucker τα χαρακτηριστικά που παραμένουν διαπολιτισμικά και διαχρονικά είναι ο αυθορμητισμός, η δεκτικότητα στην ισχύουσα κουλτούρα, οι φυσιολογικοί περιορισμοί, η σεξουαλική ανωριμότητα, η τάση τους να προσκολλώνται στους μεγάλους, η αδυναμία για αφηρημένη σκέψη, η περιορισμένη ικανότητά τους για συγκέντρωση, όλα αυτά τα χαρακτηριστικά βέβαια μπορούν να τροποποιηθούν κατά ατομική περίπτωση (Κανατσούλη, 2018: 19).

Η Jaqueline Rose όμως, στο βιβλίο της *The Case of Peter Pan or the Impossibility of Children's Fiction* υποστηρίζει ότι όλοι αυτοί που απλοποιούν το ερώτημα σχετικά με το τι είναι παιδική λογοτεχνία, βασισμένοι στο κύριο γνώρισμά της, ότι δηλαδή απευθύνεται σε παιδιά, αγνοούν βασικές κατηγοριοποιήσεις και διαφοροποιήσεις, κοινωνικοοικονομικές, πολιτικές, πολιτιστικές που αφορούν όλη την κοινωνία και προφανώς και τα παιδιά (Κανατσούλη, 2018: 20).

Από τα παραπάνω καταλαβαίνουμε ότι δεν είναι τόσο απλό να δώσουμε τον ορισμό της παιδικής λογοτεχνίας καθώς είναι δύσκολο να ορίσουμε τον όρο *παιδί*, την έννοια της ηλικίας, υπολογίζοντας και τον παράγοντα ότι τα δεδομένα αλλάζουν και διαμορφώνονται ανάλογα με τον πολιτισμό και την εποχή.

Στη συνέχεια παραθέτουμε ορισμούς της παιδικής λογοτεχνίας διαφόρων θεωρητικών με διαφορετική προσέγγιση για να την κατανοήσουμε και να την προσδιορίσουμε.

1.1.1 Ορισμός της παιδικής λογοτεχνίας

Η Λότη Πέτροβιτς – Ανδρουτσοπούλου αποφεύγει να ορίσει την παιδική λογοτεχνία εστιάζοντας μόνο στα σημεία αναγνώρισής της. Ως προς τη μορφή, τη λιτότητα του λόγου, την απουσία βωμολοχιών και σαρκασμού, τη συντομία και το καίριο των περιγραφών, την αμεσότητα της αφήγησης. Ως προς το περιεχόμενο, η υπόθεση έχει ξεκάθαρο πλαίσιο και η πλοκή είναι έντονη και γρήγορη, προπάντων όμως υπάρχει κάθαρση και διάχυτο το αίσθημα ότι ο αναγνώστης είναι αντικείμενο αγάπης για τον συγγραφέα (Πέτροβιτς, 1990: 138-140).

Ο Miles McDowell προσδιορίζει τι σημαίνει παιδική λογοτεχνία ανακαλώντας τα χαρακτηριστικά του παιδικού βιβλίου. «Τα παιδικά βιβλία είναι γενικά πιο σύντομα. Συνήθως ευνοούν μια πιο ενεργητική, παρά παθητική στάση, με διάλογο και γεγονότα, παρά με περιγραφές και ενδοσκόπηση. Η ιστορία εξελίσσεται μέσα από ξεκάθαρες ηθικές σχηματοποιήσεις τις οποίες συνήθως αγνοεί η μυθιστοριογραφία για ενήλικους. Τα παιδικά βιβλία είναι συνήθως αισιόδοξα και όχι καταθλιπτικά. Η γλώσσα κινείται στο επίπεδο των ικανοτήτων του παιδιού. Η πλοκή είναι ευδιάκριτη και συνήθως αποφεύγονται οι αβεβαιότητες» (Χαντ, 1996: 66-67).

Ο Peter Hollindale κάνοντας μια εκτενή έρευνα για να ορίσει την παιδική λογοτεχνία προβάλλει την έννοια της παιδικότητας (childness). Παρατηρεί ότι η παιδικότητα της παιδικής λογοτεχνίας δεν καθορίζεται μόνο από την «παιδικότητα» των παιδιών αλλά και από την «παιδικότητα» των ενηλίκων. Υποστηρίζει ότι για το παιδί η παιδικότητα συνίσταται από την αναπτυξιακή έννοια του εαυτού, έννοια που προκύπτει όμως και από τις εικόνες περί παιδικής ηλικίας που βλέπει γύρω του. Οι προσδοκίες των ενηλίκων, τα πρότυπα συμπεριφοράς, η προτίμηση ή η απαξίωση γι' αυτά, τα ταμπού, οι στόχοι και όλα αυτά που εισχωρούν φανερά ή όχι, στις σχέσεις ενηλίκων–κοινωνίας–παιδιών επηρεάζουν αναπόφευκτα και την επίγνωση που έχουν τα παιδιά για την παιδική ηλικία που βιώνουν (Hollindale, 1997: 230-232). Για το παιδί, αυτό που έχει σημασία είναι ότι έχει στο παρόν την εμπειρία να είναι παιδί, ότι κατασκευάζει τον εαυτό του ως παιδί και έχει επίγνωση αυτής της παροντικής του κατάστασης. Για τους ενήλικες από την άλλη, η παιδικότητα δεν έχει σχέση με το παρόν, η παιδικότητα είναι αναμνήσεις, αλλά έχουν επίγνωση της συνέχειας μεταξύ του παιδικού τους εαυτού και του ενήλικου, καθώς και της συμπεριφοράς τους, που αλλάζει ανάλογα με το τι είναι συμβατό σε κάθε ηλικιακή φάση και ποια είναι τα πρότυπα συμπεριφοράς, τα ιδανικά και οι προσδοκίες που μπορεί να ωφελήσουν τα παιδιά ως παιδιά. Για το παιδί, η παιδικότητα είναι γνώση και παραδοχή ότι είναι παιδί ενώ για τον ενήλικο ότι δεν είναι (Hollindale, 1997: 230-245).

Με τους παραπάνω ορισμούς βλέπουμε ότι η παιδική λογοτεχνία επηρεάζεται από τη σχέση παιδιού-ενήλικα καθώς υπάρχει μια σχέση αλληλεξάρτησης και διαμεσολάβησης μεταξύ τους.

Οι σύγχρονοι λοιπόν, μελετητές ρίχνουν το κέντρο βάρους της έρευνάς τους στο παιδί-αναγνώστη. Στη σημερινή εποχή το παιδί-αναγνώστη ανταποκρίνεται εξίσου με τον ενήλικα στην λογοτεχνία όμως, η λογοτεχνική ανάγνωση που κάνει ένα βιβλίο παιδικό σίγουρα διαφέρει από την λογοτεχνική ανάγνωση του ενήλικου.

Ο Perry Nodelman επισημαίνει τις προκαταλήψεις που υπάρχουν στο μυαλό των ενηλίκων σχετικά με την ανταπόκριση του παιδιού, κατά την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων: ότι είναι «χαριτωμένα» και για αυτό η γλώσσα με την οποία τους απευθύνονται οι ενήλικοι θεωρούν ότι είναι σωστό να έχει υποκοριστικά, ότι έχουν ανεπτυγμένη τη φαντασία τους και την εκφράζουν ελεύθερα και είναι πιο αυθόρμητα και για αυτό το λόγο πιο δημιουργικά, ότι είναι πιο συντηρητικά και δυσκολεύονται να δεχθούν νέες ιδέες, ότι οφείλουν να μαθαίνουν, ότι έχουν περιορισμένες δυνατότητες κυρίως στην κατανόηση της γλώσσας και του νοήματος των κειμένων, ότι είναι ευεπηρεάστα, και για αυτό το λόγο καλό είναι να αποκομίζουν το δίδαγμα τους κατά την ανάγνωση της λογοτεχνίας (Nodelman, 1992: 29-33). Αυτό όμως σημαίνει, ότι το παιδικό λογοτεχνικό κείμενο έχει ένα ρόλο «χειραγώγησης» των παιδιών. Η σύγχρονη έρευνα βρίσκει ότι οι απόψεις αυτές είναι γενικεύσεις αγνοώντας τα ατομικά χαρακτηριστικά, το γνωστικό υπόβαθρο, την κοινωνική τάξη, την «πολιτιστική» στιγμή ως χαρακτηριστικά που καθορίζουν την ανταπόκριση των παιδιών στην ανάγνωση των λογοτεχνικών κειμένων και εστιάζει στις ικανότητες των παιδιών. Έτσι λοιπόν, πραγματοποιούνται έρευνες στρέφοντας το ενδιαφέρον στις απαντήσεις με τις οποίες τα ίδια τα παιδιά περιγράφουν την δική τους προσωπική ανταπόκριση στη λογοτεχνία. Η Nina Mikkelsen μελετώντας αυθόρμητες απαντήσεις ενός τετράχρονου κοριτσιού κατά την ανάγνωση τριών ίδιων παραμυθιών κατέληξε ότι τα παιδιά ηλικίας τριών και τεσσάρων ετών, μπορούν απλώς με το άκουσμα λογοτεχνικών ιστοριών και με την παρατήρηση της εικονογράφησής τους να μετατραπούν σε ενεργητικούς αναγνώστες (Mikkelsen, 1985: 362-373).

Οι δύο βασικές λειτουργίες της παιδικής λογοτεχνίας είναι να προσαρμοστεί στο παιδί-δέκτη και να ευαισθητοποιήσει το παιδί-αναγνώστη.

Σύμφωνα με τη θεωρία του Aidan Chambers για τον «σιωπηρό αναγνώστη», τέσσερα κριτήρια είναι καθοριστικά για να προσδιοριστεί εάν ένα βιβλίο είναι κατάλληλο για παιδιά ή αν ο σιωπηρός αναγνώστης σε αυτό το βιβλίο είναι παιδί: το ύφος, η οπτική γωνία, οι ρήξεις και η προσκόλληση στο παιδί (Cocks, 2004: 93-94). Αυτά είναι τα στοιχεία που επιτρέπουν σε κάποιον να εκτιμήσει την αξία της παιδικής λογοτεχνίας.

Το ύφος αποτελείται από τα δομικά στοιχεία του κειμένου, τα ρήματα, τις εκφράσεις, ακόμη και τις εικόνες που μπαίνουν στη αφήγηση του κειμένου. Η γλώσσα γενικότερα είναι προφορική, απλή, με πολύ απλή σύνταξη για να μπορεί να είναι και κατανοητή.

Η οπτική γωνία όπως είναι το στοιχείο που κατέχει μια σημαντική θέση στα παιδικά βιβλία. Ο συγγραφέας επιλέγει την προοπτική ενός παιδιού για να δημιουργήσει έναν στενό δεσμό με τον αναγνώστη του. Αλλά αυτή η άποψη δεν είναι πάντα σταθερή και πολλές φορές μπορεί να υπάρχει και κάποιος ενήλικας για να δηλώσει την άποψη του συγγραφέα που και αυτός είναι ενήλικας (Cocks, 2004: 93). Τα στοιχεία τα οποία μπορούμε να αναλύσουμε είναι: ο αφηγητής, η άποψή του, το επίκεντρο της αφήγησης, η δυνατότητα της δράσης του παιδιού στην ιστορία θέτοντας τα εξής ερωτήματα: Είναι παιδί ο αφηγητής; Και αν ναι, ποιας ηλικίας; Το βλέμμα του αφηγητή είναι στον παιδικό κόσμο; Και αν το βλέμμα του είναι παιδικό, εμφανίζεται στην αφήγηση και ένα βλέμμα ενηλίκου;

Οι ρήξεις: Ο συγγραφέας παράγει ένα αποτέλεσμα αγωνίας μέσω ορισμένων αμφισημιών στο κείμενο που ο αναγνώστης θα προσπαθήσει να ξεκαθαρίσει και με αυτόν τον τρόπο να συμβάλει στην εξέλιξη της ιστορίας. Για να το επιτύχει αυτό ο συγγραφέας χρησιμοποιεί διάφορα μέσα. Η εισαγωγή άγνωστων όρων και εκφράσεων που αγνοούνται από μικρούς αναγνώστες, η ασάφεια μέσα στο κείμενο, με διαφορούμενες αφηγηματικές δομές. Πώς θα μπορέσει όμως ο συγγραφέας να προσαρμόσει το κείμενο στο παιδί-αναγνώστη; Το μέσο που διαθέτει ο συγγραφέας είναι η γλώσσα. Ο συγγραφέας δημιουργεί απρόσμενα γεγονότα ή και όχι, μια περίεργη κατάσταση, ένα παράξενο χαρακτήρα, μια δράση σε ένα συγκεκριμένο χρόνο και σε ένα μοναδικό τόπο. Επίσης, υπάρχει ένας στενός δεσμός ανάμεσα στο συγγραφέα και το παιδί-αναγνώστη, ο συγγραφέας τις περισσότερες φορές υποστηρίζει το παιδί. Χλευάζει τους ενήλικες και καταργεί την ανωτερότητά τους κάτι που δίνει στο παιδί-αναγνώστη μεγαλύτερη ευχαρίστηση. Δύο είναι τα στοιχεία που βοηθούν να γίνει ένα έργο παιδικής λογοτεχνίας προσιτό στο παιδί-αναγνώστη η φαντασία και η ευχαρίστηση.

Μία άλλη λειτουργία της παιδικής λογοτεχνίας είναι η ευαισθητοποίηση του παιδιού-αναγνώστη και πώς επιτυγχάνεται αυτή;

Αυτό που ξυπνά τη συγκίνηση στον αναγνώστη / την αναγνώστρια και προκαλεί συναισθηματικές αντιδράσεις, όπως αναφέρει ο Nasrullah (2016), επιτυγχάνεται με τη «ανοικείωση». Ο Ρώσος φορμαλιστής Victor Shlovski (1985) στο έργο του *Art as a Technique* υποστηρίζει ότι στη λογοτεχνία η γλώσσα χρησιμοποιείται με τέτοιο τρόπο ώστε τα συνηθισμένα και οικεία αντικείμενα να φαίνονται διαφορετικά. Είναι μια διαδικασία μετασχηματισμού όπου η γλώσσα διεκδικεί τη δυνατότητά της να επηρεάζει την αντίληψή μας. Είναι αυτή η πτυχή που διαφοροποιεί τη συνηθισμένη

χρήση της γλώσσας και προσδίδει μια μοναδικότητα σε ένα λογοτεχνικό έργο. Η τεχνική αυτή του συγγραφέα του επιτρέπει να αποστασιοποιείται και να προκαλεί μια πιο ζωντανή, πιο εκφραστική, πρωτοφανή επαφή με αυτό που είναι ξένο, μοναδικό για τον αναγνώστη.

Από όλα τα προηγούμενα καλύπτεται ένα μεγάλο φάσμα των απόψεων με το τι είδους λογοτεχνία είναι η παιδική.

1.1.2 Η Ιδεολογία στη χώρα της παιδικής λογοτεχνίας

Σύμφωνα με το λεξικό Τριανταφυλλίδη, *ιδεολογία* είναι το σύνολο ηθικών, κοινωνικών και φιλοσοφικών ιδεών, αρχών, απόψεων και αντιλήψεων που έχουν άρρηκτη σχέση με την κοινωνία και την πολιτική ή τη συμπεριφορά μιας τάξης - κοινωνικής ομάδας και ακόμα την ανιδιοτελή προσήλωση σε κάποια ιδέα ή ηθική αρχή. Η ιδεολογία των κειμένων, εμφανής ή όχι, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της συζήτησης για την παιδική λογοτεχνία. Η παιδική λογοτεχνία πέρα από τη γλωσσική καλλιέργεια του παιδιού βοηθάει στη γενικότερη αγωγή του, καθώς είναι φορέας κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών. Ο Ηρακλής Καλλέργης εξετάζοντας το πρόβλημα της ιδεολογίας στην παιδική λογοτεχνία τονίζει την ανάγκη να λάβουν υπόψη τους οι συγγραφείς παιδικής λογοτεχνίας τη δραστικότητα του ωραίου λόγου και τις ψυχικές ανάγκες της παιδικής ηλικίας ώστε να προσφέρουν κείμενα «που πρώτιστα θα κάνουν τη συνείδηση του αναγνώστη να λειτουργήσει αισθητικά, θα παρέχουν όμως και κάποια ιδεολογικά μηνύματα» (Καλλέργης, 1992: 18-21).

Από τα παραπάνω κατανοούμε ότι η ιδεολογία μπορεί να μεταδοθεί και να επηρεάσει τον αναγνώστη / την αναγνώστρια μέσω του λογοτεχνικού βιβλίου, μπορεί να τον βοηθήσει να διαμορφώσει αντιλήψεις, στερεότυπα και κοινωνικές ιδέες. Καθώς τα παιδιά δεν διαθέτουν την αναγνωστική εμπειρία αλλά ούτε την ευρύτερη εμπειρία της ζωής, οι συγγραφείς παιδικής λογοτεχνίας είναι προσεκτικοί στην πολυπλοκότητα των νοημάτων της αφήγησή τους. Προσέχουν τα δομικά ή αφηγηματικά στοιχεία που δομούν το λογοτεχνικό κείμενο και τον τρόπο με τον οποίο θα τα παρουσιάσουν, τις διάφορες ανατροπές, τις καινοτομίες ή τις καθιερωμένες λύσεις, το τελικό αποτέλεσμα θα καθορίσει ποιο λογοτεχνικό κείμενο είναι μέτριο, κακό ή ξεχωριστό.

Η λέξη, οι πολλαπλές δυνατότητες της γλώσσας το άρρητο ή το συμβολικό είναι αυτά που στον χειρισμό των δομών θα δώσουν άρωμα λογοτεχνίας και θα χαρίσουν στον αναγνώστη ευχαρίστηση.

1.2 Ο Μικρός Νικόλας στην παιδική λογοτεχνία

Σε αυτό το σημείο της εργασίας αναζητούμε εκείνα τα στοιχεία της γραφής του συγγραφέα που ευχαριστούν και ευαισθητοποιούν το παιδί-αναγνώστη καθώς και τις τεχνικές που επιλέγει για να προσαρμόσει το κείμενο στις προτιμήσεις των παιδιών, στοιχεία που θα μας βοηθήσουν να συμπεράνουμε αν και οι μεταφραστές είναι συνεπείς ή όχι ως προς τα μεταφράσματά τους σε αυτά.

Αναλύουμε την αφηγηματική δομή στη σειρά βιβλίων του μικρού Νικόλα.

Ένα βασικό χαρακτηριστικό όπως προαναφέραμε είναι η γλώσσα που χρησιμοποιεί ο Γκοσινί. Πρόκειται για γλώσσα προφορικού λόγου, απλή, με στοιχεία παιδικότητας που ελκύει το παιδί-αναγνώστη, καθώς του είναι κάτι τόσο οικείο.

Μορφή

Τα διηγήματα του μικρού Νικόλα ανήκουν στην παιδική λογοτεχνία και συγκεκριμένα στα εικονογραφημένα διηγήματα. Οι περιπέτειες πρωτοεμφανίστηκαν με τη μορφή κόμικς, πριν πάρουν τη σημερινή τους μορφή, δηλαδή αυτή των εικονογραφημένων βιβλίων (illustrated book) (Nicolajeva & Scott, 2001: 11-24). Με άλλα λόγια τα βιβλία του μικρού Νικόλα είναι μια κειμενική αφήγηση, όπου σε μερικά σημεία της, υπάρχουν εικόνες και λειτουργούν ως ένα βαθμό πλεοναστικά. Οι εικόνες δεν συμπληρώνουν, ούτε ματαιώνουν το κείμενο, που θα μπορούσε να σταθεί και μόνο του, ενώ στο εικονοβιβλίο (picturebook ή picture book), το λεκτικό και το εικονιστικό κείμενο συμπράττουν στην αφήγηση μιας ιστορίας. Η διαφορά ανάμεσα στο εικονοβιβλίο και το εικονογραφημένο βιβλίο εντοπίζεται κυρίως στον τρόπο οργάνωσής τους και στο ποσοστό τροποποίησης του τρόπου ανάγνωσης ενός κειμένου με λέξεις, που προκαλεί το είδος της εικονογράφησης (Χάντ, 2001: 235-252). Όσον αφορά στα αφηγηματικά χαρακτηριστικά του κειμένου, οι ιστορίες του μικρού Νικόλα εντάσσονται στα διηγήματα, καθώς συγκεντρώνουν αρκετά από τα χαρακτηριστικά τους: είναι σύντομες ιστορίες, έχουν έναν κεντρικό ήρωα, καλύπτουν μια σύντομη χρονική περίοδο και αποτυπώνουν ένα επεισόδιο από τη ζωή του πρωταγωνιστή (Κανατσούλη, 2001: 95-98).

Θέμα - Πλοκή

Η σειρά διηγημάτων του μικρού Νικόλα, αποτελείται από σύντομες ιστορίες που περιγράφουν την καθημερινή ζωή ενός παιδιού ηλικίας οκτώ έως δέκα ετών, με αστικό υπόβαθρο στη δεκαετία του 1960. Είναι ένα ισορροπημένο, συνηθισμένο μικρό αγόρι, που μεγάλωσε σε ένα ευτυχισμένο οικογενειακό περιβάλλον με την επονομαζόμενη

«κλασική οικογένεια» (πατέρας + μητέρα). Ο Νικόλας είναι μοναχοπαίδι, περιβάλλεται από τους συμμαθητές του και τους φίλους του και είναι χαρούμενος που βρίσκεται μαζί τους. Έμμεσα, όλο το σκηνικό αυτής της σειράς μας δείχνει τις παραδόσεις και τα κοινωνικά στοιχεία της Γαλλίας εκείνης της εποχής. Ο κεντρικός χαρακτήρας, ο μικρός Νικόλας, είναι έτοιμος να βιώσει ό,τι του τύχει στην καθημερινή του ζωή¹, αλλά δεν μαθαίνει από τις εμπειρίες του. Η έκταση της **πλοκής** είναι περιορισμένη και παρουσιάζεται με αρχή, μέση και τέλος. Είναι τόση ώστε να μπορεί να κρατήσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Η απόλαυση βρίσκεται στη σκανδαλιά που θα επινοήσει ο μικρός Νικόλας, και στη συνέχεια ποια αναστάτωση θα προκαλέσει. Το μοτίβο είναι: Ο Νικόλας στο σχολείο, στο σπίτι, στο δρόμο, στην αλάνα ή σε διακοπές. Δημιουργείται ένα απρόσμενο γεγονός της καθημερινότητας. Ο Νικόλας το ερμηνεύει με το δικό του τρόπο. Δημιουργείται μια αναποδιά με τη μορφή της σκανδαλιάς ή μιας άβολης για τους ενήλικους κατάστασης. Η κατάσταση ξεφεύγει. Εμπλέκονται σε αυτήν και άλλοι χαρακτήρες. Το όλο θέμα διευθετείται.

Οι **χαρακτήρες** σε όλες τις ιστορίες επαναλαμβάνονται με πολύ μικρές διαφοροποιήσεις.

Οπτική γωνία

Όσον αφορά την οπτική γωνία σε όλη τη σειρά των βιβλίων αυτός που είναι ο αφηγητής και ο πρωταγωνιστής των ιστοριών είναι ο μικρός Νικόλας. Η διαφορά στην ηλικία και η εμπειρία του συγγραφέα ως ενήλικα και του παιδιού-αφηγητή-πρωταγωνιστή βάζουν τον συγγραφέα να υιοθετήσει την παιδική άποψη. Η ταυτότητα του συγγραφέα δεν αποκαλύπτεται, μιλάει μέσω του στόματος του μικρού μας ήρωα και το παιδί γίνεται μια γέφυρα σύγκλισης μεταξύ του παιδιού και του ενήλικα.

Εν ολίγοις, ο Γκοσινί στις ιστορίες του επιλέγει την πρωτοπρόσωπη αφήγηση. Αυτή η επιλογή αποφεύγει τις χρονοβόρες περιγραφές, κάτι αποτρεπτικό για το ανυπόμονο μυαλό ενός παιδιού. Η αφήγηση επιταχύνει την ιστορία και την καθιστά πιο πραγματική. Στη σειρά βιβλίων του μικρού Νικόλα, ο βασικός χαρακτήρας είναι ο ίδιος και αφηγείται τη ζωή του στο πρώτο πρόσωπο: “C’est avec plein de brillantine sur la tête que **je suis** entré dans la cour de récréation” (*Le Petit Nicolas*, 1963: 7).² **Moi, je** n’en veux pas, a dit Corentin. **Je n’aime pas** la viande crue (*Le petit Nicolas et ses*

¹ Κριτική αναγνωστών στο babelio

<https://www.babelio.com/livres/Gosciny-Le-Petit-Nicolas/2088/critiques>.

² « Όταν μπήκα στην αυλή του σχολείου, ήμουν σα λαδωμένος ποντικός απ’ την πολλή μπριγιαντίνη που είχα πασαλείψει στο κεφάλι μου». *Ο μικρός Νικόλας*, Εκδόσεις Τεκμήριο, 1978, μετάφραση Νίκος Δαμιανίδης.

copains, 1963: 25).³ **J'étais** tellement content que **je** me suis mis à courir, à sauter et à danser dans la salle à manger avec ma boîte, et tous les crayons sont tombés (*Le petit Nicolas et ses copains*, 1963: 31).⁴

Σε όλα τα βιβλία του μικρού Νικόλα, η αφήγηση είναι αυτή του αφηγητή-παιδιού εκτός από μια ιστορία που βρίσκουμε στο βιβλίο *Ο μικρός Νικόλας διασκεδάζει* (*Les Récrés du petit Nicolas*), *Το ποδόσφαιρο (Football)*, όπου η αφήγηση είναι τριτοπρόσωπη και τα ρήματα σε παρελθοντικό χρόνο. “**Hier après-midi**, sur le terrain vague **s'est déroulé** un match de football association [...]. et une équipe entraînée par **le père de Nicolas**” (*Les Récrés du Petit Nicolas*, 2007: 81).⁵

Αυτό αναφέρει και ο Ganna Ottevaere-van Praag:

“ Σε ό,τι αφορά τη φωνή του αφηγητή, οι σύγχρονοι συγγραφείς έχουν την τάση να αποκρύπτουν αυτή τη φωνή, τις περισσότερες φορές ταυτίζοντας τον αφηγητή με τον κύριο χαρακτήρα. Αυτή η απαλοιφή της απόστασης μεταξύ αφηγητή και αφήγησης τονίζεται από την επιλογή του παιδιού ως πρωταγωνιστή της αφήγησης. Αυτή η προσέγγιση διευκολύνει την ταύτιση του αναγνώστη με τον χαρακτήρα, και μέσω του διαμεσολαβητή, του διαλόγου του παιδιού με τον συγγραφέα. Ο νεαρός πρωταγωνιστής μπορεί ακόμα και να χρησιμεύσει στον συγγραφέα για την αυτοκριτική του ενήλικου κόσμου, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στις ιστορίες του Μικρού Νικόλα του Ρενέ Γκοσινί». ⁶ (1996: 85-86).

Ο Ganna Ottevaere-van Praag (1996) επισημαίνει ότι αυτή η προσέγγιση διευκολύνει τον διάλογο του αναγνώστη με τον συγγραφέα και διασφαλίζει την ανθεκτικότητα του έργου.

Ύφος

Όσον αφορά το ύφος ο Γκοσινί κάνει εκτενή χρήση του άμεσου ή έμμεσου λόγου που δίνει στο κείμενό του ένα είδος ζωντάνιας. Ο άμεσος λόγος, οι διάλογοι στο κείμενο παίζουν σημαντικό ρόλο στην κλιμάκωση της ιστορίας και δημιουργούν στενό δεσμό με τον αναγνώστη. Οι διάλογοι και η αφήγηση μπλέκονται μεταξύ τους.

³ «Εγώ δεν θέλω γκρίνιαζε, ο Κορεντέν. Δε μου αρέσει καθόλου το ωμό κρέας». *Ο μικρός Νικόλας και η παρέα του*, Εκδόσεις Σύγχρονοι Ορίζοντες, 2006, μετάφραση Ανδρέας Καρακίτσιος

⁴ «Χάρηκα τόσο πολύ που άρχισα να τρέχω πάνω κάτω και να χοροπηδώ, ώσπου τα μολύβια έπεσαν στο πάτωμα». *Ο μικρός Νικόλας και η παρέα του*, Εκδόσεις Σύγχρονοι Ορίζοντες, 2006, μετάφραση Ανδρέας Καρακίτσιος.

⁵ «Χτες το απόγευμα, στο γήπεδο του έρημου οικοπέδου, έγινε το ματς ανάμεσα στην ομάδα ενός άλλου σχολείου και στην ομάδα που προπονούσε ο πατέρας του Νικόλα». *Ο μικρός Νικόλας διασκεδάζει*, Εκδόσεις Τεκμήριο 1978, μετάφραση Νίκος Δαμιανίδης

⁶ “En ce qui concerne la voix du narrateur, les auteurs modernes tendent à dissimuler cette voix, pour la plupart en assimilant le narrateur avec le héros principal. Cet effacement de la distance entre le narrateur et le récit est accentué par le choix de l'enfant comme protagoniste de la narration. Cette approche facilite l'identification du lecteur avec le personnage, et par son intermédiaire le dialogue de l'enfant avec l'auteur. Le jeune protagoniste peut même servir à l'auteur pour l'autocritique du monde adulte, ce qui est le cas par exemple dans les histoires du Petit Nicolas de René Goscinny”

Oh! a dit Maman, après tout, si tu es contente que l'on gâte ton fils, moi je ne dis plus rien. (άμεσος λόγος).⁷

Papa a regardé le plafond en faisant “ non” avec la tête et en serrant la bouche, et puis après il m'a dit que je devrais remercier M. Moucheboume par téléphone. (Έμμεσος λόγος). Non, a dit Maman. Ce qui se fait dans ces cas- là, c'est écrire une petite lettre. Tu as raison, a dit Papa. Une lettre, c'est préférable. Moi, j'aime mieux téléphoner, j'ai dit. (άμεσος λόγος). Parce que c'est vrai, écrire, c'est embêtant, mais téléphoner c'est rigolo, et à la maison on ne me laisse jamais téléphoner, sauf quand [...] (πρωτοπρόσωπη αφήγηση) (*Le petit Nicolas a des ennuis*, 2003: 17-18).⁸

Επίσης, ο έμμεσος λόγος είναι συχνός στα κείμενα και ο συγγραφέας χρησιμοποιεί αντιθετικές προτάσεις που τις χωρίζει με κόμματα “Moi, je lui ai dit que ce n'était pas bien de ne pas aller à l'école, que la maîtresse ne serait pas contente, que mon papa m'avait dit qu'il fallait travailler si on voulait arriver dans la vie et devenir aviateur, que ça ferait de la peine à maman et que ce n'était pas beau de mentir” (*Le petit Nicolas*, 2007: 126).⁹

Επαναλαμβανόμενες δευτερεύουσες προτάσεις που μοιάζουν μεταξύ τους “Et puis, la maîtresse nous a fait des tas et des tas de recommandations, elle nous a demandé de ne pas laisser tomber des billes comme la dernière fois **que** l'inspecteur est venu **et qu'il** s'est retrouvé par terre, elle a demandé à Alceste de cesser de manger **quand** l'inspecteur serait là **et** elle a dit à Clotaire, **qui** est le dernier de la classe de ne pas se faire remarquer” (*Le Petit Nicolas*, 1963: 31).¹⁰

⁷ Όμως, είπε η μαμά, αν στο κάτω-κάτω της γραφής, εσύ είσαι ευχαριστημένος να παραχαϊδεύουνε τον γιο σου, εγώ δεν έχω να πω τίποτα». *Ο μικρός Νικόλας και τα προβλήματα του Γιοακίμ*, Εκδόσεις Τεκμήριο, 1981, μετάφραση Νίκος Δαμιανίδης.

⁸ «Ο μπαμπάς κοιτάζε το ταβάνι σαν να έκανε «όχι» με το κεφάλι σφίγγοντας τα δόντια, ύστερα μου είπε πως έπρεπε να τηλεφωνήσω για να ευχαριστήσω τον κ. Μουσμπούμ. -Όχι, είπε η μαμά. Σ' αυτές τις περιπτώσεις το πιο σωστό είναι να γράψεις ένα μικρό γράμμα. -Έχεις δίκιο, είπε ο μπαμπάς. Ένα γράμμα είναι προτιμότερο. -Εγώ προτιμώ να τηλεφωνήσω, είπα. Για να λέμε την αλήθεια, το να γράψεις γράμμα είναι σκοτούρα, ενώ το τηλεφώνημα έχει πλάκα και στο σπίτι δε μ' αφήνουνε να τηλεφωνήσω ποτέ, εκτός όταν...». *Ο μικρός Νικόλας και τα προβλήματα του Γιοακίμ*, Εκδόσεις Τεκμήριο, 1981, μετάφραση Νίκος Δαμιανίδης

⁹ «Εγώ του είπα πως δεν ήταν σωστό να κάνουμε σκασιαρχείο και η δασκάλα δεν θα ήταν καθόλου ευχαριστημένη μαζί μας και πως ο μπαμπάς μου μου είπε πως έπρεπε να κοπιάσω για να πετύχω στη ζωή και να γίνω αεροπόρος και πως θα στεναχωρούσα τη μαμά και πως δεν είναι ωραίο να λες ψέματα». *Ο μικρός Νικόλας*, Εκδόσεις Τεκμήριο, 1978, μετάφραση Νίκος Δαμιανίδης.

¹⁰ «Έπειτα η δασκάλα μας μας έδωσε ένα σωρό συμβουλές, μας απαγόρευσε να μιλάμε χωρίς να μας το ζητήσουν, να γελάμε χωρίς την άδειά της, μας ζήτησε να μην αφήσουμε στο πάτωμα μπίλιες, όπως την τελευταία φορά που είχε έρθει ο Επιθεωρητής και βρέθηκε ανάσκελα στο πάτωμα, ζήτησε απ' τον Αλσέστε να σταματήσει να μασάει όταν θα 'ρθει ο Επιθεωρητής κι είπε στον Κλοταίρ που είναι ο τελευταίος στην τάξη, να προσπαθήσει να περάσει απαρατήρητος ». *Ο μικρός Νικόλας*, Εκδόσεις Τεκμήριο, 1978, μετάφραση Νίκος Δαμιανίδης.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό στο ύφος του συγγραφέα είναι ο χρόνος, που διαδραματίζεται η περιπέτεια. Οι ιστορίες και τα γεγονότα ξεκινούν από το μηδέν, σε αόριστο χρόνο. Ο αναγνώστης μπορεί να ανοίξει οποιοδήποτε μέρος του βιβλίου και να διαβάσει μια ιστορία, καθώς οι ιστορίες δεν είναι συνεχείς και τα γεγονότα δεν έχουν μια χρονολογική σειρά. Ο μικρός Νικόλας μιλάει για τις περιπέτειές του, περιβάλλεται από τους φίλους του ή τους συγγενείς του. Όλες τις ιστορίες ο αναγνώστης τις αντιλαμβάνεται στο παρόν κάνοντας έτσι το κείμενο πιο απλό, με αποτέλεσμα οι αναγνώστες να κατανοούν ευκολότερα την ιστορία. “Quand para **redescend** du grenier, **il y a toujours** moins d’œufs que quand il est monté, mais ils sont très jolis” (*Le Petit Nicolas, le Ballon et Autres histoires inédites*, 2009: 26).¹¹

Ένα άλλο γνώρισμα της παιδικής λογοτεχνίας το οποίο διακρίνουμε στο ύφος της γραφής του Γκοσινί είναι οι απλές, καθημερινές λέξεις που μπορούν να γίνουν εύκολα κατανοητές από τον αναγνώστη. Το λεξιλόγιο του σχολείου είναι πολύ συνηθισμένο *aller au piquet, debout, assis, au tableau et en rang.....*

Χρησιμοποιεί εκφράσεις παιδικές ή ακόμα της προφορικής καθομιλουμένης γλώσσας: “Puis il m’a dit que j’aille me coucher [...] et que **je fasse un gros dod**” (*Les Récrés du Petit Nicolas*, 2007: 23) “**D’ac!** –une façon de s’exprimer” (*Le Petit Nicolas*, 2007: 107) “**Eh, les gars!**” (*Le Petit Nicolas*, 2007: 370).¹²

Σε πολλές ιστορίες ο συγγραφέας, περιγράφει τον κόσμο του παιδιού: “Agnan était très embêté, parce qu’il n’avait pas de bateaux pour jouer. Il m’a expliqué qu’il avait très peu de jouets, qu’il avait surtout des livres. Heureusement, moi je sais faire des bateaux en papier et on a pris les feuilles du livre d’arithmétique. Bien sûr, on a essayé de faire attention, pour qu’Agnan puisse recoller après les pages dans son livre, parce que c’est très vilain de faire mal à un livre, à un arbre ou à une bête (*Le Petit Nicolas*, 1963: 103).¹³

¹¹ «Όταν ο μπαμπάς κατεβαίνει από τη σοφίτα, υπάρχουν πάντα λιγότερα αυγά από ό, τι όταν ήρθε, αλλά είναι πολύ όμορφα». Ο μικρός Νικόλας, και το κόκκινο μπαλόνι ανέκδοτες ιστορίες. Εκδόσεις Σύγχρονοι Ορίζοντες, 2009, Ρίτα Κολαΐτη.

¹² «Επειτα μου είπε να πάω να κοιμηθώκαι να κάνω νανάκια». «Νταξ! - Αυτός είναι τρόπος να εκφραζόμαστε». « Ε, μάγκες ». *Ο μικρός Νικόλας*, Εκδόσεις Τεκμήριο 1978, μετάφραση Νίκος Δαμανίδης.

¹³ «Αλλά ο Ανιάν ήταν στεναχωρημένος γιατί δεν είχε βάρκες για το παιχνίδι. Μου εξήγησε πως είχε πολύ λίγα παιχνίδια, είχε κυρίως βιβλία. Ευτυχώς, εγώ ξέρω να φτιάχνω βάρκες από χαρτί και κόψαμε μερικά φύλλα από το βιβλίο της αριθμητικής. Φυσικά, προσπαθήσαμε όσο μπορούσαμε να τα κόψουμε προσεκτικά, ώστε να μπορέσει μετά ο Ανιάν να ξανακολλήσει τις σελίδες μέσα στο βιβλίο, γιατί είναι πολύ πρόστυχο να κάνεις κακό σ’ ένα βιβλίο, σ’ ένα δέντρο ή σ’ ένα ζώο». *Ο μικρός Νικόλας*, Εκδόσεις Τεκμήριο 1978, μετάφραση Νίκος Δαμανίδης.

Ένα εργαλείο στα χέρια του συγγραφέα που προκαλεί ευχαρίστηση είναι το χιούμορ. Το χιούμορ είναι μια κριτική πάνω σε κοινωνικά και ατομικά προβλήματα, αλλά στοχεύει στη βελτίωση της κατάστασης. Το χιούμορ είναι καλός τρόπος να αποκαλύπτεται η ασχήμια της ζωής και οι δυσάρεστες καταστάσεις.

Όπως αναφέρει ο Robert Escarpit

*“L’humour est une volonté et en même temps un moyen de briser le cercle des automatismes que, mortellement maternelle, la vie en société et la vie tout court cristallisent autour de nous comme une protection et comme un linceul”*¹⁴(1994: 127).

Το χιούμορ είναι επίσης μια από τις μορφές κωμωδίας. Μία από τις αναπόφευκτες διαστάσεις της κωμωδίας είναι η γλώσσα, η οποία πρέπει να είναι ειρωνική, σατιρική και αστεία. Τα παιδιά επιζητούν μια πλοκή με έντονη δράση, συγκινήσεις, αγωνία, συγκρούσεις, που θα τους επιτρέψει μέσα από το μη-οικείο να ευαισθητοποιηθούν και να οικειοποιηθούν την ιστορία, να ζήσουν όλη την ένταση, να μαντέψουν την έκβαση της ιστορίας και να προσμένουν ένα ευχάριστο τέλος, ό,τι δηλαδή αναζητά και ο ενήλικος αναγνώστης.

Το χιούμορ είναι το κυρίαρχο χαρακτηριστικό του μικρού Νικόλα. Παραθέτουμε ένα παράδειγμα όπου ο Γκοσινί χρησιμοποιώντας την τεχνική της επανάληψης κάνει την κατάσταση χιουμοριστική: “Je vais préparer un panier pour la route, a dit maman; mais papa a dit que non, qu’il en avait assez de manger des œufs durs, des sandwiches et des bananes, qu’on irait au restaurant” (*Histoires inédites du Petit Nicolas (vol 2)*, 2006: 21) ¹⁵...le patron leur a dit qu’il se débrouillerait pour nous servir quelque chose, et on a eu des œufs durs, des sandwiches et des bananes” (*Histoires inédites du Petit Nicolas (vol 2)*, 2006: 351) ¹⁶“...mémé nous a préparé un panier avec des œufs durs, des sandwiches de poulet à la crème et des bananes” (*Histoires inédites du Petit Nicolas (vol 2)*, 2006: 353). ¹⁷

¹⁴ «Το χιούμορ είναι μια επιθυμία και ταυτόχρονα ένα μέσο να σπάσει ο κύκλος των αυτοματισμών που, με μια φονική μητρότητα, η κοινωνική ζωή και η σύντομη ύπαρξη μας κρυσταλλώνουν γύρω μας σαν ένα μέσο προστασίας και σαν σάβανο».

¹⁵ «Θα ετοιμάσω ένα καλάθι με φαγώσιμα για το δρόμο είπε η μαμά. Όμως ο μπαμπάς είπε όχι πως είχε βαρεθεί να τρώει βραστά αυγά, σάντουιτς και μπανάνες». *Ο μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες. Νο 2*. Εκδόσεις Σύγχρονοι Ορίζοντες, 2009. μετάφραση Μελίνα Καρακώστα.

¹⁶ «ο κύριος τους είπε πως θα έβρισκε κάτι να μας δώσει να φάμε και μας έφερε βραστά αυγά, σάντουιτς και μπανάνες». *Ο μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες. Νο 2*. Εκδόσεις Σύγχρονοι Ορίζοντες, 2009. μετάφραση Μελίνα Καρακώστα.

¹⁷ «...η γιαγιά μας ετοίμασε ένα καλάθι με βραστά αυγά, κοτόπουλο με σάλτσα και μπανάνες». *Ο μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες. Νο 2*. Εκδόσεις Σύγχρονοι Ορίζοντες, 2009. μετάφραση Μελίνα Καρακώστα

Μέσα λοιπόν από το χιούμορ και την ευχαρίστηση ο συγγραφέας προσπαθεί να προσεγγίσει το παιδί-αναγνώστη συναισθηματικά. Πώς το καταφέρνει αυτό και κατά πόσο είναι αυτό εύκολο να γίνει πράξη στη μετάφραση;

Αφηγηματικές Τεχνικές

Οι συγγραφείς παιδικών βιβλίων, λαμβάνοντας υπόψη την ικανότητα των αναγνωστών τους, ξέρουν ότι δεν χρειάζεται να εξηγήσουν τα πάντα για να πετύχουν τον σκοπό τους. Στην ιστορία, προσθέτουν κάποιες ασάφειες ή κάποιο στοιχείο αγωνίας που ονομάζονται «ρήξεις» και οδηγούν τον παραλήπτη σε μια ανακάλυψη. Επομένως, απαιτούν τη συνεργασία του αναγνώστη. Ο Γκοσινί μπορεί να ξεγελάει την περιέργεια του αναγνώστη από την πρώτη κιόλας πρόταση της αφήγησης. Από την αρχή της ιστορίας ο αναγνώστης αντιλαμβάνεται την ίντριγκα, την περιπέτεια: “Il est arrivé une chose terrible à l'école : Alceste a été renvoyé!”¹⁸ (*Les Récrés du Petit Nicolas*, 2007: 81). Άλλες φορές, η ιστορία ξεκινά με την περιγραφή μιας κατάστασης και ακολουθεί αμέσως η εμφάνιση του συμβάντος: “J'étais à la maison, en train de jouer à la balle, quand, bing! J'ai cassé le vase rose du salon” (*Les Récrés du Petit Nicolas*, 2007: 7).¹⁹

Μία άλλη τεχνική στην αφήγηση του μικρού Νικόλα είναι και η σύγκρουση του κόσμου των ενηλίκων και των ανηλίκων, μια τεχνική που φέρνει πιο κοντά το παιδί-αναγνώστη με την ιστορία: “Nous avons vu le gardien [...] qui sortait de derrière un arbre avec des yeux ronds. - Je ne sais pas si vous êtes tous fous ou si c'est moi qui le deviens, [...] mais vous êtes le septième bonhomme, y compris un agent de police, qui vient aujourd'hui jeter le contenu d'un bocal d'eau à cet endroit précis de l'étang” (*Les Récrés du Petit Nicolas*, 2007: 64).²⁰

Άλλες φορές η περιγραφή του μικρού μας αφηγητή διακόπτεται από μια άλλη περιγραφή: “À la maison, j'ai pris un bocal à confitures vide, et je suis allé dans le square, en faisant bien attention que le gardien ne me voie pas. Le gardien du square, **il a une grosse moustache, une canne, un sifflet à roulette comme celui du papa de Rufus, qui est agent de police**, et il nous gronde souvent, parce qu'il y a des tas de

¹⁸ «Στο σχολείο έγινε κάτι τρομερό. Αποβλήθηκε ο Αλσέστ!». *Ο μικρός Νικόλας* διασκεδάζει, Εκδόσεις Τεκμήριο 1978, μετάφραση Νίκος Δαμιανίδης.

¹⁹ «Επαιζα μπάλα στο σπίτι, όταν κρακ! έσπασα το ροζ βάζο του σαλονιού». *Ο μικρός Νικόλας* διασκεδάζει, Εκδόσεις Τεκμήριο 1978, μετάφραση Νίκος Δαμιανίδης.

²⁰ «Όταν είδαμε τον φύλακα του πάρκου να βγαίνει πίσω από ένα δέντρο με γουρλωμένα μάτια. -Δεν ξέρω αν είστε τρελός ή εγώ πάω να τρελαθώ, είπε ο φύλακας, αλλά είσαστε ο έβδομος άνθρωπος μαζί μ' έναν τροχονόμο, που έρχεται σήμερα να ρίξει το περιεχόμενο ενός βάζου με νερό σ' αυτό ακριβώς το μέρος της λιμνούλας». *Ο μικρός Νικόλας* διασκεδάζει, Εκδόσεις Τεκμήριο 1978, μετάφραση Νίκος Δαμιανίδης.

choses qui sont défendues dans le square” (*Les Récrés du Petit Nicolas*, 2007: 57).²¹

Αυτό προκαλεί την ευχαρίστηση στο παιδί-αναγνώστη και του εξάρει την φαντασία.

Τα δεδομένα μας, μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το ύφος του Γκοσινί θεωρεί κύριο σκοπό να προσελκύσει, να ψυχαγωγήσει και τέλος να ευαισθητοποιήσει το παιδί-αναγνώστη. Τα παιδικά και σχολικά θέματα, η «παιδική» γλώσσα, ο χιουμοριστικός τόνος, ο απλός, προφορικός τρόπος γραφής, η δομή που εναλλάσσεται μεταξύ της αφήγησης, του διαλόγου, του άμεσου και της έμμεσου λόγου είναι τα στοιχεία που οδηγούν τα παιδιά αλλά και τους ενήλικες προς αυτή την κατεύθυνση καθώς μπορούν να βρουν προσωπικές αναμνήσεις νοσταλγώντας γεγονότα του παρελθόντος.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι οι τεχνικές του Γκοσινί αποτελούν την ιδανική βάση για ένα βιβλίο παιδικής λογοτεχνίας και κατά συνέπεια τον καθιστούν ένα εξαιρετικό συγγραφέα παιδικής και όχι μόνο λογοτεχνίας.

²¹ «Από το σπίτι πήρα ένα άδειο γυάλινο βάζο μαρμελάδας και πήγα στο πάρκο, προσέχοντας να μη με δει ο φύλακας. Ο φύλακας του πάρκου έχε ένα χοντρό μουστάκι, ένα μαστούνι, μια σφυρίχτρα με στραγάλι σαν του μπαμπά του Ρούφους, που είναι τροχονόμος, και μας μαλώνει συχνά, γιατί υπάρχουν ένα σωρό πράγματα που είναι απαγορευμένα μέσα στο πάρκο. Δεν επιτρέπεται να πατάμε στο γρασίδι, ν’ ανεβαίνουμε στα δέντρα, να κόβουμε τα λουλούδια, να κάνουμε ποδήλατο, να παίζουμε ποδόσφαιρο, να κάνουμε σκουπίδια και να δερνόμαστε. Όμως, παρ’ όλα αυτά, διασκεδάζουμε!». *Ο Μικρός Νικόλας διασκεδάζει*, Εκδόσεις Τεκμήριο 1978, μετάφραση Νίκος Δαμιανίδης

Κεφάλαιο 2: Ο Ρενέ Γκοσινί και ο Μικρός Νικόλας

2.1 Ο Συγγραφέας και το έργο του

Ο Ρενέ Γκοσινί (René Goscinny), συνδημιουργός του Αστερίξ με τον Αλμπέρ Ουντερζό (Albert Uderzo), του Ιζνογκούντ με τον Ζαν Ταμπαρί (Jean Tabary), του μικρού Νικόλα με τον Ζαν Ζακ Σενπέ (Jean – Jacques Sempé), του Λούκι Λουκ με τον Μορρίς, γεννήθηκε στο Παρίσι στις 14 Αυγούστου του 1926 σε μια οικογένεια Εβραίων μεταναστών (Vidal et all, 1997). Ο πατέρας του καταγόταν από τη Βαρσοβία και η μητέρα του από ένα μικρό χωριό της Ουκρανίας. Ο ίδιος για την παιδική του ηλικία είχε δηλώσει: “Je suis né le 14 août 1926 à Paris et me suis mis à grandir aussitôt après. Le lendemain, c’était le 15 août et nous ne sommes pas sortis²²”. Σε ηλικία δύο ετών, η οικογένειά του μεταναστεύει στην Αργεντινή για επαγγελματικούς λόγους του πατέρα του. Η ευτυχής παιδική ηλικία που έζησε είναι ένας από τους λόγους που διέθετε έναν τόσο εύθυμο χαρακτήρα. Μικρός του άρεσε να σκαρφίζεται αστείες ιστορίες και να τις διηγείται στους φίλους του και στην οικογένειά του κάνοντας γκριμάτσες και αστείες μιμήσεις (Kessler & Uderzo, 1995: 10). Έκανε λαμπρές σπουδές στο Γαλλικό Κολλέγιο του Μπουένος Άιρες. Υπήρξε μάλλον καλός μαθητής ο ίδιος είχε αναφέρει: “J’étais en classe un véritable guignol. Comme j’étais aussi plutôt bon élève, on ne me renvoyait pas²³”.

Στο Μπουένος Άιρες, δημοσιεύει τα πρώτα του σχέδια, στις εφημερίδες του γαλλικού κολεγίου, *Notre voix et Quartier latin* (Potet, 2017: 16). Αναγκάζεται να διακόψει τις σπουδές του λόγω του ξαφνικού θανάτου του πατέρα του, ξεκινάει την επαγγελματική του ζωή κάνοντας διάφορες δουλειές, για να καταλήξει μαθητευόμενος σχεδιαστής σε διαφημιστική εταιρία (Vidal et all, 1997).

Το 1945, θέλοντας να γνωρίσει το αμερικάνικο όνειρο, εγκαθίσταται στη Νέα Υόρκη. Το 1948 πιάνει δουλειά σε ένα εργαστήριο γραφικών τεχνών, όπου γνωρίζεται με την ομάδα του μετέπειτα φημισμένου χιουμοριστικού περιοδικού *Mad*²⁴. Με τις γνωριμίες του γίνεται καλλιτεχνικός διευθυντής σε εκδοτικό οίκο παιδικών βιβλίων. Εκείνη την περίοδο έρχεται σε επαφή με Βέλγους και άλλους ευρωπαίους

²² «Γεννήθηκα στις 14 Αυγούστου του 1926 στο Παρίσι και αμέσως μετά άρχισα να μεγαλώνω. Την επόμενη μέρα ήταν δεκαπενταύγουστος και δεν βγήκαμε».

<http://www.petitnicolas.com/bios> (ανακτήθηκε 7/3/2021)

²³ Στην τάξη συμπεριφερόμουν σαν γελοιοποιός. Επειδή όμως ήμουν και αρκετά καλός μαθητής, δεν με τιμωρούσαν». <http://www.petitnicolas.com/bios> (ανακτήθηκε 7/3/2021)

²⁴ Οι υπόλοιποι της ομάδας ήταν: Harvey Kurtzman, Jack Davis, Will Elder.

σκιτσογράφους, σεναριογράφους και εκδότες που σχετίζονταν με τον ευρωπαϊκό τύπο. Το 1951, Georges Troisfontaines, του αναθέτει τη διεύθυνση του εκδοτικού του οίκου στο Παρίσι, με το όνομα *World Press*. Αυτός είναι ο λόγος που ο Γκοσινί γυρνάει στο Παρίσι σηματοδοτώντας έτσι την απαρχή μιας λαμπρής καλλιτεχνικής πορείας. Η πρώτη του αποστολή στο Παρίσι είναι να συνεργαστεί με τον Αλμπέρ Ουντερζό. Από τότε οι δυο τους γίνονται αχώριστοι φίλοι και συνεργάτες. Μαζί, θα δημιουργήσουν πολλά διαφορετικά κόμικς και δεκάδες ήρωες, συμπεριλαμβανομένου του Oumrah-Pah, στον οποίο πολλοί βλέπουν τον πρόδρομο του Αστερίξ. Παράλληλα, ο Γκοσινί γράφει σενάρια, κόμικς για τα περιοδικά *Spirou* και *Tintin*, καθώς και για άλλα έντυπα. Επίσης αρθρογραφεί στο περιοδικό *Bonnes Soirées* με το γυναικείο ψευδώνυμο Lialiane Orsay (Vidal et al., 1997: 120-122). Το 1956 ο Γκοσινί ξεκινάει έναν αγώνα αναγνώρισης του επαγγέλματος του σεναριογράφου και σχεδιαστή κόμικς, καθώς εκείνη την εποχή ήταν ένα επάγγελμα με ευτελείς αποδοχές και καθόλου αναγνωρισμένο. Για τον λόγο αυτό οδηγείται σε ρήξη με τον Τρουαφοντέν και το 1959 μαζί με τους Αλμπέρ Ουντερζό (Albert Uderzo), Ζαν Μισέλ Σαρλιέ (Jean – Michel Charlier), Ζαν Εμπράρ (Jean Hébrard) δημιουργεί τον εκδοτικό οίκο *Edipress/Edifrance* (Vidal et al., 1997: 130). Μέσω του νέου εκδοτικού οίκου ξεκινά σύντομα η κυκλοφορία του εβδομαδιαίου περιοδικού *Pilote*, το οποίο ήταν αποκλειστικά για νέους. Την ίδια χρονιά στη σελίδα 20 του πρώτου τεύχους, κάνουν την πρώτη τους εμφάνιση *Οι περιπέτειες του Αστερίξ, του Γαλάτη (Les aventures d' Astérix, le Gaulois)*. Το περιοδικό έχει άμεση επιτυχία με πώληση 300.000 έντυπων από την πρώτη μέρα. Η δημιουργία αυτού του νέου περιοδικού έπαιξε πρωταρχικό ρόλο στην αναγνώριση των κόμικς ως τέχνης από μόνη της, δημιούργησε χώρους για ελευθερία της έκφρασης, έδωσε βήμα σε άγνωστους και ταλαντούχους συγγραφείς και εξέφρασε ένα ρεύμα αντί-κουλτούρας (Vidal et al., 1997: 230). Σε μια εποχή που τα κόμικς του Τύπου ήταν καταδικασμένα να εξαφανιστούν, η ανάδειξη των κόμικς ως 9^{ης} τέχνης, υπήρξε μια γαλλική επιτυχία στην οποία το *Pilote* είχε καθοριστική συμβολή (Christin et al., 2011: 23-29).

Από το 1963 έως το 1967, παράλληλα με τα σενάρια κόμικς, ο Γκοσινί γράφει νουβέλες και συντάσσει σύντομα διηγήματα, που τις περισσότερες φορές εικονογραφούν σκιτσογράφοι από το χώρο των κόμικς και προβάλλονται κυρίως στις σελίδες του *Pilote*, αλλά και σε άλλα γνωστά έντυπα όπως *Jours de France*, *Pariscope*, *L'Os de moelle*, *Spirou* κ.ά. Παράλληλα, ο Αστερίξ γνωρίζει φοβερή επιτυχία και

κυκλοφορεί σε είκοσι οχτώ χώρες. Ο Γκοσινί είναι πλέον γνωστός και στο εξωτερικό (Vidal et all, 1997: 28).

Στα 1968, γίνονται στη Γαλλία τα γεγονότα του Μάη του '68 και όπως ήταν αναμενόμενο τα κόμικς έχουν την τιμητική τους. Κυριαρχεί μια διάχυτη επαναστατική τάση η οποία δεν μπορούσε παρά να επηρεάσει ένα μεγάλο μέρος από τους συνεργάτες του, στο *Pilote* και έτσι αποφασίζει να στρέψει τα κόμικς του περιοδικού προς την επικαιρότητα, συνεργαζόμενος άμεσα με όλο το συντακτικό προσωπικό (Vidal et all, 1997: 302-303).

Η δεύτερη περίοδος επιτυχίας του *Pilote* είναι γεγονός. Ο ίδιος συνεχίζει να αρθρογραφεί σε γνωστά γαλλικά έντυπα, όπως το *Paris Match*. Παρουσιάζει εκπομπές στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση, ιδρύει με τους Αλμπερ Ουντερζό (Albert Uderzo), και τον Ζορζ Νταργκό (Georges Dargaud) τα στούντιο κινουμένων σχεδίων *Idéfix*, με πρωταγωνιστές τους ήρωες των κόμικς του και στο σινεμά προβάλλεται η ταινία *Le viager*, σε σενάριο του ίδιου (Vidal et all, 1997: 310).

2.1.1 Η πρόσληψη του έργου του Γκοσινί

Ο Γάλλος συγγραφέας είχε αξιόλογους θαυμαστές όπως ο Αντρέ Μαλρώ (André Malraux) ο οποίος τον θαύμαζε και είχε δηλώσει στον ίδιο “Moi, j’ai écrit sur les mythes, mais vous, c’est beaucoup mieux, vous avez créé un mythe²⁵”. Είναι ο συγγραφέας που θεωρείται ότι έπεσε στην «μαρμίτα των λέξεων όταν ήταν μικρός»²⁶. Το ταλέντο του, στη γραφή του διαφαίνεται στον πρόλογο του βιβλίου *Ρενέ Γκοσινί - επάγγελμα χιουμορίστας* στα λόγια του Πιερ Τσερνιά (Pierre Tchernia) “René Goscinny avait besoin de faire rire et le talent d’y parvenir. Quand il avait dix ans, il faisait rire toute sa classe et, quand il en avait quarante, des millions de lecteurs. Il avait le génie qu’il avait pour créer des imbéciles. Dans la vie quotidienne, il prenait plaisir à raconter avec beaucoup de soin des rencontres qu’il avait faites, des situations qu’il avait vécues. Il avait un talent d’imitateur, et un événement anodin devenait dans sa bouche, un vrai sketch²⁷”. Έχει λάβει πολλά βραβεία όπως το 1964: *Prix Alphonse-Allais de l’humour*,

²⁵ «Εγώ γράφω για τους μύθους, αλλά εσείς, τα πήγατε πολύ καλύτερα, εσείς δημιουργήσατε έναν μύθο». <https://www.institut-goscinny.org/rene-goscinny/>

²⁶ Άρθρο στην εφημερίδα *Express*. https://www.lexpress.fr/styles/mode/le-mythe-oscinnny_474685.html

²⁷ «Ο Ρενέ Γκοσινί είχε την ανάγκη να κάνει τους ανθρώπους να γελάνε και διέθετε το ταλέντο για να τα καταφέρει. Όταν ήταν δέκα χρονών έκανε όλη του την τάξη να γελάει, ενώ όταν ήταν σαράντα εκατομμύρια αναγνώστες. Είχε την ευφυία να δημιουργεί ανόητους χαρακτήρες. Στην καθημερινή του ζωή, του άρεσε να διηγείται με μεγάλη λεπτομέρεια τις γνωριμίες που είχε κάνει και τις καταστάσεις

για το έργο του *Le Petit Nicolas et les copains*²⁸, το 1967 χειροτονεύεται Chevalier des Arts et Lettres.

Η επιτυχία του διακόπηκε, το 1977, από τον ξαφνικό θάνατό του από καρδιακή προσβολή, σε ηλικία 51 ετών.

Έλαβε και μεταθανάτιες διακρίσεις και το 1988 δημιουργήθηκε το βραβείο Ρενέ Γκοσινί. Στη Γαλλία προκαλούν εντύπωση τα πολλά αφιερώματα προς τιμή του όπως η πινακίδα στο δρόμο Ρενέ Γκοσινί στο Παρίσι, επίσης στο *Loire-Atlantique*, η βιβλιοθήκη πολυμέσων, ενώ το όνομά του φέρουν πολλά σχολεία όπως στο χωριό *Saint-André-sur-Orne*, το κολλέγιο *Sainte – Luce sur Loire* το σχολείο του δημοτικού και το γαλλικό σχολείο στη Βαρσοβία της Πολωνίας. Κατά τη διάρκεια του Φεστιβάλ της *Angoulême* το 2017, εγκαινιάζεται ένας οβελίσκος προς τιμή του, από την κόρη του Ανν Γκοσινί και αποσπάσματα από τα έργα του είναι χαραγμένα στις πλευρές του μνημείου. Η έκθεση *René Goscinny, au-delà du rire, 2017 - 2018* είναι αφιερωμένη σε αυτόν στο *Musée d' Art et d'Histoire du judaïsme (MAHJ)* στο Παρίσι. Τέλος, στο Παρίσι, κοντά στο τελευταίο σπίτι του, υπάρχει άγαλμά του. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειώσουμε ότι έχουν εκδοθεί πολλά βιβλία για τον Γάλλο συγγραφέα όπως το *L'album Goscinny, René Goscinny: La première vie d'un scénariste de génie* και το *Dictionnaire Goscinny, Goscinny: La liberté d'en rire*.

Από όλα τα παραπάνω κατανοούμε τη μεγάλη επιτυχία του έργου του. Αυτό που κατάφερε είναι ο αναγνώστης να βλέπει τον κόσμο μέσα από τα μάτια των ηρώων του. Ένας από αυτούς τους ήρωες είναι ο μικρός Νικόλας τη σειρά βιβλίων του οποίου ερευνούμε στη συνέχεια.

2.2 Ο Μικρός Νικόλας

Ο Γκοσινί εμπνεόταν από μικρές καθημερινές ιστορίες σε χώρους που γνώριζε καλά. Ενθουμούμενος την παιδική του ηλικία στην Αργεντινή, δημιουργεί τις ιστορίες του μικρού Νικόλα στο οικείο σε όλους μας σχολικό περιβάλλον των μαθητών του δημοτικού. Τα βιβλία του μικρού Νικόλα πριν καθιερωθούν σε μορφή εικονογραφημένων διηγημάτων, εμφανίστηκαν με τη μορφή έγχρωμων κόμικς στη βελγική εβδομαδιαία εφημερίδα *Le Moustique*²⁹, τον Σεπτέμβριο του 1955. Ο Γκοσινί

που είχε ζήσει. Διέθετε μιμητικό ταλέντο και ένα ασήμαντο γεγονός - με τον τρόπο που το περιέγραφε - μετατρέπεται σε μικρή κωμική παράσταση».

²⁸ Στο λεξικό Larousse

<https://www.larousse.fr/encyclopedie/personnage/Goscinny/121879> (ανακτήθηκε 7/3/2021)

²⁹ Η αρίθμηση και τα τεύχη του περιοδικού *Le Moustique*: Βλ. παράρτημα.

με το ψευδώνυμο *d' Agostini* και ο εικονογράφος Σενπέ υπέγραψαν είκοσι οκτώ τεύχη και αυτή η συνεργασία κράτησε για ένα χρόνο έως το 1956. Οι δύο συνεργάτες εγκαταλείπουν την εφημερίδα και συνεχίζουν με τη συγγραφή ιστοριών του απίθανου χαρακτήρα του μικρού Νικόλα σε νέες περιπέτειες στο περιοδικό *Sud-Ouest Dimanche*³⁰. Η πρώτη ιστορία που παρουσιάστηκε ως εικονογραφημένη και με τη μορφή που θα έκανε τον Γκοσινί διάσημο εμφανίστηκε στις 29 Μαρτίου 1959, και ήταν η ιστορία *L'Œuf de Pâques* (n° 507). Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, ο μικρός Νικόλας ήταν παρών στο πρώτο τεύχος του περιοδικού *Pilote*³¹ μαζί με άλλους μεγάλους ήρωες. Τον επόμενο χρόνο, ο μικρός Νικόλας εμφανίστηκε σε μορφή βιβλίου από τις εκδόσεις *Denoël*. (*Le Petit Nicolas, Les récrés du Petit Nicolas, Les vacances du Petit Nicolas, Le Petit Nicolas et les copains, Joachim a des ennuis*).

2.2.1 Η δεύτερη ζωή του Μικρού Νικόλα

Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιήθηκαν νόμιμα, με την έγκριση της κόρης του Ανν Γκοσινί, διάφορες διασκευές με βάση το βιβλίο που μαρτυρούν τη μεγάλη επιτυχία του μικρού Νικόλα. Στη Γαλλία το 2008 παρουσιάζεται το *cahier de dessin animé* και πολύ γρήγορα στην Ελλάδα το 2010 παρουσιάζεται το βιβλίο με τρισδιάστατες εικόνες.³²

Το 2009, το κανάλι της γαλλικής τηλεόρασης *M6*, παρουσιάζει σε πενήντα δύο επεισόδια των δεκατριών λεπτών τις ιστορίες του μικρού Νικόλα. Ο Arnaud Bouron, ο εμπνευστής της σειράς κινουμένων σχεδίων στη γαλλική τηλεόραση, τιμήθηκε στο 35^ο διεθνές φεστιβάλ κινουμένων σχεδίων με το ειδικό βραβείο για το μικρό Νικόλα και συγκεκριμένα για το επεισόδιο *À la récré on se bat*³³. Επίσης τόσο στη Γαλλία όσο και στην Ελλάδα κυκλοφορούν DVD με τις ιστορίες του βιβλίου, καθώς και από τη σειρά των κινουμένων σχεδίων στη Γαλλία.³⁴

Η σειρά των βιβλίων του μικρού Νικόλα ενέπνευσε τρεις κινηματογραφικές προσαρμογές με τη μορφή τριών ταινιών στη Γαλλία. Το 1964, ο σκηνοθέτης André Michel προσάρμοσε ταινία μικρού μήκους με σκίτσα με τίτλο *Tous les enfants du*

³⁰ Βλ παράρτημα.

³¹ Βλ. παράρτημα

³² Τα στοιχεία για τη σειρά βιβλίων του μικρού Νικόλα αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα του <http://www.petitnicolas.com/>

³³ «Στο διάλειμμα θα χτυπηθούμε». Les instants de fnac συνέντευξη του Arnaud Bouron <https://www.fnac.com/Arnaud-Bouron-realisateur-de-la-serie-TV-Le-Petit-Nicolas-repond-a-nos-questions/cp9649/w-4>

³⁴ Τα στοιχεία για τα DVD αντλήθηκαν από το οπισθόφυλλο τους.

monde. Το 2009 Laurent Tirard δημιουργεί την ομώνυμη ταινία για να γιορτάσει τα πενήντα έτη της γέννησης του μικρού Νικόλα ενώ το 2014 ο ίδιος σκηνοθέτης κυκλοφορεί την ταινία *Ο μικρός Νικόλας πάει διακοπές/Le petit Nicolas va en vacances*. Στις δύο ταινίες κόπηκαν οκτώ εκατομμύρια εισιτήρια³⁵, ενώ ο τύπος και στη Γαλλία και στην Ελλάδα έγραψε θετικές αλλά και αρνητικές κριτικές, γεγονός αναμενόμενο καθώς τα βιβλία είχαν μεγάλη επιτυχία και το κοινό είχε πολλές προσδοκίες. Επίσης στη Γαλλία βρίσκουμε πλούσια δισκογραφία που συνδέεται με τον μικρό Νικόλα³⁶.

Τέλος, ο μικρός Νικόλας χάρη στην εικόνα του Ζαν Ζακ Σενπέ, καταφέρνει να μπει σε καρτ-ποστάλ, τσάντες, γραμματόσημα, στυλό και σχολικά ημερολόγια. Αξίζει να σημειώσουμε ότι ο μικρός Νικόλας έχει μεταφραστεί και στα λατινικά³⁷ από τον εκδοτικό οίκο *IMAV* αλλά και σε εβδομήντα πέντε επίσημες διαλέκτους της Γαλλίας³⁸.

Η σειρά ενέπνευσε και άλλους συγγραφείς που εκμεταλλεύτηκαν τη φήμη του μικρού Νικόλα, με αποτέλεσμα η σειρά να βρεθεί μέσω δύο βιβλίων στο επίκεντρο της πολιτικής σκηνής της Γαλλίας, στη διάρκεια των προεδρικών εκλογών του 2007. Ο μικρός Νικόλας δεν είναι πια του Γκοσινί αλλά γίνεται ο μικρός Νικόλας του Νικολά Σαρκοζί του Γκοσπέ (*Gospé*) και Σεμπινί (*Sempinny*). Δύο βιβλία με σατιρική πρόθεση, με τίτλους *Le Petit Nicolas, Ségolène et les copains* (*Gospé et Sempinny*, 2007) και *Le petit Nicolas à l'Elysée* (*Gospé et Sempinny*, 2007). Στη συνέχεια το 2010 και 2013 άλλα δύο βιβλία κάνουν την εμφάνισή τους εμπνευσμένα από τον ήρωά μας *Le petit Gus fait sa crise* (*Desmarteau*, 2011) και το *Le petit Gus au collège*. (*Desmarteau*, 2013).

2.3 Τα βιβλία του Μικρού Νικόλα στη Γαλλία

Σε αυτό το σημείο παραθέτουμε τα βιβλία του μικρού Νικόλα που εκδόθηκαν στη Γαλλία για να έχουμε μια εικόνα σε σχέση με τα μεταφρασμένα βιβλία στην ελληνική γλώσσα. Βλέπουμε πότε εμφανίστηκαν στη Γαλλία σε μορφή βιβλίου, καθώς, όπως προαναφέραμε, αρχικά δημοσιεύτηκαν σε περιοδικά.

Το πρώτο βιβλίο *Le Petit Nicolas* εμφανίστηκε σε μορφή βιβλίου το 1960, από τον εκδοτικό οίκο *Denoël*, και αποτελούταν από δεκαεννιά ιστορίες³⁹. Την επόμενη χρονιά

³⁵ <http://www.petitnicolas.com/historique>

³⁶ Για τη δισκογραφική παραγωγή βλ. στο παράρτημα

³⁷ Βλ. παράρτημα

³⁸ Βλ. παράρτημα

³⁹ *Le Petit Nicolas και Les Récrés du petit Nicolas*. Βλ. παράρτημα.

το 1961 από τον ίδιο εκδοτικό οίκο βγαίνει σε μορφή βιβλίου το *Les Récres du petit Nicolas* το οποίο περιείχε δεκαεφτά ιστορίες. Το 1962 εκδίδεται στη Γαλλία το βιβλίο *Les vacances du petit Nicolas* με δεκαοχτώ ιστορίες και το 2003 ο εκδοτικός οίκος *IMAV* επανεκδίδει το βιβλίο προσθέτοντας άλλη μία ιστορία⁴⁰. Το 1963 εκδίδεται το *Le petit Nicolas et les copains*, το οποίο κερδίζει το βραβείο *Alphonse-Allais*⁴¹. Το 1964 βγαίνει το βιβλίο *Joakim a des ennuis* και το 1993, ο ίδιος εκδοτικός οίκος επανεκδίδει το ίδιο βιβλίο με τίτλο *Le petit Nicolas a des ennuis*⁴².

Έπειτα από τον θάνατό του Γκοσινί, το 2004 ο εκδοτικός οίκος *IMAV*, μετά από έγκριση της κόρης του Ανν Γκοσινί, δημοσίευσε τις *Histoires Inédites*⁴³. Την ίδια χρονιά κυκλοφορούν από τον εκδοτικό οίκο *Gallimard jeunesse, coll.Folio junior* σε βιβλία τσέπης πέντε βιβλία με τους τίτλους: *Les Bêtises du Petit Nicolas*, *Le Petit Nicolas voyage*, *La Rentrée du Petit Nicolas*, *Le Petit Nicolas et ses voisins*, *Les Surprises du Petit Nicolas*. Το 2006 δημοσιεύεται από τον ίδιο εκδοτικό οίκο το βιβλίο *Histoires Inédites du Petit Nicolas - volume 2*, που περιλαμβάνει σαράντα πέντε ανέκδοτες ιστορίες. Την ίδια χρονιά ο ίδιος εκδοτικός οίκος δημοσιεύει τρεις επιπλέον τόμους σε βιβλία τσέπης, με τους τίτλους *Le Petit Nicolas s'amuse*, *Le Petit Nicolas, c'est Noël!*, *Les Bagarres du Petit Nicolas*.

Το 2009 στην επέτειο του εορτασμού των πενήντα χρόνων από την πρώτη εμφάνιση των ιστοριών του Μικρού Νικόλα δημοσιεύεται το βιβλίο *Le Ballon et Autres Histoires inédites*, που περιλαμβάνει δέκα ιστορίες συμπεριλαμβανόμενης και της πρώτης ιστορίας που δημοσιεύτηκε το 1959, με τίτλο *L'oeuf de Pâques*⁴⁴. Εδώ αξίζει να αναφερθεί ότι η εικονογράφηση έγινε το 2008 από τον Σενπέ και αυτό το βιβλίο κυκλοφορεί σαν βιβλίο τσέπης από τον εκδοτικό οίκο *Folio junior*. Το 2014 κυκλοφορεί *Le petit Nicolas voyage* από τον εκδοτικό οίκο *IMAV*. Το *Le Petit Nicolas, la bande dessinée, originale* κυκλοφόρησε το 2017. Τέλος, το 2020 εκδίδεται για τα εξήντα χρόνια του έργου το βιβλίο *Le petit Nicolas fait la fête!* περιέχοντας δέκα

⁴⁰ *Les vacances du petit Nicolas* Η ιστορία που προστέθηκε είναι *La Veillée d'adieu* και *Le petit Nicolas et les copains*. Βλ. παράρτημα.

⁴¹ Alphonse-Allais est un prix littéraire français, décerné chaque année depuis 1954 par l'Académie Alphonse-Allais. https://fr.wikipedia.org/wiki/Prix_Alphonse-Allais

⁴² *Le petit Nicolas a des ennuis*. Βλ. παράρτημα

⁴³ *Histoires Inédites* και *Histoires Inédites2*. Βλ. παράρτημα

⁴⁴ Τα στοιχεία για τη σειρά βιβλίων του μικρού Νικόλα στη Γαλλία αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα του ήρωα <http://www.petitnicolas.com/collection/albums> καθώς και από την επίσημη ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Ρενέ Γκοσινί

[https://www.institut-goscinnny.org/bibliographie/?_sfm_heros=Petit%20Nicolas%20\(Le\)](https://www.institut-goscinnny.org/bibliographie/?_sfm_heros=Petit%20Nicolas%20(Le))

και επεξεργάστηκαν από εμάς.

ιστορίες με κεντρικό θέμα τη γιορτή. Το έργο της σειράς (14 τόμοι) είναι διαθέσιμο σήμερα στη Γαλλία από τον εκδοτικό οίκο *IMAV* και σε μορφή βιβλίου τσέπης από τις εκδόσεις *Folio Junior*, ενώ από τους ίδιους εκδοτικούς οίκους και εκτός συγκεκριμένης σειράς κυκλοφορεί το βιβλίο *Le petit Nicolas fait du sport*. Αυτά είναι τα βιβλία που έχουν κυκλοφορήσει στη Γαλλία. Επίσης, η επιτυχία του έργου φαίνεται από το ότι έχει μεταφραστεί σε τριάντα τρεις γλώσσες.

Στο επόμενο κεφάλαιο εξετάζουμε ποια από αυτά έχουν μεταφραστεί και εκδοθεί στην ελληνική γλώσσα.

Κεφάλαιο 3: Οι μεταφράσεις του Μικρού Νικόλα

3.1 Περί μετάφρασης της Παιδικής Λογοτεχνίας

Η υποτιθέμενη απλότητα της γλώσσας στη παιδική λογοτεχνία και η ευκολία της μετάφρασής της είναι στην πραγματικότητα μόνο μια ψευδαίσθηση. Πίσω από αυτή τη φαινομενική απλότητα κρύβονται γλωσσικά και πολιτιστικά στοιχεία και πολλές φορές ένα εξειδικευμένο λεξιλόγιο. Απαιτεί μια πραγματική προσαρμογή του συγγραφέα που χρειάζεται να γνωρίζει πώς να συναισθανθεί το κοινό του.

Για τη Zohar Shavit «ο μεταφραστής των παιδικών βιβλίων δίνει στον εαυτό του πολλές ελευθερίες σε σχέση με το κείμενο [...]» (Shavit, 1986: 112-113). Αυτό του επιτρέπει να μεγαλώνει, να μικραίνει το κείμενο, να του κάνει προσθήκες, σεβόμενος όμως δυο βασικές αρχές πάνω στις οποίες βασίζεται η μετάφραση της παιδικής λογοτεχνίας, την προσαρμογή του κειμένου, ώστε να γίνει κατάλληλο και χρήσιμο για παιδιά σύμφωνα με αυτό που αποδέχεται η κοινωνία (τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή) ως παιδαγωγικά σωστό, και την προσαρμογή της πλοκής, των χαρακτήρων και της γλώσσας, σύμφωνα με τις κυρίαρχες κοινωνικές αντιλήψεις για τις αναγνωστικές ικανότητες και τις ικανότητες κατανόησης του παιδιού» (Shavit, 1986: 112-113).

Είναι καίρια η θεωρία του Venuti (1995) η οποία συνδέεται με τις αρχικές σχετικές ιδέες του Berman (1984), για το τι συμβαίνει όταν ένα κείμενο που μεταφράζεται, προσαρμόζεται στις γλωσσικές και πολιτισμικές αξίες της γλώσσας-στόχου (επιχώρια προσαρμογή ή domestication) ή όταν διατηρεί τα ξενικά στοιχεία (ξενικότητα ή foreignization). Η διατήρηση των ξενικών στοιχείων αποτελεί μία πίεση στις πολιτιστικές αξίες της γλώσσας-στόχου να καταχωρίσουν τις γλωσσικές και πολιτιστικές διαφορές του ξένου κειμένου φέρνοντας τον αναγνώστη σε επαφή με τις ξένες χώρες. Αντιθέτως στην περίπτωση της επιχώριας μεταφραστικής στρατηγικής υπάρχει ένας εθνοκεντρικός περιορισμός του ξένου κειμένου στις πολιτιστικές αξίες της γλώσσας-στόχου (Munday, 2004: 236-237).

Πολύ σημαντική για την παρατήρηση και τον σχολιασμό των τεχνικών μετάφρασης για τη παιδική λογοτεχνία είναι κατά τη γνώμη μας η πολυστημική θεωρία (Even Zohar, 1990) και οι περιγραφικές σπουδές (Toury, 1995). Σύμφωνα με αυτές και αντίθετα με τις γλωσσικές μελέτες της μετάφρασης που αφορούν την πιστότητα της με το πρωτότυπο κείμενο σημασία έχει το κείμενο-στόχος και ιδιαίτερα ο πολιτισμός-στόχος. Η παρατήρηση και η προσέγγιση της μετάφρασης λαμβάνουν υπόψη

εξωκειμενικά στοιχεία σε συνάφεια με το πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο απευθύνεται. Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και η θεωρία του Σκοπού όπου βασικό σημείο αυτής της θεωρίας είναι κάθε μεταφρασμένο κείμενο παράγεται για κάποιο συγκεκριμένο σκοπό. Ο σκοπός είναι διαφορετικός στη μετάφραση της παιδικής λογοτεχνίας σε σχέση με τα κείμενα-πηγή (Veemer, 2000: 221-232).

Ένα σημείο που προκαλεί αμηχανία αλλά ταυτόχρονα και πρόκληση για τους μεταφραστές είναι η μετάφραση του χιούμορ λόγω των διαφορών ως προς τη χρήση και τη λειτουργία του σε διαφορετικά πολιτισμικά συστήματα.

Σύμφωνα με την πρόταση της General Theory of Verbal Humour των Salvatore Attardo και Victor Raskin (2014), η οποία βασίζεται σε προγενέστερες προσεγγίσεις του χιούμορ για να διερευνήσει χιουμοριστικά σημεία σε σημασιολογικό ή πραγματολογικό επίπεδο σε λεκτικά κείμενα εστιάζοντας στα σημασιολογικά χαρακτηριστικά των δομικών στοιχείων που ευθύνονται για το χιουμοριστικό αποτέλεσμα (Attardo, 2014: 173-194). Εντοπίζει έξι παραμέτρους βάσει των οποίων οργανώνεται ένα χιουμοριστικό κείμενο.

Το **σενάριο** δηλαδή η ύπαρξη δυο αντιθετικών σεναρίων ενός πραγματικού και ενός μη πραγματικού, ενός λογικού και ενός παράλογου όπου η σύγκρουσή τους δημιουργεί ένα χιουμοριστικό επακόλουθο.

Ο **στόχος** του αστείου όπου μπορεί να είναι κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο ή κάποια κοινωνική ομάδα.

Η **αφηγηματική στρατηγική**, η οποία καθορίζει τη μορφή της αφήγησης καθώς και ο **κοινωνικός μηχανισμός** ο οποίος εκφράζει τη λογική της κοινωνίας και ο οποίος ενώνει τα δύο αντίθετα σενάρια και έχει την ευθύνη των σημασιολογικών κενών. Τέλος, η **κατάσταση** δηλαδή ο τόπος, ο χρόνος που προσδιορίζουν το χιουμοριστικό αποτέλεσμα και η **γλώσσα** που περιλαμβάνει τις λεκτικές, μορφολογικές και μορφοσυντακτικές επιλογές (Attardo, 2014: 192-194).

Διαπιστώνουμε λοιπόν, τη σπουδαιότητα της μετάφρασης της παιδικής λογοτεχνίας καθώς ο μεταφραστής μέσα από την αφηγηματική δομή του πρωτοτύπου έχει τον δύσκολο αλλά συνάμα προκλητικό σκοπό, να προσαρμόσει το μετάφρασμα στα παιδιά-δέκτες και στη συνέχεια να ευχαριστήσει και να ευαισθητοποιήσει τα παιδιά-αναγνώστες.

3.1.1 Γενικά περί αναμετάφρασης

Η αναμετάφραση είναι μια έννοια που είναι στενά συνδεδεμένη με τον όρο μετάφραση. Όπως η μετάφραση έτσι και η αναμετάφραση καλύπτει κατά αναλογία τόσο τη διαδικασία της νέας μετάφρασης όσο και το ίδιο το προϊόν που προκύπτει. Σύμφωνα με τον Yves Cambier «Η αναμετάφραση είναι μια νέα μετάφραση στην ίδια γλώσσα ενός κειμένου ήδη μεταφρασμένου, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει» (Παπαδήμα, 2012: 13-14). Ο Antoine Berman επισημαίνει σχετικά με την αναμετάφραση «Είναι απολύτως ουσιώδες να διακρίνουμε δύο χώρους (και δύο χρόνους) των πρώτων μεταφράσεων και των αναμεταφράσεων. Η διάκριση των δύο αυτών κατηγοριών μετάφρασης είναι μία από τις βασικές στιγμές του στοχασμού επί της χρονικότητας του μεταφράζειν. Εκείνος που αναμεταφράζει δεν έχει να κάνει με ένα μόνο κείμενο, το πρωτότυπο αλλά με δύο ή περισσότερα πράγμα που σκιαγραφεί έναν ορισμένο χώρο» (Berman, 2005: 102).

Όπως επισημαίνει η Έλενα Νούσια σχολιάζοντας τη φράση *Η μετάφραση δεν τελειώνει ποτέ* (εννοώντας λογοτεχνικών κειμένων) αναφέρει «Έτσι πιστεύω η πρόταση *η μετάφραση κειμένων δεν τελειώνει ποτέ* μπορεί να λάβει τόσο αρνητικό όσο και θετικό πρόσημο: Αρνητικό με την έννοια ότι πράγματι η εργασία αυτή συνεπάγεται διάφορες απώλειες και θετικό εξαιτίας της συμμετοχής της στην ατέρμονη γονιμοποίηση των λογοτεχνιών και γλωσσών μεταξύ τους κατά την πορεία τους στον χώρο και τον χρόνο (Νούσια, 2021: 75).

Η Μαρία Παπαδήμα επισημαίνει ότι η ανάγκη για αναμετάφραση οφείλεται στο ίδιο το μετάφρασμα, την ατελή φύση του και την πεπερασμένη χρονικότητά του, καθώς και στους δύο συντελεστές της μετάφρασης ως πράξης, αφενός το μεταφράζον υποκείμενο και την ενόρμηση του η οποία τον οδηγεί να μεταφράζει και να αναμεταφράζει και αφετέρου τον εκδότη, ο οποίος ενεργεί είτε βάσει ενός σαφώς προδιαγεγραμμένου εκδοτικού σχεδίου είτε, συχνότερα, περιορίζεται σκόπιμα στην καθαρά εμπορική σκοπιμότητα του εγχειρήματος (Παπαδήμα, 2012: 25).

Για την πεπερασμένη χρονικότητα του μεταφράσματος, αν και τα σπουδαία πρωτότυπα έργα γερνούν, πολλοί μεταφραστές και μεταφρασεολόγοι θεωρούν ότι η μετάφραση γερνάει πολύ γρηγορότερα από το πρωτότυπο. Όπως αναφέρει και εξηγεί ο Paul Bensimon η γήρανση ή το ξανάνωμα έχει μια ιστορική προοπτική: «Κάθε μετάφραση είναι ιστορική, το ίδιο και η και κάθε αναμετάφραση. Και η μια και η άλλη είναι αδιαχώριστες από τον πολιτισμό, την ιδεολογία, τη λογοτεχνία σε μια δεδομένη

κοινωνία σε μια δεδομένη ιστορική στιγμή. Όπως η πράξη της μετάφρασης έτσι και η πράξη της αναμετάφρασης είναι ταυτόχρονα μια πράξη ατομική και μια πράξη πολιτισμική. Όπως και η γραφή του μεταφραστή, έτσι και η γραφή του αναμεταφραστή διατρέχεται από τη γλώσσα της εποχής του» (Παπαδήμα, 2012: 30-31).

Το φαινόμενο της αναμετάφρασης δεν μπορεί να φωτιστεί πλήρως αν δε ληφθεί υπόψη η εμπορική σκοπιμότητα της αναμετάφρασης. Είναι σίγουρο ότι τα έργα που γνωρίζουν μεγάλο αριθμό αναμεταφράσεων είναι εκείνα τα οποία αφενός αποδίδουν κέρδος και αφετέρου προσθέτουν ελκυστικότητα και βαρύτητα στον κατάλογο του εκδοτικού οίκου (Παπαδήμα, 2012: 48-49). Ο αριθμός των αναμεταφράσεων μαρτυρά την επιτυχία του μεταφρασμένου έργου, τη δύναμη του συγγραφέα και την παραγκώνιση του μεταφραστή, καθώς το μόνο που ενδιαφέρει τον εκδοτικό οίκο είναι το αναγνωστικό κοινό το οποίο γνωρίζει τον συγγραφέα και κανέναν άλλο.

Από τα παραπάνω καταλαβαίνουμε γιατί η σειρά βιβλίων του μικρού Νικόλα έχει μεταφραστεί και αναμεταφραστεί τόσες πολλές φορές.

3.2 Οι ελληνικές μεταφράσεις της σειράς βιβλίων του Μικρού Νικόλα

Σε αυτό το σημείο παραθέτουμε τις μεταφράσεις της σειράς βιβλίων ο μικρός Νικόλας στην ελληνική γλώσσα, καθώς και παρατηρήσεις που τις αφορούν. Οι μεταφράσεις του έργου αυτού, κυκλοφόρησαν από τρεις διαφορετικούς εκδοτικούς οίκους με τον καθένα από αυτούς να χρησιμοποιεί διαφορετικό μεταφραστή. Είναι οι μεταφραστές Νίκος Δαμιανίδης, για τον εκδοτικό οίκο *Τεκμήριο*, Ανδρέας Καρακίτσιος και Μελίνα Καρακώστα για τον εκδοτικό οίκο *Σύγχρονοι Ορίζοντες*. Τέλος, η Ρίτα Κολαΐτη στον εκδοτικό οίκο *Σύγχρονοι Ορίζοντες* παρουσιάζει μία μόνο μετάφραση, το βιβλίο *Ο μικρός Νικόλας το κόκκινο μπαλόνι και άλλες ανέκδοτες ιστορίες / Le petit Nicolas et le ballon et autres histoires inédite*, καθώς μεταφράζει για τον εκδοτικό οίκο *Πατάκη*.

Το έργο στην ελληνική γλώσσα συναντάται σε είκοσι έξι μεταφράσεις από δέκα βιβλία, ενώ υπάρχουν και επανεκδόσεις τους από τους εκδοτικούς οίκους *Σύγχρονοι Ορίζοντες* και *Πατάκης*. Σπουδαία παρατήρηση είναι ότι μεταφράζονται περισσότερα από ένα βιβλία, στην ίδια χρονιά, όπως παρατηρούμε στον παρακάτω πίνακα.

Δεκαοκτώ χρόνια αργότερα από την πρώτη εμφάνιση σε βιβλίο της σειράς βιβλίων του μικρού Νικόλα στη Γαλλία, εμφανίζεται το ομώνυμο βιβλίο *Ο μικρός Νικόλας / Le petit Nicolas*, σε μετάφραση Νίκου Δαμιανίδη από τον εκδοτικό οίκο *Τεκμήριο*.

Παρατηρούμε ότι τα βιβλία στη Γαλλία εμφανίζονται με μικρή χρονική απόκλιση, ενώ στην Ελλάδα μετά τις μεταφράσεις πέντε βιβλίων από τον Νίκο Δαμιανίδη μεσολαβούν είκοσι δυο χρόνια για τις μεταφράσεις από τον εκδοτικό οίκο *Σύγχρονοι Ορίζοντες*, με μεταφραστή τον Ανδρέα Καρακίτσιο.

Τα πιο πολυμεταφρασμένα βιβλία και από τους τρεις μεταφραστές και τους τρεις εκδοτικούς οίκους είναι: *Ο μικρός Νικόλας / Le petit Nicolas*, *Ο μικρός Νικόλας διασκεδάζει / Les Récrés du petit Nicolas*, *Ο μικρός Νικόλας έχει προβλήματα / Ο μικρός Νικόλας έχει μπελάδες / Le Petit Nicolas a des ennuis*, *Ο μικρός Νικόλας και η τρελλοπαρέα του / Ο μικρός Νικόλας και η παρέα / Le Petit Nicolas et les Copains* και τέλος, *Οι διακοπές του μικρού Νικόλα / Ο Μικρός Νικόλας πάει διακοπές / Les Vacances du Petit Nicolas*.

Υπάρχουν μεταφράσεις που τις συναντάμε με διαφορετικό τίτλο στο μετάφρασμα όπως *Ο Γιοακίμ έχει προβλήματα / Ο μικρός Νικόλας έχει προβλήματα / Ο Μικρός Νικόλας έχει μπελάδες / Le petit Nicolas a des ennuis*, *Ο μικρός Νικόλας και η παρέα του / Ο μικρός Νικόλας και η τρελλοπαρέα του / Le petit Nicolas et ses copains* και *Οι διακοπές του μικρού Νικόλα / Ο Μικρός Νικόλας πάει διακοπές / Les Vacances du Petit Nicolas*.

Το 2011 οι εκδόσεις *Σύγχρονοι Ορίζοντες* παρουσιάζουν έξι μεταφράσεις της Μελίνας Καρακώστα από κεφάλαια των βιβλίων των δύο τόμων (μαζί με τις επιμέρους ιστορίες τους) *Οι περιπέτειες του Μικρού Νικόλα / Les Histoires Inédites du Petit Nicolas*, κάτι που δεν έχει γίνει στη Γαλλία από τον συγγραφέα ή την κληρονόμο του.

Η πιο πρόσφατη μετάφραση – αναμετάφραση είναι το 2020 της Ρίτας Κολαΐτη, από τον εκδοτικό οίκο *Πατάκη*, του βιβλίου *Ο Μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες / Histoires inédites du Petit Nicolas vol.1*.

Παρά τη μεγάλη παραγωγή της σειράς βιβλίων του μικρού Νικόλα υπάρχουν και βιβλία τα οποία δεν έχουν μεταφραστεί καθόλου στην ελληνική γλώσσα όπως: *Les bêtises du Petit Nicolas*, *Le Petit Nicolas voyage*, *La rentrée du Petit Nicolas*, *Les surprises du Petit Nicolas*, *Les bagarres du Petit Nicolas*, *Le Petit Nicolas, c'est Noël!* επίσης, διασκευές από τη σειρά κινουμένων σχεδίων του μικρού Νικόλα που παίζεται στη Γαλλία στο τηλεοπτικό κανάλι *M6* με τίτλο υποσειράς οι *Μεγάλες Περιπέτειες/Les premières lectures* έχουν μεταφραστεί από τον εκδοτικό οίκο *Χάρτινη Πόλη* και τις μεταφράστριες Σοφία Πολίτου – Βέρβερη και Αποστολία Δημακοπούλου, αλλά καθώς πρόκειται για μεταφράσεις ιστοριών κινουμένων σχεδίων, δεν τις συμπεριλάβαμε στη μελέτη μας.

Παρακάτω παραθέτουμε ένα συγκεντρωτικό πίνακα των βιβλίων στη γαλλική γλώσσα, τις αντίστοιχες μεταφράσεις τους, τον μεταφραστή / τη μεταφράστρια, τον εκδοτικό οίκο και την επανέκδοσή τους.

Τίτλος στη γαλλική γλώσσα	Τίτλος στην ελληνική γλώσσα	Έτος μετάφρασης	Μεταφραστής	Εκδοτικός οίκος	Επανέκδοση
<i>Le Petit Nicolas (1960) 19 histoires.</i>	<i>Ο μικρός Νικόλας</i>	1978	Νίκος Δαμιανίδης	Τεκμήριο	
		2000	Ανδρέας Καρακίτσιος	Σύγχρονοι Ορίζοντες	2010, 2012
		2014	Ρίτα Κολαΐτη	Πατάκης	
<i>Les Récrés du petit Nicolas (1961). 17 histoires.</i>	<i>Ο μικρός Νικόλας διασκεδάζει</i>	1978	Νίκος Δαμιανίδης	Τεκμήριο	
		2010	Ανδρέας Καρακίτσιος	Σύγχρονοι Ορίζοντες	2012
		Μάρτιος 2015	Ρίτα Κολαΐτη	Πατάκης	Νοέμβριος 2015, 2016, 2017
<i>Les Vacances du Petit Nicolas (1962). 18 (+1) histoires.</i>	<i>Οι διακοπές του μικρού Νικόλα</i>	1979	Νίκος Δαμιανίδης	Τεκμήριο	
		2011	Ανδρέας Καρακίτσιος	Σύγχρονοι Ορίζοντες	
	<i>Ο Μικρός Νικόλας πάει διακοπές</i>	2015	Ρίτα Κολαΐτη	Πατάκης	
<i>Le Petit Nicolas et les Copains (1963) 16 histoires.</i>	<i>Ο μικρός Νικόλας και η τρελλοπαρέα</i>	1979	Νίκος Δαμιανίδης	Τεκμήριο	
		2009	Ανδρέας Καρακίτσιος	Σύγχρονοι Ορίζοντες	2012
	<i>Ο μικρός Νικόλας και η παρέα του</i>	2014	Ρίτα Κολαΐτη	Πατάκης	
<i>Le Petit Nicolas a des ennuis (1964). 16 histoires, à l'origine édité sous le titre Joachim a des ennuis.</i>	<i>Ο μικρός Νικόλας και τα προβλήματα του Γιοακίμ</i>	1981	Νίκος Δαμιανίδης	Τεκμήριο	
		2000	Αντρέας Καρακίτσιος	Σύγχρονοι Ορίζοντες	2006, 2009
	<i>Ο μικρός Νικόλας έχει μπελάδες</i>	2015	Ρίτα Κολαΐτη	Πατάκης	2017, 2019
<i>Le Petit Nicolas et ses voisins (2004)</i>	<i>Οι καινούριοι γείτονες</i>	2011	Μελίνα Καρακώστα	Σύγχρονοι Ορίζοντες	
<i>Histoires inédites du Petit Nicolas vol.1</i>	<i>Ο μικρός Νικόλας σε νέες</i>	2005	Μελίνα Καρακώστα	Σύγχρονοι Ορίζοντες	2012
		2020	Ρίτα Κολαΐτη	Πατάκης	

(2004) 80 <i>histoires inédites</i>	περιπέτειες [πρώτο βιβλίο]				
<i>Histoires inédites du Petit Nicolas vol.2 (2006) 45 autres histoires inédites</i>	Ο μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες, 2	2007	Μελίνα Καρακώστα	Σύγχρονοι Ορίζοντες	2009
<i>Le Ballon et Autres Histoires inédites (2009)</i>	Ο Μικρός Νικόλας: Το κόκκινο μπαλόνι και άλλες ανέκδοτες ιστορίες με έγχρωμα σκίτσα	2009	Ρίτα Κολαΐτη	Σύγχρονοι Ορίζοντες	
<i>Le Petit Nicolas, la bande dessinée, 28 planches de bande dessinées (2017)</i>	Ο μικρός Νικόλας: το πρωτότυπο κόμικ	2019	Ρίτα Κολαΐτη	Πατάκης	

Μεταφράσεις από κεφάλαια του βιβλίου Les Histoires inédites / Ο μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες

Τίτλος στη γαλλική γλώσσα	Τίτλος στην ελληνική γλώσσα	Έτος Μετάφρασης	Μεταφραστής	Εκδοτικός οίκος
Chapitre 6 dans les histoires Inédites vol 1. Le petit Nicolas et ses voisins Je suis le meilleur	Είμαι ο καλύτερος	2011	Μελίνα Καρακώστα	Σύγχρονοι Ορίζοντες
Chapitre 10 dans les histoires Inédites vol. 1. Les surprises du petit Nicolas. Un vrai petit homme	Ένας σωστός μικρός άντρας	2011	Μελίνα Καρακώστα	Σύγχρονοι Ορίζοντες
Chapitre 1 dans les histoires Inédites vol. 1 La rentrée du petit Nicolas. Les invisibles	Οι ανίκητοι η συμμορία της αλάνας	2011	Μελίνα Καρακώστα	Σύγχρονοι Ορίζοντες
Chapitre 4 dans les histoires Inédites du Petit Nicolas 2. On tourne!	Γυρίζουμε ταινία	2011	Μελίνα Καρακώστα	Σύγχρονοι Ορίζοντες
Chapitre 1 dans les histoires Inédites du Petit Nicolas 2. Cher Père Noël	Αγαπητέ Άγιε Βασίλη	2011	Μελίνα Καρακώστα	Σύγχρονοι Ορίζοντες

Chapitre 3 dans <i>les histoires Inédites du Petit Nicolas 2. On a visité le chocolat. Le petit Nicolas s'amuse</i>	<i>Επίσκεψη στο εργοστάσιο σοκολάτας</i>	2011	Μελίνα Καρακώστα	Σύγχρονοι Ορίζοντες
--	--	------	---------------------	------------------------

Πίνακας 1. Μεταφράσεις στην ελληνική γλώσσα. Με κίτρινο χρώμα, Νίκος Δαμιανίδης, με πράσινο χρώμα Ανδρέας Καρακίτσιος, με ροζ χρώμα Μελίνα Καρακώστα, με μπλε χρώμα Ρίτα Κολαΐτη.

3.2.1 Παρουσίαση μεταφραστών και εκδοτών

Κάθε εκδοτικός οίκος χρησιμοποιεί διαφορετικό μεταφραστή. Παρακάτω αναφέρουμε τους μεταφραστές και τους εκδοτικούς οίκους.

Μεταφραστές

Νίκος Δαμιανίδης - Εκδοτικός Οίκος Τεκμήριο

Ο Νίκος Δαμιανίδης γεννήθηκε το 1945 στη Ροδόπολη Σερρών, από γονείς πρόσφυγες από τον Πόντο. Στη συνέχεια μετακόμισε με την οικογένειά του στη Θεσσαλονίκη κι έπειτα στην Αθήνα. Στην Αθήνα σπούδασε γραφιστική στο ΙΕΚ Όμηρος (1967-1970). Μεταξύ 1970 και 1974 έζησε στο Παρίσι, όπου σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Paris VIII πλαστικές τέχνες και σκηνοθεσία οπτικοακουστικών μέσων. Το 1978, με τους Γιώργο Μπαζίνα και Γιάννη Ευαγγελίδη, δημιούργησαν τον εκδοτικό οίκο *Τεκμήριο*, μέσα από τον οποίο σύστησαν στο ελληνικό κοινό σημαντικούς δημιουργούς της παιδικής και εφηβικής λογοτεχνίας, όπως τους Ρενέ Γκοσινί, Κριστίνε Νέστλιγκερ, Τζάνι Ροντάρι, μεταφρασμένους αποκλειστικά σε σύστημα μονοτονικό, πριν την επίσημη καθιέρωσή του.

Το 1990, αποχώρησε από τον εκδοτικό οίκο *Τεκμήριο* και ίδρυσε τον εκδοτικό οίκο *Τέσσερα*, με βασικό αντικείμενο, πάντα, την παιδική και εφηβική λογοτεχνία.⁴⁵

Εκτός από τα βιβλία του μικρού Νικόλα έχει μεταφράσει και τα εξής: *Ο μπαμπάς κλώσα* του Ντάνιελ Γκόλντεμπεργκ, *Γράμμα από τα περιπλανώμενα νησιά*. Ζάκ Πρεβέρ / Αντρέ Φρανσουά, *Ν' απαντάς ευγενικά, μικρό μου!*: Eva Janikovszky. Όλες οι μεταφράσεις τοποθετούνται χρονικά από το 1978- 1990 και είναι όλες από τον εκδοτικό οίκο *Τεκμήριο* εκτός την τελευταία από τον εκδοτικό οίκο *Τέσσερα*.

⁴⁵ Οι πληροφορίες για τον Νίκο Δαμιανίδη αντλήθηκαν μέσω συνέντευξης με την κόρη του, Δέσποινα Δαμιανίδη

Ανδρέας Καρακίτσιος – Μελίνα Καρακώστα – Εκδοτικός Οίκος Σύγχρονοι Ορίζοντες

Ο Ανδρέας Καρακίτσιος σπούδασε φιλολογία και ψυχολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ. και στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου. Από το 1992 διδάσκει μαθήματα παιδικής λογοτεχνίας στο τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Α.Π.Θ., όπου υπηρετεί ως καθηγητής. Έχει δημοσιεύσει σειρά άρθρων και μελετών για θέματα παιδικής λογοτεχνίας σε ελληνικά και ξένα περιοδικά. Στο πλαίσιο σεμιναρίων διδάσκει ήδη από το 1995 τεχνικές γλωσσικών ποιητικών παιχνιδιών, του Τζάνι Ροντάρι και των σουρεαλιστών. Έχει οργανώσει ομάδες Πειραματικής Λογοτεχνίας και ομάδες εργασίας δημιουργικής γραφής (*atelier de l'écriture*). Από 2011 έως 2013 οργανώνει και διευθύνει εργαστήρια Δημιουργικής Γραφής στο Βαφοπούλειο. Από λογοτεχνικά έργα διακρίνονται *Τα όνειρα του Γιούρη*, Πρόγραμμα Κοινωνία-Εκπαίδευση και Μετανάστευση, *Ο Αλέξανδρος και το μυστικό της ανάγνωσης*, *Ο Λίνο Λίνο Γκογκολίνο ήλιο δεν είχε δει ποτέ του*, *Εννιά και μία ιστορίες δίχως φλυαρίες*.

Στα βιβλία του μικρού Νικόλα δεν υπάρχουν πρόλογοί του, μόνο στη μετάφραση του βιβλίου *ο μικρός Νικόλας* (2000) υπάρχουν σχόλιά του, που αφορούν στη σύγκριση των χαρακτήρων του μικρού Νικόλα με αυτούς των κόμικς του Γκοσινί.

Παρακάτω σε ειδικό υποκεφάλαιο θα αναφερθούμε στο ερευνητικό και ακαδημαϊκό έργο του σχετικά με την παιδική λογοτεχνία και τον μικρό Νικόλα.

Μελίνα Καρακώστα

Η Μελίνα Καρακώστα (Παρίσι 1959 - Αθήνα 2007), κόρη της Ζωρζ Σαρή και του Μαρσέλ Καρακώστα, σπούδασε κινεζική και ιταλική φιλολογία στη Σορβόνη, ενώ παράλληλα μελέτησε μουσική (κοντραμπάσο και σύνθεση). Συμμετείχε σε συναυλίες και ηχογράφησε δίσκους σύγχρονης και τζαζ μουσικής. Από το 1987 ασχολήθηκε με τη διδασκαλία και ανέβασε μουσικές παραστάσεις για παιδιά. Έγραψε βιβλία για παιδιά και είχε μεταφράσει γαλλική και ιταλική λογοτεχνία. Πέθανε κατά τη διάρκεια πρόβας για παράσταση που ετοίμαζε για το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, στις 30 Οκτωβρίου 2007.

Στις μεταφράσεις των βιβλίων του μικρού Νικόλα υπάρχουν πρόλογοί της. Ενδεικτικά παραθέτουμε σημεία από τους προλόγους της «Όταν μου πρότειναν να μεταφράσω το βιβλίο *ο μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες*, η συγκίνηση και η χαρά που ένιωσα ήταν πολύ έντονες. Και ήταν επίσης ολοφάνερο πως αυτό δεν είχε να κάνει

με την επαγγελματική ικανοποίηση, που μπορεί να νιώσει κανείς για μια πρόταση που του κάνουν» (*Ο μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες*, 2012: 11) και από τον πρόλογό της *Ο μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες vol 2* αναφέρει, ότι η κόρη του συγγραφέα αποφάσισε να εκδώσει κάποιες ανέκδοτες ιστορίες του Γκοσινί όταν της ανατέθηκε η μετάφραση ένωσε όπως όταν είσαι τελευταία μέρα σε διακοπές και σου χαρίζουν μια μικρή παράταση (*Ο μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες N° 2*, 2007: 11).

Ρίτα Κολαΐτη – Εκδοτικός Οίκος Πατάκης

Η Ρίτα Κολαΐτη γεννήθηκε στην Πάτρα το 1956. Σπούδασε οικονομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το 1978 στο Λονδίνο, σπουδές κινηματογράφου. Το 1981 στο Παρίσι, σπουδές ιστορίας της λογοτεχνίας, οι οποίες συνεχίστηκαν στις Βρυξέλλες. Συνεργασία με το περιοδικό *Σύγχρονος Κινηματογράφος* (1976-1981) και μεταφράσεις στην ελληνική έκδοση του *Le Monde Diplomatique*. Συνεργασία με ελληνικούς εκδοτικούς οίκους και κρατικούς οργανισμούς (Τράπεζα της Ελλάδος, ΑΘΗΝΑ 2004, κ.ά.). Από το 1989 απασχολείται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης, Βρυξέλλες) ως μεταφράστρια κοινοτικών εγγράφων. Το 2010 της απονεμήθηκε το βραβείο Λογοτεχνικής Μετάφρασης Γαλλόφωνης Λογοτεχνίας του ΕΚΕΜΕΛ, για το μυθιστόρημα *Η κόκκινη Μασσαλία* του Μωρίς Αττιά (Maurice Attia). Το 2013 της απονεμήθηκε το βραβείο Μετάφρασης Βιβλίου για Παιδιά της Ελληνικής Εταιρείας Μεταφραστών Λογοτεχνίας, για το βιβλίο *Τόμπι, ο πράσινος μαχητής στον κόσμο του δέντρου*, του Τιμοτέ ντε Φονμπελ (Timothée de Fombelle). Τον Ιούλιο 2021 της απονεμήθηκε το Κρατικό βραβείο Μετάφρασης Έργου Ξένης Λογοτεχνίας στην ελληνική γλώσσα, για τη μετάφραση του έργου *Ανάστροφα* του HUYSMANS-K.J. (εκδόσεις Στερέωμα, Αθήνα).⁴⁶

Στις μεταφράσεις της, στη σειρά βιβλίων του μικρού Νικόλα δεν υπάρχει πρόλογός της. Παρακάτω θα αναφερθούμε στο προφίλ της, ως μεταφράστρια.

⁴⁶ Κρατικό Βραβείο μετάφρασης έργου Ξένης Λογοτεχνίας. <https://pem.gr/anakoinothikan-ta-kratika-vraveia-logotechnikis-metafrasis-2020/>

Εκδοτικοί Οίκοι

Τεκμήριο

Ιδρύθηκε το 1977 και η κεντρική διάθεση των βιβλίων ήταν στην οδό Ζωοδόχου Πηγής, 17⁴⁷. Υπάρχουν πολλά βιβλία του συγκεκριμένου εκδοτικού οίκου στα βιβλιοπωλεία από το 1978- 2002.

Σύγχρονοι Ορίζοντες

Ιδρύθηκε το 1998 στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη⁴⁸ με βιβλία ξένων και Ελλήνων συγγραφέων και απευθύνεται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες με βιβλία όλων προτιμήσεων.

Πατάκης

Ο εκδοτικός οίκος *Πατάκης*, γνωστός για την κυκλοφορία σχολικών βοηθημάτων, αν και ιδρύθηκε το 1974, στο χώρο της ξένης λογοτεχνίας μπαίνει δυναμικά από το 1991 και μετά. Με έργα πολλών Γάλλων λογοτεχνών όπως του Πωλ – Ζακ Μπονζόν (Paul – Jacques Bonzon), του Εκτόρ Μαλό (Hector Malot), του Σάρλ Περρό (Charles Perrault), του Αντουάν Σάν Εξυπερύ (Antoine Saint Exupéry) και του Ιουλίου Βερν (Jules Verne) (Σωφρονίδου, 2016: 371).

3.2.2 Τοποθετήσεις των μεταφραστών

Σε αυτό το υποκεφάλαιο παραθέτουμε στοιχεία για το κοινωνικό προφίλ των μεταφραστών που θα μας απασχολήσουν στο παρακάτω κεφάλαιο, κάτι που θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε τις μεταφραστικές τους επιλογές. Πρόκειται για τους μεταφραστές Νίκο Δαμιανίδη, Ανδρέα Καρακίτσιο και Ρίτα Κολαΐτη.

Για τον Νίκο Δαμιανίδη δεν καταφέραμε να βρούμε κάτι περισσότερο από αυτά που προαναφέραμε.

Για τον Ανδρέα Καρακίτσιο είναι εντυπωσιακό το πλήθος των δημοσιεύσεών του και το ερευνητικό του έργο⁴⁹ πάνω στην παιδική λογοτεχνία, καθώς και σε ειδικότερα θέματα που αφορούν τα παιδιά, τη διδασκαλία της παιδικής λογοτεχνίας και την

⁴⁷ Στοιχεία από το οπισθόφυλλο του βιβλίου του *Μικρού Νικόλα* των εκδόσεων Τεκμήριο.

⁴⁸ Στοιχεία από το οπισθόφυλλο του βιβλίου του *Μικρού Νικόλα* των εκδόσεων Σύγχρονοι Ορίζοντες.

⁴⁹ Για το ακαδημαϊκό και ερευνητικό του έργο βλέπε <https://www.nured.auth.gr/dp7nured/?q=el/user/38>

παιδική ποίηση κ.ά. Όλες οι δημοσιεύσεις του βρίσκονται στη βιβλιοθήκη του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Εντοπίσαμε όμως το άρθρο του «Η παιδική λογοτεχνία και η θεωρία της αφήγησης». Πρόκειται για μια ερευνητική εργασία, στο περιοδικό *Διαβάζω* όπου μεταξύ άλλων γράφει για την παιδική λογοτεχνία. «Η βίαιη εισβολή της θεωρίας της λογοτεχνίας και των νεότερων αντιλήψεων μετά το '80 δημιούργησε νέους τρόπους προσέγγισης και μελέτης των λογοτεχνικών κειμένων φαινόμενο που τελείως πρόσφατα μετά το '90 διαπιστώνεται και στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας. Ίσως όχι τυχαία που την ίδια εποχή η τελευταία ονομάζεται Λογοτεχνία για παιδιά και για νέους» (Καρακίτσιος, 1994: 71-73). Επίσης, σε άλλο άρθρο που μας έστειλε ο ίδιος έπειτα από επικοινωνία μαζί του, μιλάει σε διημερίδα σχετικά με την παιδική λογοτεχνία και πιο συγκεκριμένα στην αναζήτηση συγκεκριμένων αφηγηματικών επιλογών, που εμφανίζονται στις ιστορίες του μικρού Νικόλα και αποτυπώνονται όμοια, παρόμοια ή διαφορετικά στην κινηματογραφική ταινία του Λωράν Τιράρ *Ο μικρός Νικόλας που παίχτηκε* (2009) στις κινηματογραφικές αίθουσες με εξαιρετική επιτυχία (Καρακίτσιος, 2011: 17-19). Και τέλος, έπειτα από επικοινωνία μας με τον εκδότη του περιοδικού *Παρέμβαση*, κ. Βασίλη Καραγιάννη εντοπίσαμε το άρθρο του «Οι ιστορίες του μικρού Νικόλα. Η παιδική αθωότητα και η αποενοχοποίηση της σχολικής αταξίας» όπου γράφει μεταξύ άλλων «Η ωριμότητα και σοβαρότητα της σχολικής εξουσίας και των μεγάλων προτάσει την αθωότητα και τη διαφορετικότητα των μικρών παιδιών. Με τη βοήθεια ενός συγκρατημένου χιούμορ αποενοχοποιεί τη σχολική αταξία και αθώνει τις μικρές παρεκκλίσεις του Νικόλα και των φίλων του. Με τις αφηγηματικές επιλογές ζωντανεύει χαρακτηριστικούς και αληθοφανείς παιδικούς τύπους και μετατρέπει τις παιδικές του ιστορίες σε μικρές ραψωδίες της παιδικής ηλικίας» (Καρακίτσιος, 2000: 21-24).

Συνεχίζουμε με την μεταφράστρια κλασικής λογοτεχνίας, Ρίτα Κολαΐτη, η οποία έλαβε πρόσφατα όπως προαναφέραμε το κρατικό βραβείο ξένης λογοτεχνικής μετάφρασης. Η επιτροπή για το συγκεκριμένο βραβείο έγραψε: «Η έμπειρη μεταφράστρια Ρίτα Κολαΐτη, επιμελήτρια κειμένων και πιστή στην ποιότητα κάθε λογοτεχνικής εργασίας της, εργάζεται πάνω στο πρωτότυπο με υπέρμετρη σχολαστικότητα και το αποδίδει στη γλώσσα-στόχο με υπερεπάρκεια γνώσεων και τον συνήθη πλούτο των εκφραστικών της εργαλείων» (Πανελλήνια Ένωση Μεταφραστών, 2021).

Η Ρίτα Κολαΐτη έχει εκφράσει πολλές φορές τις απόψεις της, περί της ελληνικής γλώσσας τον 21^ο αιώνα, καθώς τα σύγχρονα ελληνικά ανταποκρίνονται στις νέες

πραγματικότητες ,όπως αυτές διαμορφώνονται από την παντοκρατορία του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, με ιλιγγιώδη ταχύτητα που την απαιτεί ο παγκοσμιοποιημένος κόσμος, η μεταφράστρια τονίζει ότι: «Δεν πρέπει να φοβόμαστε τον δανεισμό και τις γλωσσικές επιρροές γιατί και τους περασμένους αιώνες, υπήρχε αυτός ο αλληλοδανεισμός των γλωσσών. Άλλωστε η ελληνική γλώσσα, από τις απαρχές της, έχει επηρεάσει και επηρεαστεί από τις γλώσσες λαών με τις οποίες ήρθε σε επαφή (είτε για γεωγραφικούς είτε για πολιτισμικούς είτε για εμπορικούς λόγους). Αυτό δεν αλλοίωσε τη γλώσσα μας, αλλά την εμπλούτισε με έναν τρόπο σαγηνευτικό. Έτσι πορεύτηκε ανά τους αιώνες, έτσι παρέμεινε ζωντανή, πλούσια, παλλόμενη. Δε φοβήθηκε τον αλληλοδανεισμό, αντιθέτως, ήταν πάντα καλοδεχούμενος γι' αυτήν. Μια γλώσσα που φοβάται τις άλλες γλώσσες μαραζώνει. Μια γλώσσα που καλωσορίζει τις λέξεις των άλλων, ομορφαίνει, προκαλεί, σαγηνεύει» (Κολαΐτη, 2020: εκπομπή της Νατάσσας Βησσαρίωνος, *Κουβέντες Μακρινές*).

Παρακάτω εξετάζουμε τις μεταφραστικές επιλογές στο βιβλίο *Le petit Nicolas a des ennuis* των προαναφερθέντων μεταφραστών.

Κεφάλαιο 4: Ανάλυση και σύγκριση πρωτοτύπου και μεταφρασμάτων

Στην τελευταία ενότητα της εργασίας μας παραθέτουμε αποσπάσματα από το πρωτότυπο κείμενο και τα αντίστοιχα προς σύγκριση μεταφράσματά τους. Το πρωτότυπο κείμενο αφορά το βιβλίο *Le petit Nicolas a des ennuis*. Το συγκεκριμένο βιβλίο επιλέχθηκε καθώς έχει μεταφραστεί και από τους τρεις μεταφραστές και εκδοτικούς οίκους που προαναφέραμε.

Πρώτη χρονολογικά μετάφραση είναι αυτή του Νίκου Δαμιανίδη από τον εκδοτικό οίκο *Τεκμήριο* το 1981, ακολουθεί η μετάφραση του Ανδρέα Καρακίτσιου από τον εκδοτικό οίκο *Σύγχρονοι Ορίζοντες* το 2000, και τελευταία εμφανίζεται η μετάφραση της Ρίτας Κολαϊτή από τον εκδοτικό οίκο *Πατάκη* το 2015. Εξετάζουμε έτσι ένα βιβλίο με όλες τις μεταφράσεις που υπάρχουν στη χώρα μας προκειμένου να μπορούμε να κάνουμε μια σύγκριση μεταξύ αυτών. Παραθέτουμε τις μεταφραστικές επιλογές των προαναφερθέντων μεταφραστών σε πίνακες που δημιουργήσαμε προκειμένου να συγκεντρώσουμε το υλικό των παραθεμάτων και των τριών μεταφραστών αλλά και να συγκρίνουμε τους τρεις μεταξύ τους και τον καθένα ξεχωριστά ως προς τις τεχνικές που χρησιμοποιούν σε επίπεδο πραγματολογικό, σημασιολογικό και υφολογικό.

Η μεθοδολογία μας πάνω στη συγκεκριμένη έρευνα βασίστηκε στη πολυσυστημική θεωρία (Evan Zohar, 1990: 53) και στις περιγραφικές μεταφραστικές σπουδές (Toury, 1995: 300-310), τη θεωρία του Σκοπού (Veemer, 2000: 221-232), καθώς και στη θεωρία του Venuti για το τι συμβαίνει όταν ένα κείμενο μεταφράζεται, προσαρμόζεται στις γλωσσικές και πολιτισμικές αξίες της γλώσσας-στόχου (επιχώρια προσαρμογή ή domestication) ή όταν διατηρεί τα ξενικά στοιχεία (ξενικότητα ή foreignization).

Το παιδί-αναγνώστης έχει ορισμένες γνώσεις σε θέματα άλλων χωρών με συνέπεια να παραλείπονται. Πρόκειται δηλαδή για πρακτική απλοποίησης (simplification), η οποία κρίνεται συχνά από τους μεταφραστές ως καταλληλότερη (Munday, 2004: 236-237).

Οι τεχνικές αυτές δεν είναι απλά μεταφραστικές τεχνικές, αλλά αφορούν το μεταφραστικό ενέργημα στο σύνολό του και επηρεάζονται από διάφορους κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες (Γραμμενίδης, 2009: 123).

Οι μεταφραστές επιλέγουν ή να προσαρμόζουν το μετάφρασμά τους στην πραγματικότητα στην οποία ζουν οι αναγνώστες τους, δηλαδή την πραγματικότητα και στις συνθήκες διαβίωσης στην Ελλάδα, ή να αφήσουν το μετάφρασμά τους στη ξένη κουλτούρα, στην περίπτωση μας, τη γαλλική.

Τίτλος βιβλίου

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
<i>Le petit Nicolas – Joachim a des ennuis.</i> <i>Le petit Nicolas a des ennuis</i>	<i>Ο Μικρός Νικόλας και τα προβλήματα του Γιοακίμ</i>	<i>Ο μικρός Νικόλας έχει προβλήματα</i>	<i>Ο μικρός Νικόλας έχει μπελάδες</i>

Βλέπουμε ότι ο τίτλος διαφέρει στους τρεις μεταφραστές. Πιο συγκεκριμένα, στο μετάφρασμα του Δαμιανίδη, το βιβλίο στη γαλλική γλώσσα παρουσιαζόταν με τον τίτλο *Le Petit Nicolas – Joachim a des ennuis* οπότε ο μεταφραστής αλλάζει τη σύνταξη προκειμένου ο τίτλος να γίνει πιο επεξηγηματικός και επομένως και πιο οικείος στα παιδιά-αναγνώστες. Ο τίτλος ως προς το επίπεδο της γλώσσας, στη μετάφραση του Καρακίτσιου είναι πιο τυπικός (registre standard) και τέλος, στην Κολαΐτη πιο οικείος (registre familier). Η μετάφραση της βέβαια με τον όρο **μπελάδες** έχει μια λαϊκή χροιά, κάτι που δεν υπάρχει στη γαλλική λέξη **ennuis**.

Τίτλοι ιστοριών του βιβλίου

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
<i>Joachim a des ennuis</i>	<i>Ο Γιοακίμ έχει προβλήματα</i>	<i>Ο Ιωακείμ έχει προβλήματα</i>	<i>Ο Ζοακίμ έχει μπελάδες</i>
<i>La valeur de l'argent</i>	<i>Τι αξία έχουν τα λεφτά</i>	<i>Η αξία των χρημάτων</i>	<i>Η αξία του χρήματος</i>
<i>On fait le marché avec Papa</i>	<i>Ψωνίσαμε μαζί με το μπαμπά</i>	<i>Με τον μπαμπά για ψώνια</i>	<i>Με τον μπαμπά στη λαϊκή αγορά</i>
<i>Leçon de code</i>	<i>Μάθημα οδικής κυκλοφορίας.</i>	<i>Κοκκλοφοριακή αγωγή</i>	<i>Μάθημα κυκλοφοριακής αγωγής</i>
<i>À la bonne franquette</i>	<i>Ένα απλό καθημερινό δείπνο</i>	<i>Χωρίς τυπικότητες και επισημότητες</i>	<i>Χωρίς επισημότητες</i>
<i>La tombola</i>	<i>Η λοταρία</i>	<i>Η λαχειοφόρος αγορά</i>	<i>Η τόμπολα</i>
<i>Le message secret</i>	<i>Το μήνυμα</i>	<i>Το κρυφό μήνυμα</i>	<i>Το μυστικό μήνυμα</i>
<i>Jonas</i>	<i>Ο Φρανσουά</i>	<i>Ο Ιωνάς</i>	<i>Ο Ζονάς</i>
<i>La craie</i>	<i>Η κιμωλία</i>	<i>Η κιμωλία</i>	<i>Οι κιμωλίες</i>

Παρατηρούμε ότι από τις δεκαέξι ιστορίες του βιβλίου, οι εννέα διαφέρουν ως προς τη μετάφραση. Ο Δαμιανίδης επιλέγει να είναι επεξηγηματικός όπως στην περίπτωση *À la bonne franquette* κάνοντας μια επιμήκυνση (allongement) στο μετάφρασμα αποδίδοντας ως *Ένα απλό καθημερινό δείπνο* ή επιλέγοντας μια ποσοτική έκπτωση (l'appauvrissement quantitatif) όπως *Le message secret* μεταφράζοντας ως *Το μήνυμα*. Ο Καρακίτσιος επιλέγει να χρησιμοποιήσει μια οικεία, τυπική ως προς τη γλώσσα-στόχο μετάφραση όπως στη περίπτωση *Leçon de code* όπου αποδίδει *Κυκλοφοριακή αγωγή* ή στη περίπτωση *La tombola* οικειοποιεί και αποδίδει ως *Η λαχειοφόρος αγορά*. Τέλος, η Κολαΐτη μένει πιο κοντά στο πρωτότυπο κείμενο επιλέγοντας ένας είδος ξενισμού ως προς το παιδί-αναγνώστη ενδεικτικά αναφέρουμε *La tombola* που αποδίδει ως *Η τόμπολα*.

Παρατηρώντας τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε ότι οι μεταφραστές δε μένουν συνεπείς ως προς μια μόνο τεχνική ως προς το μετάφρασμά τους.

Κύρια Ονόματα

Αξίζει να σταθούμε στη μεταφορά των ονομάτων στην ελληνική γλώσσα που αποτελεί ένα θέμα που παρουσιάζει γενικότερα ενδιαφέρον και εγείρει συχνά συζήτηση στη μεταφρασμένη λογοτεχνία.

Τα ονόματα των **Nicolas, Alceste, Agnan, Rufus, Eudes, Maixent, Charlemagne, Roland, M. Compani, Tata, frère Eugène, Félicité** και με τις αντίστοιχες μεταφράσεις **Νικόλας, Αλσέστ, Ανιάν, Ρούφους, Εντ, Μεξάν, Καρλομάγνο, Ρολάνδο, κ. Κομπανί, θεία, ο αδελφός σου ο Ευγένιος, Φελισιτέ** και οι τρεις μεταφραστές ταυτίζονται ως προς το μετάφρασμα καθώς προσπάθησαν, στην επιλογή της μετάφρασης, να απεικονίσουν τη γαλλική προφορά του ονόματος.

Παρακάτω παραθέτουμε σε πίνακα τα μεταφράσματα που ως προς τα κύρια ονόματα παρουσιάζουν διαφορές και παρατηρούμε τις τεχνικές που χρησιμοποιούν.

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Geoffroy	Γκοφρουά	Ζοφρουά	Ζοφρουά
Joachim	Γιοακίμ	Ιωακείμ	Ζοακίμ
Dubon	Ντιμπόν	Ντιπόν	Ντυμπόν
Bouillon	Ζουμιάς	Σουπιάς	Γουρλομάτης

Clotaire	Κλοτέρ	Κλοτέρ	Κλοταίρ
Octave	Οκτάβ	Οκτάβιος	Οκτάβ
Edith	Εντίθ	Εντίθ	Εντίτ
Léonce	Λεόνς	Ηλίας	Λεόνς
Roger Moucheboume	Ροζέ Μουσμπούμ	Ρότζερ Μουσμπούμ	Ροζέ Μουσμπούμ
Dorothée	Χριστίνα	Δωροθέα	Δωροθέα
M. Pancrace	κ. Πανκράς	κ. Παγκράς	κ. Πανκράς
M. Mouchabière	κ. Μουσαμπιέρ	ο κ. Αλογόμυγας	ο κ. Καρφίδης
M. Badoule	κύριε Μπαντούλ	κύριος Μπλεντόρ	κύριε Μπαντούλ
de mon cousin Euloge	ενός ξαδέλφου μου	του ξαδέλφου του Ευδόξη	του ξαδέλφου μου του Ελόζ
Oncle Abdon	Ο θείος Ανρί	Ο θείος Αμπτόν	Ο θείος Αμπτόν

Πίνακας: Με κίτρινο χρώμα Φωνητική μεταγραφή

Ο Διαμιανίδης δεν έχει μια συγκεκριμένη τεχνική ως προς το μετάφρασμα των κυρίων ονομάτων. Επιλέγει την απλή φωνητική μεταγραφή των ονομάτων. Η θεία **Edith** από τον Διαμιανίδη μεταφέρεται με λάθος μεταγραφή **Εντίθ** και τέλος, για τον **Clotaire** χρησιμοποιεί απλοποίηση στη φωνητική μεταγραφή και μεταγράφει **Κλοτέρ**. Άλλες φορές μεταφέρει και προσαρμόζει και οικειοποιεί στη γλώσσα-στόχο ονόματα της επιλογής του χρησιμοποιώντας αυθαίρετα ένα όνομα στη γλώσσα-στόχο όπως στη περίπτωση **Dorothée** όπου το μεταφέρει ως **Χριστίνα**, όνομα πιο οικείο στους μικρούς αναγνώστες του πολιτισμού-στόχου και άλλες φορές δεν μεταφράζει καθόλου επιλέγοντας την πρακτική της απλοποίησης όπως στην περίπτωση **de mon cousin Euloge** καθώς η απλή μεταγραφή θα ξένιζε στο παιδί-αναγνώστη της γλώσσας-στόχου. Για τον επιστάτη **Bouillon** ο Διαμιανίδης μεταφράζει **Ζουμιάς**, όπου είναι κοντά στο πρωτότυπο καθώς θυμίζει τη γαλλική λέξη "le bouillon de soupe", άρα έχουμε μια μετάφραση που δίνει βάση στην έννοια και όχι στον τρόπο προφοράς του ονόματος. Ο Καρακίτσιος επίσης δεν επιλέγει να χρησιμοποιήσει μια συγκεκριμένη τεχνική ως προς το μετάφρασμα των κυρίων ονομάτων. Χρησιμοποιεί απλή φωνητική μεταγραφή όπως στην περίπτωση για τον **Geoffroy** μεταγράφει **Ζοφρουά** όπου είναι κοντά στην προφορά της γαλλικής γλώσσας. Άλλες φορές μεταφέρει και αυτός στη γλώσσα-στόχο και ενδεικτικά αναφέρουμε το **Dorothée** όπου μεταφέρεται ως **Δωροθέα** όνομα όχι τόσο οικείο στο παιδί-αναγνώστη αλλά κατανοητό και κοντά στο πρωτότυπο ή όπως

το **de mon cousin Euloge** μεταφέρεται ως **Ευδόξη**, όπου εύστροφα μεταχειρίζεται τη γαλλική λέξη **éloge** και επινοεί το όνομα. Για τον επιστάτη **Bouillon**, ο Καρακίσιος μεταφράζει **Σουπιάς**, ευρηματική μετάφραση που συνδυάζει ηχητική μετάφραση της γαλλικής λέξης **soupe** αλλά και εννοιολογική, λόγω της ιδιότητας του χαρακτήρα του προσώπου δεδομένου ότι ο **Σουπιάς** λειτουργεί λίγο ύπουλα, παρακολουθεί. Η θεία **Edith**, όπως και στον Δαμιανίδη, μεταγράφεται **Εντίθ**, χωρίς να διατηρηθεί η γαλλική προφορά του ονόματος. Μεταγράφει το **Roger Moucheboume**, με το μικρό όνομα να επηρεάζεται από την αγγλική προφορά ως **Ρότζερ Μουσμπούμ**. Ο **M. Mouchabière** μεταφράζεται ως ο **κ. Αλογόμυγας** όπου προσπαθεί να κρατήσει τη γαλλική λέξη “mouche” αλλά χάνει τη δημιουργικότητα του γαλλικού επιθέτου. Για τον **M. Badoule** αντικαθιστά το όνομα και αποδίδει ως **κύριε Μπλεντόρ**. Αυτό θυμίζει περισσότερο γαλλικό επίθετο από την απλή μεταγραφή **Μπαντούλ**. Τέλος και η Κολαΐτη δεν μένει και αυτή συνεπής σε μια τεχνική ως προς το μετάφρασμα των κυρίων ονομάτων. Χρησιμοποιεί σε πολλές περιπτώσεις την απλή φωνητική μεταγραφή, με αυτό τον τρόπο επιλέγει να μείνει πιο κοντά στο πρωτότυπο κείμενο. Για τον **Geoffroy**, η Κολαΐτη όπως και ο Καρακίσιος επιλέγει **Ζοφρούά** που είναι πιο κοντά στην προφορά της γαλλικής γλώσσας. Για τον **Dubon**, η Κολαΐτη αποδίδει **Ντυμπόν**, όπου το γράμμα **υ** προσδίδει την τάση του μεταφραστή να πλησιάσει την γαλλική γραφή. Το ίδιο παρατηρούμε και με τη φωνητική μεταγραφή για τον **Clotaire** όπου μεταγράφει, **Κλοταίρ**, με **αι** όπου είναι και πάλι πιο κοντά στη γαλλική γλώσσα. Η θεία **Edith** μεταγράφεται σωστά ως **Εντίτ**, όπως προφέρεται στη γαλλική γλώσσα. Χρησιμοποιεί την ελληνική αντιστοιχία του ονόματος **Dorothee**, ως **Δωροθέα**. Είναι ευρηματική ως προς τη μετάφραση για τον επιστάτη **Bouillon** καθώς σε αντίθεση με τους άλλους δυο μεταφραστές δε μένει κοντά στη γαλλική λέξη “bouillon de soupe” αλλά σύμφωνα με τις περιγραφές του συγγραφέα και την ιδιότητα του επαγγέλματός του, το προσαρμόζει και το αποδίδει ως **Γουρλομάτης**. Με τη μετάφρασή της ως **Γουρλομάτης** η Κολαΐτη πρωτοτυπεί και δίνει μια ελληνική απόδοση που δίνει έμφαση σε ένα χαρακτηριστικό των ματιών επισημαίνοντας ότι παρακολουθεί τα παιδιά του σχολείου. Όσον αφορά τον **M. Mouchabière** επιλέγει την οικειοποίηση αποδίδοντας ως **Καρφίδης** όπου βέβαια χάνει τη γαλλική λέξη “mouche” όπως και κάθε αναφορά σε γαλλικό όνομα εφόσον η κατάληξη «ιδης» είναι συχνή στην ελληνική γλώσσα σε ονόματα κυρίως ποντιακής καταγωγής.

Εν κατακλείδι ως προς τη μετάφραση των κυρίων ονομάτων και οι τρεις μεταφραστές επιλέγουν σε πολλά σημεία την απλή φωνητική μεταγραφή προκειμένου

να μείνουν κοντά στο πρωτότυπο κείμενο. Οι δυο πιο σύγχρονοι μεταφραστές (Καρακίτσιος, Κολαΐτη) σε πολλά ονόματα είναι πιο κοντά στη γαλλική προφορά και κατά συνέπεια στο πρωτότυπο κείμενο ενώ επιλέγουν να οικειοποιούν ονόματα μόνο σε σημεία όπου δεν είναι τόσο οικεία και άρα κατανοητά στο ελληνόπουλο παιδί-αναγνώστη .

Τοπωνύμια

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Bains-les-Mers	Μπεν – λε - Μερ	Μπεν – λε - Μερ	Μπεν – λε - Μερ
L'île des Embruns	Νησί με τα κύματα	Νησί με τα κύματα	Αφρονήσι
Tolède	Τολέδο	Τολέδο	Τολέδο
Plage des Horizons	Πλαζ ντε – οριζόν	Πλαζ ντε – Οριζόν	Πλαζ ντε – Οριζόν

Ως προς το μετάφρασμα των τοπωνυμίων οι τρεις μεταφραστές δεν μένουν συνεπείς ως προς μια τεχνική. Άλλοτε επιλέγουν την απλή φωνητική μεταγραφή και άλλοτε μεταφράζουν στη γλώσσα-στόχο κάτι που είναι πιο οικείο, καθώς τα παιδιά-αναγνώστες διαθέτουν περιορισμένες γεωγραφικές γνώσεις άλλων χωρών. Αξίζει να αναφέρουμε την ευρηματική, ποιητική μετάφραση της Κολαΐτη στο **L'île des Embruns** όπου αποδίδει ως **Αφρονήσι**, προσπαθώντας να διατηρήσει τις ψιχάλες που προκαλούν τα κύματα όπως το εκφράζει η γαλλική λέξη “embruns” κάτι που είναι και κοντά στο πρωτότυπο αλλά συγχρόνως οικείο και ευχάριστο στο ιδιαίτερο παιδικό κοινό της γλώσσας-στόχου .

4.1 Πραγματολογικά Στοιχεία

Στο πρώτο αυτό επίπεδο θα εξετάσουμε την απόδοση λέξεων που αφορούν πραγματολογικά και πολιτισμικά στοιχεία.

Αναφορές στο εκπαιδευτικό σύστημα

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Composition	Το μάθημα	Διαγώνισμα	Διαγώνισμα
La rédaction	Μάθημα περιγραφής και συντακτικού	Μάθημα γραμματικής και συντακτικού	Άσκηση για τον τρόπο έκφρασης
quand le Bouillon (c'est notre surveillant) a sonné la cloche,	ο Ζουμιάς (είναι ο επόπτης μας) χτύπησε το κουδούνι	ο Σουπιάς (είναι ο επιστάτης μας), χτύπησε το κουδούνι	και όταν ο Γουρλομάτης (ο επιστάτης μας) χτύπησε το κουδούνι

Ως προς το μετάφρασμα του εκπαιδευτικού συστήματος παρατηρούμαι μια επιχώρια προσαρμογή όχι μόνο ανάλογα τη γλώσσα-στόχο αλλά ανάλογα και με την εποχή του . Αυτός είναι ο λόγος που οι δυο πιο σύγχρονοι μεταφραστές είναι πιο κοντά ως προς το μετάφρασμά τους, ως προς τη λέξη **surveillant**, ενώ ο Δαμιανίδης, όπου μεταφράζει το 1981 αποδίδει ως **επόπτης** και οι δυο σύγχρονοι Καρακίτσιος και Κολαΐτη μεταφράζουν ως **επιστάτης** καθώς στο εκπαιδευτικό σύστημα υπήρχαν αυτές οι ονομασίες τις εποχές που υλοποιήθηκαν τα μεταφράσματα. Ως προς τα μαθήματα και οι τρεις επιλέγουν να προσαρμόσουν το μετάφρασμα στη γλώσσα-στόχο.

Αναφορές σε φαγητά

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Tarte aux abricots	Τούρτα με βερίκοκα	Τάρτα βερίκοκο	Τάρτα βερίκοκο
Tarte aux pommes	Κέικ με μαρμελάδα	Μηλόπιτα	Τάρτα με μήλα
Un croissant	Φέτα	Ένα κρουασάν	Ένα κρουασάν
Le mille feuille	πάστες	Μιλφέιγ	Μιλφέιγ κρουασάν
Tartine	Φέτα με βούτυρο και μαρμελάδα	Τη φέτα του	Φέτα με βούτυρο και μαρμελάδα

Un petit pain au chocolat	Γκοφρέτες	Κρουασάν	Κρουασάν με σοκολάτα
Vol au – vent	πάστα	αμετάφραστο	βολοβάν
du flan	μπακλαβάς	σου καραμελέ	την καραμελέ

Παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα τη μετάφραση των γαλλικών φαγητών. Ο Δαμιανίδης προσαρμόζει τη μετάφρασή του κάνοντας επιχώρια προσαρμογή στη γλώσσα-στόχο, χρησιμοποιώντας λέξεις ώστε να γίνουν κατανοητές στα ελληνόπουλα της εκάστοτε εποχής διατηρώντας την παιδικότητα του πρωτότυπου. Στους άλλους δυο μεταγενέστερους μεταφραστές καθώς οι εποχές προχωρούν και οι μεταφραστές αλλά και οι αναγνώστες μαθαίνουν περισσότερα για τα γαλλικά φαγητά, τα μεταφράσματά τους μεταφράζονται κατά λέξη στη γλώσσα-στόχο, χωρίς να χάνουν την παιδικότητα του πρωτοτύπου. Αξίζει να αναφέρουμε ως προς το μετάφρασμα της Κολαΐτη την απλή μεταγραφή της λέξης **vol au vent** ως δάνειο από τη γαλλική γλώσσα, κάτι που μαρτυρά αμέσως, ότι πρόκειται για ένα κείμενο που προέρχεται από ένα ξένο πολιτισμό.

Αναφορές σε συνήθειες άλλης χώρας – άλλης εποχής

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Je suis privé de cinéma Jeudi	Και δε θα με αφήσουν να πάω σινεμά την Κυριακή	Και μετά ...πάει το σινεμά το βράδυ της Κυριακής	μου κόβουν το σινεμά της Πέμπτης
où la maîtresse nous a rappelé que demain c'est Jeudi	η δασκάλα μας μας θύμισε πως αύριο ήταν Κυριακή	η δασκάλα μας ανακοίνωσε πως αύριο ήταν αργία	η δασκάλα μας θύμισε ότι αύριο ήταν αργία
Demain c'est Dimanche j'irai au marché	Αύριο κιόλας μια και έχω αργία θα πάω εγώ στη λαϊκή	Αύριο που δε δουλεύω	Αύριο που είναι Κυριακή
ce prix serait un vélomoteur	το βραβείο αυτή τη φορά θα είναι ένα μοτοσακό	ένα βραβείο το οποίο στη προκειμένη περίπτωση ένα μοτοποδήλατο , ένα μηχανάκι	και το βραβείο σήμερα είναι ένα μοτοποδήλατο

Με κίτρινο χρώμα η κυριολεκτική μετάφραση

Η λέξη **Jeudi**, η ημέρα της εβδομάδας, που για τους Γάλλους⁵⁰ μαθητές του Δημοτικού ήταν αργία μέχρι το 1972 και οι τρεις μεταφραστές προσαρμόζουν το μετάφρασμα στη γλώσσα-στόχο. Οι μεταφραστές επιλέγουν να προσαρμόσουν, οικειοποιώντας το μετάφρασμα για να είναι κατανοητό στους αναγνώστες της γλώσσας-στόχου, χωρίς να είναι συνεπείς στις τεχνικές τους ούτε ως προς το πρωτότυπο.

Αναφορές σε παιχνίδια

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Jeu de l'oie	Ντόμινο με ζάρια	Ένα επιτραπέζιο παιχνίδι με κάρτες	Φιδάκι

Οι μεταφραστές προσαρμόζουν τη μετάφραση σε παιχνίδια της εποχής τους. Αυτή η επιλογή αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα οικειοποίησης, του πολιτισμού-στόχου. Ο Δαμιανίδης δε είναι συνεπής ως προς την παιδικότητα της μετάφρασης ενώ είναι πολύ εύστοχη ως προς την οικειοποίηση και την παιδικότητα είναι η μετάφραση της Κολαΐτη.

Αναφορές σε νομισματική μονάδα μέτρησης

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Un billet de dix francs	Ένα ολόκληρο κατοστάρικο!	Χαρτονόμισμα	Ένα χαρτονόμισμα των δέκα φράγκων
ça coûte au moins mille francs	δέκα χιλιάδες δραχμές	ένα εκατομμύριο	χίλια φράγκα
ça coûtait au moins trente mille francs	ότι κοστίζει τριακόσιες χιλιάδες δραχμές	πως κοστίζει τριάντα εκατομμύρια και βάλε	ότι κοστίζει τουλάχιστον τριάντα χιλιάδες φράγκα
Et puis Maman est revenue avec une pièce de vingt centimes	Μετά ξαναγύρισε πίσω η μαμά μ' ένα τάληρο	Ένα νόμισμα των 20 λεπτών	Ένα εικοσάλεπτο

⁵⁰ Στη Γαλλία, μέχρι το 1972, οι μαθητές του δημοτικού δεν πηγαίνουν στο σχολείο τις Πέμπτες. Η αργία μεταφέρθηκε στις Τετάρτες από το 1972 έως το 2014 και από το 2014 και μετά τα Σάββατα. <https://fr.wikipedia.org/wiki/Jeudi>

Ο Δαμιανίδης και ο Καρακίτσιος μεταφράζουν επιλέγοντας την επιχώρια προσαρμογή στη γλώσσα-στόχο και μεταφράζουν στο νόμισμα της γλώσσας-στόχου μετατρέποντας το **franc** σε **δραχμή** και αντίστοιχες υποδιαιρέσεις του. Η Κολαΐτη μεταφράζει επί λέξη στη γαλλική νομισματική μονάδα. Εδώ χρησιμοποιείται σκοπίμως ο ξενισμός προκειμένου να αναδειχθούν οι πολιτισμικές διαφοροποιήσεις, ως μην ξεχνάμε εντέλει ότι το παιδί-αναγνώστης μπορεί να μάθει καινούρια πράγματα από ένα μεταφρασμένο διήγημα.

Αναφορές σε βαθμό αξιώματα

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Il a un grade ! Il est première classe	Έχει πάρει βαθμό! Είναι υποδεκανέας	Έχει πάρει βαθμό! Είναι υποδεκανέας	Πήρε βαθμό! έγινε οπλίτης

Στη φράση **première classe**⁵¹ (στρατιωτική διάκριση που απονέμεται πριν τον βαθμό του δεκανέα), παρατηρούμε ως προς τον βαθμό αξιώματος ότι οι τρεις μεταφραστές προσαρμόζουν, οικειοποιούνται το μετάφρασμα ώστε να γίνει κατανοητό στους αναγνώστες της γλώσσας-στόχου.

Αναφορές σε ήθη και έθιμα του τόπου

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Communion	Στους γάμους, στα βαφτίσια	Στα βαφτίσια, στα πρώτα γενέθλια	Στη μέρα της πρώτης κοινωνίας

Η **Communion** γίνεται σε εφηβική ηλικία και έχει βαθιά θρησκευτικό νόημα, κάτι που η ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία δεν έχει. Οι Δαμιανίδης και Καρακίτσιος με τις μεταφράσεις τους δεν απεικονίζουν επαρκώς την επιστημότητα του γεγονότος ούτε την ηλικία στην οποία γίνεται ενώ η Κολαΐτη με την κυριολεκτική μετάφραση απεικονίζει και την έννοια του πρωτοτύπου και τα παιδιά-αναγνώστες καταλαβαίνουν ότι πρόκειται για κάτι σημαντικό μιας άλλης .κουλτούρας, μιας άλλης θρησκείας.

⁵¹ La **première classe** n'est pas un grade dans l'Armée française, mais une distinction que peut acquérir un « homme du rang » avant de postuler au grade de caporal.
[https://fr.wikipedia.org/wiki/Premi%C3%A8re_classe_\(distinction_dans_l%27Arm%C3%A9e_fran%C3%A7aise\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Premi%C3%A8re_classe_(distinction_dans_l%27Arm%C3%A9e_fran%C3%A7aise))

4.2 Σημασιολογικό επίπεδο

Εξετάζουμε το σημασιολογικό – λεξιλογικό επίπεδο, δηλαδή πώς μεταφράζονται ως προς τη σημασία εκφράσεις και λέξεις, καθώς και τις τεχνικές που ακολουθούν οι τρεις μεταφραστές.

Γλωσσικές παρανοήσεις

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαίτη
Le dîner sera brûlé	Το φαΐ θα το τρώγαμε παγωμένο	Το φαγητό είχε παγώσει	Το φαγητό θα καιγόταν
et qu'on ne devait pas discuter devant le petit	και πως δεν έπρεπε να τσακώνονται μπροστά στο μικρό	δεν έπρεπε να μιλάνε για τέτοια θέματα μπροστά στο παιδί	δεν έπρεπε να κάνουν τέτοιες κουβέντες μπροστά στο παιδί
Parce que ta situation dépend de la lettre de Nicolas	Γιατί η δουλειά σου κρεμάστηκε στο γράμμα του Νικόλα	Και γιατί παρακαλώ η καριέρα σου εξαρτάται από το γράμμα του Νικόλα;	«Και γιατί η καριέρα σου εξαρτάται από το γράμμα του Νικόλα;»
Et puis j'ai rêvé des drôles de choses, avec le monsieur qui est sur le billet et qui regarde de côté , qui se mettait à faire des tas de grimaces, et puis la grande maison qui est derrière lui devenait l'épicerie de M. Compani	Και ονειρεύτηκα παράξενα πράγματα με τον κύριο που είναι πάνω στο κατοστάρικο που άρχισε γκριμάτσες και το μεγάλο από την άλλη μεριά , που γινότανε σιγά σιγά σαν το μπακάλικο του κ. Καμπανί.	Στον ύπνο μου ονειρεύτηκα περίεργα πράγματα πως ένας κύριος ίδιος με αυτόν που μας κοιτάει στο χαρτονόμισμα μου έκανε ένα σωρό γκριμάτσες, και το μεγάλο κτίριο από πίσω του μεταμορφωνόταν σιγά σιγά στο μπακάλικο του κ. Κομπανί	Ονειρεύτηκα περίεργα πράγματα: ότι ο κύριος που είναι πάνω στο χαρτονόμισμα με λοξοκοιτάει μου έκανε ένα σωρό γκριμάτσες και μετά ότι το μεγάλο κτίριο από πίσω του άλλαζε σιγά σιγά και γινόταν το μπακάλικο του κυρίου Κομπανί.
—Tu pourrais en acheter cinquante ! Cinquante tablettes, tu te rends compte ? m'a dit Alceste, vingt-cinq tablettes pour chacun ! Et pourquoi je te donnerais vingt-cinq tablettes, j'ai demandé ;	Θα μπορούσες ν' αγοράσεις είκοσι ! Είκοσι σοκολάτες μπορείς να το φανταστείς; μου είπε ο Αλσέστ, δέκα σοκολάτες για τον καθένα μας! Και γιατί να σου δώσω δέκα σοκολάτες ρώτησα	Θα μπορούσες να αγοράσεις καμιά πεννηταριά! Πενήντα σοκολάτες, το φαντάζεσαι καθόλου μου είπε ο Αλσέστ. Είκοσι πέντε σοκολάτες για τον καθένα μας! Και γιατί να σου χαρίσω είκοσι πέντε σοκολάτες του είπα.	«Καμιά πεννηταριά! Πενήντα σοκολάτες, το φαντάζεσαι» μου είπε ο Αλσέστ «Είκοσι πέντε σοκολάτες για τον καθένα μας» «Και γιατί να σου δώσω είκοσι πέντε σοκολάτες;» ρώτησα.

Παρατηρούμε γλωσσικές παρανοήσεις στον Δαμιανίδη καθώς αποδίδει το **brûler** ως **παγωμένο** και το **discuter** μπερδεύοντας το με το ρήμα **disputer** το αποδίδει ως **τσακώνονται** το ίδιο συμβαίνει με το ρήμα **dépendre**, όπου το μπερδεύει με το ρήμα

prendre. Επίσης αποδίδει τα νούμερα εντελώς αυθαίρετα, θεωρώντας υποκειμενικά υπερβολικό το νούμερο για σοκολάτες. Επίσης, στο μετάφρασμα του Καρακίτσιου παρατηρούμε μια γλωσσική παρανόηση καθώς αποδίδει το ρήμα **brûler** και αυτός ως **παγώσει**. Για το **discuter** ο Καρακίτσιος χρησιμοποιεί ένα ρήμα που ακολουθείται από ένα άμεσο αντικείμενο, φτιάχνοντας με αυτόν τον τρόπο μια συντακτική μορφή που ταιριάζει περισσότερο νοηματικά στην ελληνική γλώσσα μεταφράζοντας ως **μιλάνε για τέτοια θέματα**.

Παρατηρούμε ότι οι γλωσσικές παρανοήσεις γίνονται περισσότερο στο μετάφρασμα του Δαμιανίδη, λιγότερο στου Καρακίτσιου ενώ στο μετάφρασμα της Κολαΐτη δεν παρατηρούνται καθόλου.

Λέξη με διττή σημασία ως προς το μετάφρασμα

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Le père de Rufus est agent de police	Ο πατέρας του Ρούφους είναι τροχονόμος	Ο μπαμπάς του Ρούφους είναι τροχονόμος	Ο μπαμπάς του Ρούφους είναι αστυφύλακας

Για το **agent de police**, οι δυο μεταφραστές επιλέγουν **τροχονόμος** ενώ η Κολαΐτη επιλέγει **αστυφύλακας**. Η λέξη είναι η ίδια στη γαλλική γλώσσα οπότε βοηθάει το συγκεκριμένο και σύμφωνα με τις αφηγήσεις του μικρού Νικόλα μάλλον πρόκειται για **αστυφύλακα** όπως προκύπτει από την πρόταση: “*Mon père, lui, il a un revolver.- Ton père, a crié Eudes, il n'est pas officier! Il est agent de police. C'est pas malin d'avoir un revolver quand on est agent de police!*” (Le petit Nicolas a des ennuis, 1964: 139) καθώς οι αστυφύλακες έχουν περίστροφο και όχι οι τροχονόμοι.

4.3 Υφολογικό επίπεδο

Σε επίπεδο ύφους όπως έχουμε προαναφέρει οι ιστορίες του μικρού Νικόλα είναι γραμμένες στο πρώτο πρόσωπο, καθώς αφενός ο μικρός μας ήρωας είναι ο αφηγητής και αφετέρου γίνεται χρήση απλής, προφορικής γλώσσας όπως μιλιέται από τα μικρά παιδιά. Ο συγγραφέας επαναλαμβάνει λέξεις, χρησιμοποιεί επιφωνήματα και υπάρχει μια διάχυτη και έντονη αίσθηση του χιούμορ. Όλα αυτά δίνουν στην αφήγηση μια προφορικότητα, μια λιτότητα, στοιχεία που παραθέτουμε για να παρατηρήσουμε αν

έχουν τηρηθεί και από τους μεταφραστές και ποιες τεχνικές χρησιμοποιούν για να το πετύχουν στα αποσπάσματα που ακολουθούν.

Γραμματικές – Συντακτικές προσαρμογές

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Nous, on a été de plus en plus étonnés, parce que si la maîtresse a déjà été gentille avec Joachim (elle est très chouette et elle est gentille avec n'importe qui), elle ne l'a jamais, jamais félicité	Εμείς μείναμε μ' ανοιχτό το στόμα, γιατί αν και η δασκάλα μας ήταν και άλλες φορές καλή με τον Γιοακίμ (είναι απίθανη και είναι καλή με όλους) όμως ποτέ μα ποτέ δεν του είχε δώσει συγχαρητήρια.	Εμείς ξαφνιαστήκαμε ακόμα περισσότερο, γιατί μπορεί η δασκάλα μας μέχρι τώρα να ήταν ευγενική με τον Ιωακείμ (εντάξει είναι καλή και ευγενική με τον οποιονδήποτε δεν του είχε όμως ποτέ της δώσει συγχαρητήρια.	Εμείς ξαφνιαστήκαμε ακόμα περισσότερο, γιατί παρότι η δασκάλα μας και άλλες φορές ήταν καλή με τον Ζοακίμ (είναι απίθανη και καλή με όλους) δεν του είχε δώσει ποτέ μα ποτέ συγχαρητήρια.
L'autre soir, le facteur est venu apporter un grand paquet pour moi, et j'étais très content parce que j' aime bien quand le facteur apporte des paquets pour moi, et c'est toujours des cadeaux que m'envoie Mémé	Τις προάλλες ήρθε ο ταχυδρόμος και έφερε ένα μεγάλο πακέτο για μένα και ήμουν πολύ ευχαριστημένος, γιατί μου αρέσει πολύ όταν έρχεται και μου φέρνει πακέτα για μένα που είναι πάντα δώρα που μου στέλνει η γιαγιά.	Ένα βράδυ ο ταχυδρόμος έφερε ένα μεγάλο δέμα για μένα και ήμουν πολύ χαρούμενο, γιατί μου αρέσει πολύ να φέρνει ο ταχυδρόμος δέματα για μένα , που είναι πάντοτε δώρα που στέλνει η γιαγιά μου	Χτες βράδυ, ο ταχυδρόμος έφερε ένα μεγάλο δέμα για μένα, κι ήμουν πανευτυχής, γιατί μου αρέσει πολύ να φέρνει ο ταχυδρόμος δέματα για μένα και είναι πάντα δώρα που μου στέλνει η γιαγιά.
Après dîner, Papa a fait les comptes du mois avec Maman.— Je me demande où passe l'argent que je te donne, a dit Papa.	Μετά το φαΐ, μπαμπάς και η μαμά καθίσανε και λογαριάσανε τα έξοδα του μήνα. – Αναρωτιέμαι τι γίνονται τα λεφτά που σου δίνω είπε ο μπαμπάς.	Σήμερα μετά το φαγητό, μπαμπάς μαζί με τη μαμά στο τραπέζι έκαναν τους λογαριασμούς του μήνα. – Αναρωτιέμαι που στην ευχή πηγαίνουν όλα τα λεφτά που σου δίνω	Μετά το βραδινό φαγητό, ο μπαμπάς έκανε τους λογαριασμούς του μήνα μαζί με τη μαμά. Αναρωτιέμαι που πάνε τόσα λεφτά που σου δίνω.

Κατά τη λογοτεχνική μετάφραση είναι σχεδόν αδύνατον να μην υπάρξουν γραμματικές-συντακτικές προσαρμογές, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο γλωσσολογικής ανάλυσης. Η σύγκριση του πρωτοτύπου και του μεταφρασμένου κειμένου φέρνει στην επιφάνεια διαφορές που οφείλονται στα ιδιαίτερα μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά και τους κανόνες που διέπουν το γλωσσικό σύστημα-πηγή.

Παρατηρούμε και οι τρεις μεταφραστές προσαρμόζουν το μετάφρασμά τους στη σύνταξη της γλώσσας-στόχου. Οι συντακτικές επιλογές της Κολαΐτη είναι πολύ εύστοχες καθώς συντακτικά και γλωσσικά είναι πολύ κοντά στο πρωτότυπο κείμενο.

Ως προς τη γραμματική προσαρμογή παρατηρούμε ότι και οι τρεις μεταφράζουν τον passé composé άλλοτε με αόριστο και άλλοτε με παρατατικό κάτι που στην ελληνική γλώσσα δηλώνει διάρκεια και άλλοτε ακόμη και με υπερσυντέλικο.

Ιδιωματικές Εκφράσεις

Παρακάτω θα ασχοληθούμε με ιδιωματικές εκφράσεις όπου ο μεταφραστής χρειάζεται να βρει την αντιστοιχία στην ελληνική γλώσσα υιοθετώντας πολλές φορές την προσαρμογή του μεταφράσματος στη γλώσσα-στόχο με σκοπό να κάνει το κείμενο αρεστό να κρατήσει την παιδικότητα του, τον ψυχαγωγικό του χαρακτήρα, τη λογοτεχνικότητα του. Από τις ιδιωματικές εκφράσεις μπορούμε να ξεχωρίσουμε τις πραγματικές διαστάσεις ύφους του κάθε μεταφραστή ως προς το μετάφρασμα.

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Depuis qu'il est là, mon petit frère, on m'attrape tout le temps	Από τότε που γεννήθηκε ο αδελφός μου με φλομώνανε στις παρατηρήσεις	Από τότε που γεννήθηκε ο αδελφός μου, δε με έχουν αφήσει ήσυχο.	Απ' όταν γεννήθηκε το αδελφάκι μου όλο με μαλώνουν
Ça a été terrible, à l'école, aujourd'hui	Σήμερα έγινε του Κουτρούλη ο γάμος	Σήμερα στο σχολείο έγινε της κακομοίρας	Σήμερα στο σχολείο έγινε της τρελής
Il avait la figure dans son cahier	Είχε χώσει τη μούρη του στο τετράδιο του	Είχε σκύψει ολόκληρος πάνω στο τετράδιο του	Είχε κολλήσει τη μούρη του στο τετράδιο του
Tu verras comme moi je ne me laisse pas faire	Δεν πιάνομαι κορόιδο	Θα δεις με τα μάτια σου ότι δεν πιάνομαι κορόιδο.	Θα δεις ότι δεν θα με πιάσουν κορόιδο
Là où nous avons eu du mal	Εκεί που τα βρήκαμε μπαστούνια	Όταν φτάσαμε δυσκολευτήκαμε	Δυσκολευτήκαμε να
il n'y a pas de quoi en faire un drame.	Δεν υπάρχει λόγος να το κάνεις ανατολικό ζήτημα	Δεν υπάρχει λόγος να τα βλέπει όλα μαύρα.	Δεν υπάρχει λόγος να αρχίσουμε τα δράματα
mais qu'il ne fallait pas trop compter	Μη το δένεις και ψιλό κόμπο αυτό	Χωρίς βέβαια να μη το δένεις και ψιλό κόμπο αυτό	Κάτι στο οποίο δεν έπρεπε να υπολογίζω και πολύ.

Ο Δαμιανίδης ως προς ιδιωματικές εκφράσεις έχει μία τάση να κάνει το ύφος πιο λαϊκό. Υπάρχουν εκφράσεις στο μετάφρασμά του όπου χάνουν την παιδικότητα και

την λογοτεχνικότητα του πρωτοτύπου όπως στις περιπτώσεις **Ça a été terrible, à l'école, aujourd'hui** όπου αποδίδεται ως του **Κουτρούλη ο γάμος**, έκφραση όχι τόσο κατανοητή από τα παιδιά όπως και η έκφραση **faire un drame**, όπου αποδίδεται ελεύθερα, **κάνεις ανατολικό ζήτημα** κρατώντας βέβαια την έννοια του ρήματος **faire**, κάτι όμως που και πάλι δεν θα μπορούσε να είναι κατανοητό από τους μικρούς αναγνώστες.

Ο Καρακίτσιος ως προς το μετάφρασμά του, «οικειοποιεί» το κείμενο ως προς τους μικρούς αναγνώστες όπως στην περίπτωση **il n'y a pas de quoi en faire un drame** όπου αποδίδει **δεν υπάρχει λόγος να τα βλέπει όλα μαύρα** χρησιμοποιώντας περισσότερο μια γλώσσα πιο τυπική αλλά συνάμα κατανοητή στα παιδιά-αναγνώστες.

Τέλος, η Κολαΐτη ως προς το μετάφρασμά της, κάνει και αυτή το κείμενο οικείο στο παιδικό κοινό, κρατώντας το ύφος του πρωτοτύπου όπως στη περίπτωση **avoir la figure** μεταφράζεται ελεύθερα ως είχε **κολλήσει τη μούρη του**. Η μετάφραση της λέξης “figure” είναι εύστοχη και προσδίδει μια εύθυμη διάθεση, το ρήμα δεν υπάρχει στο πρωτότυπο γαλλικό κείμενο. Στη περίπτωση **mais qu'il ne fallait pas trop compter** η μεταφράστρια αποδίδει ως **να υπολογίζω και πολύ**, προσπαθώντας να κρατήσει την έννοια του ρήματος **compter** όπου είναι πιο κοντά στο γαλλικό κείμενο.

Προφορικές εκφράσεις της ομιλούμενης γλώσσας

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Ouais , nous a dit Joachim	Ε ναι , μας είπε ο Γιοκίμ	Ναι μας είπε ο Ιωακείμ	Ναι μας είπε ο Ζοακίμ
Ben j'ai dit, toi t'as pas l'air tellement content	Μα είπα, δεν φαίνεσαι και τόσο ευχαριστημένος	Μάλιστα αλλά δε φαίνεσαι και τόσο χαρούμενος!	« τι ωραία είπα , αλλά εσύ δε φαίνεσαι και πολύ χαρούμενος!»
Dites, les gars , a dit Geoffroy,	Ρε παιδιά , είπε ο Γκοφρουά,	Ρε παιδιά , είπε ο Ζοφρουά	Ρε παιδιά είπα ο Ζοφρουά,
il y avait Maman ; elle était couchée, mais elle avait l'air aussi contente que Papa	Βρήκαμε τη μαμά . Ήταν ξαπλωμένη φαινόταν το ίδιο ευχαριστημένη με το μπαμπά	Και πήγαμε στο νοσοκομείο κι εκεί ήταν η μαμά . Ήταν ξαπλωμένη ήταν τόσο χαρούμενη όσο και ο μπαμπάς	Και πήγαμε στον νοσοκομείο, όπου ήταν η μαμά ξαπλωμένη σ' ένα κρεβάτι αλλά δε φαινόταν τόσο χαρούμενη όσο και ο μπαμπάς

Παρατηρούμε ότι ο συγγραφέας χρησιμοποιεί απλές λέξεις. Λέξεις όπως **quais**, **ben**, **gars** οι οποίες ονομάζονται “particules discursives” είναι δύσκολο να

μεταφραστούν διότι ενώ έχουν κάποια σημασιολογική χροιά, δεν έχουν συντακτική αποκλειστική χρήση. Υπάρχουν στο λόγο και δείχνουν άλλοτε δυσκολία έκφρασης, άλλοτε παύση για σκέψη και άλλοτε αμηχανία. Αυτό εξηγεί και τους διαφορετικούς όρους που χρησιμοποίησαν οι τρεις μεταφραστές.

Επίσης, οι λέξεις **maman et papa** μεταφράζονται και από τους τρεις μεταφραστές στην πιο οικεία και απλή μορφή τους **μαμά και μπαμπάς** αντί για **μητέρα ή πατέρα**, κάτι που τονίζει την απλότητα του ύφους του συγγραφέα.

Σε αυτό το σημείο παρατηρούμε μια γλωσσική παρανόηση από τη Ρίτα Κολαΐτη, η οποία μεταφράζει το αντίθετο από αυτό που γράφει ο συγγραφέας στο πρωτότυπο κείμενο.

Επαναλαμβανόμενες λέξεις

Παραθέτουμε πολλές φορές την ίδια λέξη, όπου επαναλαμβάνονται μέσα στο κείμενο για να παρατηρήσουμε τις διαφορετικές τεχνικές του ίδιου του μεταφραστή αλλά και των τριών μεταξύ τους.

Embêté

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
il est arrivé en retard aujourd'hui, l'air très embêté	ήρθε καθυστερημένος και με ύφος τσαντισμένο	αλλά ήρθε καθυστερημένος και ήταν όλο νεύρα, βαρύς και ασήκωτος	σήμερα ήρθε, αλλά αργοπορημένος έδειχνε κατσούφης
Et chaque fois qu'il se mettra à pleurer, on croira que c'est toi qui l'as embêté .	Και κάθε φορά που θα βάζει τα κλάματα θα νομίζουνε πως εσύ τον πείραζες	Και κάθε φορά που θα βάζει τα κλάματα θα νομίζουνε πως εσύ το πείραζες	Και κάθε φορά που θα κλαίει θα νομίζουν ότι το έκανες εσύ
la seule chose, c'est qu'il n'aimait pas qu'on l' embête	Μόνο που δεν του άρεσε να τον σκοτιζουνε	Το μόνο πράγμα που τον ένοιαζε ήταν να μη του σπάνε τα νεύρα	Το μόνο που ήθελε ήταν να μην τον ζαλίζουν

Παρατηρούμε για τη λέξη **embêté** και οι τρεις μεταφραστές προσαρμόζουν το μετάφρασμα τους ώστε να γίνει αρεστό στα παιδιά-αναγνώστες.

Ως προς το επίπεδο γλώσσας στο Δαμιανίδη διακρίνουμε μια πιο λαϊκή γλώσσα σε σχέση, στου Καρακίτσιου τυπική ενώ στις Κολαΐτη απλή και πιο ευχάριστη σε σχέση με τα μεταφράσματα των δυο άλλων μεταφραστών και πιο κοντά στην ανέμελη παιδική και λογοτεχνική γλώσσα του πρωτοτύπου.

Étonnés

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
pous on a été très étonnés	και όλοι μας ξαφνιαστήκαμε	και μας ξάφνιασε όλους	αυτό που μας ξάφνιασε
Nous, on a été de plus en plus étonnés	Εμείς μείναμε με ανοιχτό το στόμα	Εμείς ξαφνιαστήκαμε ακόμη περισσότερο	Εμείς ξαφνιαστήκαμε ακόμα περισσότερο

Για τη λέξη **étonnés** παρατηρούμε ότι ο Δαμιανίδης δε χρησιμοποιεί μία μόνο τεχνική σε αντίθεση με τους δυο πιο σύγχρονους μεταφραστές άλλοτε μεταφράζει κυριολεκτικά και άλλοτε οικειοποιείται το μετάφρασμα του όπως στην περίπτωση **μείναμε με ανοιχτό το στόμα**. Ο Καρακίτσιος και η Κολαΐτη αποδίδουν με κυριολεκτική μετάφραση χωρίς όμως το κείμενο να «ξενίζει» στον Έλληνα παιδί-αναγνώστη.

Chouette

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
elle est très chouette et elle est gentille avec n'importe qui	είναι απίθανη και είναι καλή με όλους	είναι καλή και ευγενική με τον οποιονδήποτε	είναι απίθανη και καλή με όλους
j'ai embrassé Papa et Maman ; ils sont chouettes	Το σήμα ήταν αρκετά καλό	Το σήμα ήταν αρκετά εντυπωσιακό	Το σήμα ήταν αρκετά καλό
L'insigne était assez chouette	Το σήμα ήταν αρκετά καλό	Το σήμα ήταν αρκετά εντυπωσιακό	Το σήμα ήταν αρκετά καλό

Και οι τρεις μεταφραστές προσαρμόζουν το μετάφρασμα με τη διαφορά ο Καρακίτσιος και η Κολαΐτη αποδίδουν όλη την ένταση της γαλλικής λέξης, άλλες φορές μεταφράζοντας ως **απίθανο** και ως **εντυπωσιακό**. Αξίζει να σημειώσουμε ότι το επίθετο **chouette** είναι από τα πιο δημοφιλή και συνηθισμένα στο στόμα των παιδιών και δείχνουν ενθουσιασμό, κάτι που χάνεται κάπως στη μετάφραση του ως **αρκετά καλό**.

Chouchou

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
C'est le chouchou et il a le droit de tout faire	Είναι ο χαϊδεμένος και έχει το δικαίωμα να κάνει ό,τι θέλει	Είναι όπως καταλαβαίνετε το χαϊδεμένο και έχει το δικαίωμα να κάνει ό,τι θέλει	Είναι το χαϊδεμένο και κάνει ό,τι θέλει
Mais il a bien tort de rigoler, ce sale chouchou	Αλλά έχει πολύ άδικο να γελάει αυτός ο βρομοχαϊδεμένος	Έχει άδικο όμως να γελάει έτσι αμετάφραστο	Άδικα όμως γελάει το μαμόθρεφτο

Παρατηρούμε ότι η λέξη **chouchou** αποδίδεται με την κυριολεκτική της έννοια ως **χαϊδεμένο** και από τους τρεις μεταφραστές ενώ ως προς το **sale chouchou** παρατηρούμαι ότι τα μεταφράσματα των Δαμιανίδη, Κολαΐτη προσαρμόζονται δίνοντας μια αρνητική έννοια κάτι που υπάρχει και στο πρωτότυπο ενώ ο Καρακίτσιος απλοποιεί το μετάφρασμα του αφήνοντας το αμετάφραστο.

Guignol

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
ça fait longtemps, et que cette espèce de guignol s'amusait à me faire peur	έχει περάσει καιρός από τότε που αυτός ο μπαγάσας έκανε πλάκα φοβερίζοντάς με	ε έχει περάσει τόσος καιρός που αυτός ο μάγκας με φοβέριζε	όταν ήμουν πολύ μικρός, πάει καιρός πια, τρελαινόταν να με τρομάζει.
Et puis d'abord, avec un uniforme, on aurait l'air de guignol!	Και πρώτα πρώτα με τη στολή θα είμαστε σαν μαριονέτες ;	Και ύστερα όλοι με την ίδια στολή θα είμαστε σαν Καραγκιόζηδες!	Άσε που με τη στολή θα ήμασταν σαν καραγκιόζηδες!
on ne fait pas le guignol avec la bande des Vengeurs	Δεν παίζει κανείς έτσι με τη συμμορία των εκδικητών	Δεν κοροϊδεύει κανείς έτσι τη παρέα τη συμμορία των εκδικητών.	Κανείς δεν κοροϊδεύει ατιμώρητα τη συμμορία των εκδικητών

Και οι τρεις μεταφραστές προσαρμόζουν μέχρι που απλοποιούν το μετάφρασμα τους ώστε να γίνει πιο οικείο και ευχάριστο διατηρώντας το επίπεδο της απλής καθομιλούμενης γλώσσας.

Drôlement

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Drôlement rigoler	Να διασκεδάζει πολύ	Να διασκεδάζει πολύ	Του έφτιαχναν τη διάθεση
Je suis drôlement inquiet	Είμαι φοβερά ανήσυχος	Έχω αρχίσει να ανησυχώ πάρα πολύ	Ανησυχώ πολύ
et la maîtresse s'est drôlement fâchée	και η δασκάλα μας έγινε πυρ και μανία από το θυμό της	η δασκάλα φαινόταν πάρα πολύ θυμωμένη	η δασκάλα όμως ήταν έξω φρενών
Et les ennemis ont drôlement peur,	Και οι εχθροί τρέμανε από το φόβο τους	Και έτσι οι κακοί πλούσιοι τρέμουν από το φόβο τους	Και έτσι οι εχθροί τρέμουν από το φόβο τους

Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί αρκετά συχνά το επίρρημα **drôlement**. Και οι τρεις μεταφραστές προσπάθησαν να αποδώσουν την ένταση του επιρρήματος. Είναι γεγονός πως το επίρρημα **drôlement** χρησιμοποιείται περισσότερο στη γαλλική γλώσσα ως “adverbe d’intensité” ενισχύοντας άλλοτε ένα επίθετο, άλλοτε ένα ρήμα, ο μεταφραστής προσπάθησε να αποδώσει την ένταση του επιρρήματος στη γαλλική γλώσσα.

Προσπαθήσαμε να δείξουμε μέσα από τις ίδιες λέξεις σε διαφορετικό συγκείμενο την απόδοση στα μεταφράσματα των μεταφραστών και να κατανοήσουμε τις επιλογές και τις τεχνικές των μεταφραστών μεταξύ τους αλλά και των ίδιων σε διαφορετικές περιπτώσεις.

Επιφωνήματα

Κείμενο στη γαλλική γλώσσα	Νίκος Δαμιανίδης	Ανδρέας Καρακίτσιος	Ρίτα Κολαΐτη
Bah ! a dit Maixent	Δεν βαριέσαι ! είπε ο Μεξάν	Τι λες τώρα; είπε ο Μεξάν	Μα τι λες! Είπε ο Μεξάν
Oh ! a dit Papa, je te demande pardon	Ω! με συγχωρείται για την ενόχληση!	Α, είπε ο μπαμπάς σου ζητώ συγνώμη για την ενόχληση!	Ω! είπε ο μπαμπάς σου ζητώ συγνώμη για την ενόχληση!
Hip, hip, hourra	Ζήτω! Ζήτω! Ζήτω!	Ζήτω! Ζήτω! Ζήτω	Ζήτωωω! Ζήτωωω! Ζήτωωω

Βλέπουμε ότι, όπως γνωρίζουμε, τα επιφωνήματα άλλοτε μεταφράζονται και άλλοτε όχι. Αποτελούν άλλη μια μεγάλη δυσκολία στη μετάφραση, έχουν τεράστια

υποκειμενική βαρύτητα και εμπλέκουν το κομμάτι της γλωσσικής συμπεριφοράς, δηλαδή εκεί που σε μία γλώσσα κάτι λέμε, σε μια άλλη μπορεί να μη λέμε τίποτα.

Παρατηρούμε ότι και οι τρεις μεταφραστές στη δυσκολία της μετάφρασης των επιφωνημάτων προσπαθούν να προσαρμόσουν το κείμενο του πρωτοτύπου στη γλώσσα-στόχο, άλλοτε μεταφράζοντας και άλλοτε απλοποιώντας το μετάφρασμα, χωρίς να μεταφράζουν.

Αναφορές με χιούμορ

Ένα από τα στοιχεία που θεωρούνται δυσεπίλυτα αλλά συγχρόνως αποτελούν και πρόκληση για τον μεταφραστή στη μετάφραση της παιδικής λογοτεχνίας και όχι μόνο, είναι το χιούμορ.

Παρακάτω παραθέτουμε κείμενο που κατά τη γνώμη μας, στο μετάφρασμα διατηρούν ιδιαίτερα το χιουμοριστικό τους στοιχείο και αναλύουμε τις τεχνικές του κάθε μεταφραστή.

*—Cesse de pleurer. Que se passe-t-il ? —Il se passe, a dit Papa, que ton fils est **furieux** parce que je **lui refuse un os de dinosaure**. Maman nous a regardés, Papa et moi, et elle a demandé si tout le monde était en train de **devenir fou** dans cette maison. Alors Papa lui a expliqué, et Maman m'a dit :—Mais enfin, Nicolas, il n'y a pas de quoi en faire un drame.*

Σταμάτησε το κλάμα. Τι συμβαίνει λοιπόν; - Συμβαίνει, είπε ο μπαμπάς, πως ο γιός σου κάνει **σαν μανιακός** γιατί λέει **δεν του δίνω ένα κόκκαλο δεινόσαυρου**. Η μαμά μάς κοίταξε, εμένα και τον μπαμπά και ρώτησε αν είμαστε καλά ή όλοι μας πάμε να τρελαθούμε μέσα σε αυτό το σπίτι. Τότε ο μπαμπάς της εξήγησε και η μαμά μου είπε:- Μα επιτέλους Νικόλα, δεν υπάρχει λόγος να το **κάνεις ανατολικό ζήτημα** (Ν. Δαμιανίδης)

Σταμάτα να κλαις. Τι συμβαίνει; - Ο γιος σου, είπε ο μπαμπάς κάνει **σαν τρελός**, γιατί δεν έχω κόκαλο από δεινόσαυρο να του δώσω. Η μαμά μας κοίταξε καλά καλά και μετά μας ρώτησε – με το δίκιο της βέβαια – **αν είχαμε τρελαθεί όλοι μας σ’ αυτό το σπίτι**. Τότε ο μπαμπάς της εξήγησε και η μαμά μου είπε: —Μα επιτέλους, Νικόλα, δεν υπάρχει λόγος να **τα βλέπεις όλα μαύρα**. (Α. Καρακίτσιος).

«Σταμάτα να κλαις. Τι έγινε;» « Ο γιός σου, είπε ο μπαμπάς **θύμωσε** γιατί δεν έχω να του δώσω κόκαλο από δεινόσαυρο».

Η μαμά μάς κοίταξε καλά καλά τον μπαμπά και μένα, και ρώτησε αν είχαμε **τρελαθεί όλοι σε αυτό το σπίτι**. Τότε ο μπαμπάς της εξήγησε και η μαμά μου είπε: «Μα επιτέλους, Νικόλα δεν υπάρχει λόγος ν’ **αρχίσουμε τα δράματα**». (Ρ. Κολαΐτη)

T'es un **radin**, m'a dit Rufus, et si t'as fait quatrième en histoire, c'est parce que t'es le chouchou de la maîtresse, comme Agnan. Mais **j'ai pas pu donner une claque** à Rufus, parce que la cloche a sonné.

Είσαι **τσιφούτης** μου είπε ο Ρούφος και αν βγήκες τέταρτος στην ιστορία, είναι γιατί και εσύ είσαι χαϊδεμένος της δασκάλας σαν τον Ανιάν.

Αλλά δεν πρόλαβα να **ρίξω την σφαλιάρα** στον Ρούφος γιατί χτύπησε το κουδούνι για μέσα. (Ν. Δαμιανίδης)

Είσαι **ένας τσιγκούναρος** μου **πέταξε ο Ρούφος** και αν βγήκες τέταρτος είναι γιατί είσαι και εσύ σαν τον Ανιάν, χαϊδεμένο της δασκάλας.

Δεν πρόλαβα **να του δώσω μια μπουνιά** του Ρούφος γιατί χτύπησε το κουδούνι. (Α. Καρακίτσιος)

«Είσαι ένας **τσιγκούναρος**, του είπε ο Ρούφος, και να βγήκες τέταρτος, είναι γιατί είσαι και εσύ ο αγαπημένος της δασκάλας όπως ο Ανιάν.»

Δεν πρόλαβα όμως να **ρίξω μια σφαλιάρα** στον Ρούφος γιατί χτύπησε το κουδούνι κι έπρεπε να μπούμε στη γραμμή για να πάμε στην τάξη. (Ρ. Κολαΐτη).

Και οι τρεις μεταφραστές προσπάθησαν να αποδώσουν το χιουμοριστικό αποτέλεσμα σε μια απλή καθομιλουμένη γλώσσα. Παρουσιάζονται διαφορές μεταξύ τους.

Έτσι λοιπόν ο Δαμιανίδης χάνει ως προς το μετάφρασμα την παιδική αφέλεια, αθωότητα και την παιδικότητα του πρωτοτύπου χρησιμοποιώντας φράσεις μη κατανοητές στο παιδικό αναγνωστικό κοινό. Στη δεύτερη περίπτωση παρατηρούμε μια τάση πιο λαϊκής γλώσσας, στοιχείων μη ευχάριστων ούτε και οικείων στα παιδιά–αναγνώστες.

Στα μεταφράσματα των Καρακίτσιου και Κολαΐτη διακρίνουμε αρκετά κοινά σημεία. Διαφέρουν σε μερικές λεπτομέρειες όπου μαρτυρούν την προσωπική πένα του μεταφραστή. Έτσι, η συντακτική δομή που χρησιμοποιεί η Κολαΐτη μένοντας πολύ κοντά στο ύφος και τη σύνταξη του πρωτοτύπου κάνει τη ροή της αφήγησης πιο ζωντανή, ευχάριστη, οικεία στο παιδικό αναγνωστικό κοινό.

Ως προς το ύφος παραθέσαμε στοιχεία της παιδικής λογοτεχνίας όπως το χιούμορ, τις επαναλήψεις, τα επιφωνήματα, και λέξεις της καθημερινότητας. Παρατηρούμε ορισμένα γλωσσικά προβλήματα στη μετάφραση αυτού του έργου, καθώς οι μεταφραστές προσπαθούν να μεταφέρουν το πρωτότυπο στο πολιτισμικό επίπεδο στη γλώσσα-στόχο. Μάλιστα, πολλές φορές και οι τρεις μεταφραστές επιλέγουν την ίδια λέξη να τη μεταφράσουν διαφορετικά ανάλογα με το συγκεκριμένο. Παρατηρούμε την ελεύθερη απόδοση του πρωτοτύπου ως προς το μετάφρασμα των επιφωνημάτων και απλών μονολεκτικών λέξεων της καθημερινότητας και κατανοούμε τη δυσκολία ως τη μετάφραση του χιούμορ και την προσπάθεια των μεταφραστών να τη μεταφέρουν στη γλώσσα-στόχο.

4.4 Γενικές παρατηρήσεις

Από όλα τα παραπάνω, παρατηρούμε ότι οι τρεις μεταφραστές προσπαθούν ο καθένας σε διαφορετική χρονική περίοδο και κοινωνία να αποτυπώσουν τις ιδέες του συγγραφέα και το αποτέλεσμα του πρωτότυπου κειμένου, να το μεταδώσουν στο παιδί–αναγνώστη της γλώσσας και του πολιτισμού–στόχου. Σε γενικές γραμμές και οι τρεις έμειναν συνεπείς ως προς αυτό. Ποιες τεχνικές όμως χρησιμοποίησαν για να πετύχουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα;

Ως προς τον τίτλο του βιβλίου και τους τίτλους των ιστοριών του, οι μεταφραστές επιλέγουν ένα διαφορετικό επίπεδο γλώσσας ανάλογα με την προσέγγιση του καθενός ξεχωριστά.

Σε ό,τι αφορά τα κύρια ονόματα υπάρχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς τις φωνητικές μεταγραφές και τις μεταφράσεις τους. Ο κάθε μεταφραστής χρησιμοποιεί τις δικές του τεχνικές ως προς την απόδοση των κύριων ονομάτων Αυτό που επίσης παρατηρείται είναι ότι και ο ίδιος μεταφραστής δεν μένει προσκολλημένος σε μια τεχνική .

Στη μεταφρασμένη λογοτεχνία όταν διατηρούνται τα ονόματα , αποτελούν την πρώτη ένδειξη ότι το κείμενο που έχει μπροστά του ο αναγνώστης προέρχεται από κάποιον άλλο πολιτισμό, καθώς προκαλούν αυτόματα το αίσθημα του ανοικείου και του παράξενου. Οι δυο πιο σύγχρονοι μεταφραστές (Καρακίτσιος, Κολαΐτη) σε πολλά ονόματα είναι πιο κοντά στη γαλλική προφορά ενώ επιλέγουν να οικειοποιούν ονόματα μόνο σε σημεία όπου δεν είναι τόσο οικεία και άρα κατανοητά στον Έλληνα παιδί-αναγνώστη.

Σε πραγματολογικό, σημασιολογικό, υφολογικό επίπεδο παραθέσαμε στοιχεία όπου μας δείχνουν ότι όλες οι αποδόσεις σέβονται την γαλλική γλώσσα δεν ανήκουν όμως στο ίδιο γλωσσικό επίπεδο. Το κείμενο προσαρμόζεται προκειμένου να γίνει κατανοητό στον αναγνώστη της γλώσσας-στόχου οι μεταφραστές και στα τρία επίπεδα δεν χρησιμοποιούν μια συγκεκριμένη τεχνική, ενώ ακόμη και ο ίδιος μεταφραστής δεν μένει πιστός σε μια τεχνική. Επομένως για τον κάθε μεταφραστή μπορούμε να πούμε ότι:

Ο Δαμιανίδης τις περισσότερες φορές στο μετάφρασμά του έχει την τάση για επιχώρια προσαρμογή ώστε να γίνει το μετάφρασμα ιδιαίτερα κατανοητό και ευχάριστο στο παιδί-αναγνώστη της γλώσσας και του πολιτισμού-στόχου. Η γλώσσα όμως που χρησιμοποιεί άλλες φορές είναι λαϊκή η οποία δεν υπάρχει στο πρωτότυπο και στο ύφος του συγγραφέα και άλλες φορές χρησιμοποιεί λέξεις όχι εύκολα κατανοητές και ευχάριστες στα παιδιά.

Ο Καρακίτσιος προσαρμόζει το πρωτότυπο κείμενο άλλες φορές οικειοποιώντας το κείμενο στη γλώσσα και στο πολιτισμό-στόχο και λιγότερες φορές μένοντας προσκολλημένος στο κείμενο-πηγή. Η γλώσσα που χρησιμοποιεί είναι απλή, προφορική, κατανοητή κάπως όμως τυπική από ότι το ύφος του συγγραφέα του πρωτοτύπου με λεξιλόγιο όμως εύκολο, κατανοητό και ευχάριστο στα παιδιά.

Η Κολαΐτη προσαρμόζει και αυτή το πρωτότυπο κείμενο αλλά, η διαφορά που παρουσιάζει με τους άλλους δυο μεταφραστές είναι ότι πολλές φορές χρησιμοποιεί το μη οικείο αναδιατυπώνοντας το πρωτότυπο κείμενο με ιδιαίτερη πιστότητα στον πολιτισμό-πηγή. Βέβαια από αυτό το μη-οικείο προκύπτει το οικείο και μέσα από αυτό θέλει να δείξει ότι όντως πρόκειται για ένα κείμενο άλλου πολιτισμού. Η γλώσσα που χρησιμοποιεί είναι απλή, κατανοητή προφορική έχοντας την παιδικότητα και τη λογοτεχνικότητα του συγγραφέα του πρωτοτύπου. Παρατηρούμε επίσης μια πετυχημένη διαμόρφωση της συντακτικής δομής στην ελληνική γλώσσα, χωρίς ποτέ να αποκλίνει ουσιαστικά από το πρωτότυπο κείμενο.

Αξιοσημείωτη παρατήρηση επίσης είναι ότι οι δύο πιο σύγχρονοι μεταφραστές (Καρακίτσιος, Κολαΐτη), καθώς είναι πολύ κοντά ιστορικά και κοινωνικά αντιλαμβάνονται σχεδόν με τον ίδιο τρόπο τις ικανότητες των παιδιών-αναγνωστών στην πρόσληψη και αξιολόγηση του χιούμορ.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν γενικότερες παρατηρήσεις ως προς τις μεταφράσεις τους καθώς κανείς από τους τρεις μεταφραστές δεν παραμένει απόλυτα συνεπής ως προς μια τεχνική.

Παραθέσαμε και παρατηρήσαμε τις μεταφραστικές αποκλίσεις των τριών μεταφραστών ως προς τις τεχνικές προσέγγισης του αναγνωστικού παιδικού κοινού και του ύφους του συγγραφέα του πρωτοτύπου έργου.

Συμπεράσματα

Στη συγκεκριμένη εργασία εξετάσαμε την παιδική λογοτεχνία, δώσαμε ορισμούς από διάφορους θεωρητικούς, διαφορετικών χρονικών περιόδων. Αναπτύξαμε την λογοτεχνικότητα στη σειρά βιβλίων του μικρού Νικόλα. Τέλος, επαληθεύσαμε για μια ακόμη φορά ότι η συγκεκριμένη παιδική λογοτεχνία διαφέρει πολύ από την λογοτεχνία των ενηλίκων, και επιπλέον έχει και σημαντικές αξιώσεις ως λογοτεχνικό κείμενο.

Έπειτα, παρουσιάσαμε το συγγραφέα της σειράς βιβλίων του μικρού Νικόλα, Ρενέ Γκοσινί, έναν εξαιρετικό Γάλλο συγγραφέα, ο οποίος κατάφερε να περάσει στη διαχρονικότητα με τα κόμικς του και τα βιβλία του μικρού Νικόλα. Η σειρά βιβλίων του μικρού Νικόλα έχει θεωρηθεί ένα από τα αριστουργήματά του και προέρχεται από ιστορίες και αναμνήσεις από τα σχολικά του χρόνια. Ερευνήσαμε και παρουσιάσαμε όλα τα βιβλία στη γαλλική γλώσσα, καθώς και τις μεταφράσεις αλλά και τις αναμεταφράσεις από τέσσερις μεταφραστές και τρεις εκδοτικούς οίκους στη γλώσσα μας.

Αναλύσαμε τη μετάφραση της παιδικής λογοτεχνίας και του χιούμορ και συμπεράναμε ότι όσο εύκολη φαινομενικά φαίνεται παρουσιάζει πολλές δυσκολίες ως προς την απόδοση των πολιτιστικών στοιχείων, κυρίων ονομάτων, τη μετάφραση του χιούμορ προκειμένου να κρατηθεί η λογοτεχνικότητα, η παιδικότητα του πρωτοτύπου σε συνδυασμό με την ευχαρίστηση και την ευαισθητοποίηση του από τα παιδιά-αναγνώστες. Παρατηρήσαμε πόσο σημαντική είναι η επιλογή της τεχνικής από την πλευρά του μεταφραστή, προκειμένου να επιτευχθούν όλα τα προηγούμενα.

Τέλος, συγκρίναμε το έργο *Le petit Nicolas a des ennuis* στη γαλλική γλώσσα με τρεις μεταφράσεις διαφορετικών χρονικών περιόδων, επισημαίνοντας τις δυσκολίες των πολιτιστικών, λεξιλογικών και υφολογικών χαρακτηριστικών στο μετάφρασμα και από τους τρεις μεταφραστές. Παρατηρήσαμε ότι οι δύο πιο σύγχρονοι μεταφραστές της δεκαετίας του 2000 τείνουν να είναι πιο κοντά στο πρωτότυπο από τον μεταφραστή της εποχής της Ελλάδας του 1980. Η κοινωνία, η εποχή, η γλώσσα, η μετάφραση αλλάζουν μαζί.

Η κύρια εντύπωση που μένει από τη συγκριτική μελέτη είναι ότι οι περιπτώσεις οικειοποίησης και μιας επιχώριας προσαρμογής είναι εμφανείς στην παλαιότερη μετάφραση του Νίκου Δαμιανίδη με στόχο να γίνει κατανοητό, αρεστό το έργο στους αναγνώστες της γλώσσας και του πολιτισμού-στόχου. Η πρόθεση του να προσαρμοστούν τα πολιτισμικά συγκείμενα στο κείμενο-στόχο είναι εμφανής, σε

σημείο που πολύ συχνά κινδυνεύει να χάσει σε πολλά σημεία την παιδικότητα της γλώσσας του Γκοσινί.

Ο Ανδρέας Καρακίτσιος σε πολλές περιπτώσεις οικειοποιείται και προσαρμόζει το μετάφρασμά του χρησιμοποιώντας μια τυπική γλώσσα πιο κοντινή στη γλώσσα και στο ύφος του Γκοσινί σε σχέση με το παλαιότερο μετάφρασμα.

Η Ρίτα Κολαΐτη διακρίνεται για την ιδιαίτερη προσοχή στη συντακτική δομή στο μετάφρασμά της, το οποίο είναι πολύ κοντά στη γλώσσα-πηγή, στην παιδικότητα και λογοτεχνικότητα του ύφους του συγγραφέα. Ο βαθμός οικειοποίησης είναι περιορισμένος και μόνο εκεί που είναι αναγκαίος, όπως επίσης καθίσταται σαφές ότι δόθηκε προσοχή στη διατήρηση σε πολλά σημεία των γαλλικών πολιτισμικών στοιχείων, όπου αυτό υπήρξε δυνατό για την κατανόηση του νοήματος από τον Έλληνα παιδί-αναγνώστη. Είναι εμφανές ότι η πιο σύγχρονη μεταφράστρια διατηρεί τις γλωσσικές και πολιτισμικές επιλογές του κειμένου-πηγή.

Τέλος, παρατηρήσαμε την ευστοχία και την ευρηματικότητα και των τριών μεταφραστών σε διαφορετικά σημεία και χρησιμοποιώντας κατά περίπτωση διαφορετικές στρατηγικές.

Διαπιστώσαμε ότι η αξία και η δυναμική της μετάφρασης στην παιδική λογοτεχνία είναι ίδια με αυτή της λογοτεχνίας, δίνοντας στοιχεία μιας πολιτισμικής πραγματικότητας σε αναγνώστες μιας άλλης πραγματικότητας, ενδυναμώνοντας την αλληλογνωριμία και αλληλοκατανόηση, προβάλλοντας σημαντικά στοιχεία του πολιτισμού-πηγή, αλλά και του πολιτισμού-στόχου.

Μια περαιτέρω έρευνα που μπορεί να γίνει έπειτα από την δική μας εργασία είναι η ανάλυση της σειράς βιβλίων του μικρού Νικόλα σε σχέση με τα κοινωνικά και τα ιδεολογικά στερεοτυπικά στοιχεία της εποχής και η απόδοσή τους στην ελληνική γλώσσα.

Ο μικρός Νικόλας του Ρενέ Γκοσινί και του Ζαν Ζακ Σενπέ μας έκανε να θυμηθούμε την παιδική μας ηλικία, να γελάσουμε, να χαρούμε και να ευχαριστηθούμε αλλά και συνάμα να μάθουμε γιατί όπως έλεγε και ο Γκοσινί:

“Quand vous êtes très jeune, l'humour est une défense. Par la suite, il peut devenir une arme”⁵²⁵³.

⁵² «Όταν είμαστε νέοι, το χιούμορ είναι άμυνα. Στη συνέχεια μπορεί να γίνει όπλο».

⁵³ Voir sur:

<https://citations.ouest-france.fr/citation-rene-gosciny/quand-etes-tres-jeune-humour-44129.html>

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Πρωτογενείς

Ελληνόγλωσσες

Γκοσινί, Ρενέ. (1981). *Ο μικρός Νικόλας και τα προβλήματα του Γιοακίμ*. Μτφ. Νίκος Δαμιανίδης. Αθήνα: Τεκμήριο.

Γκοσινί, Ρενέ. (2000). *Ο μικρός Νικόλας έχει προβλήματα*. Μτφ Αντρέας Καρακίτσιος. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2015). *Ο μικρός Νικόλας έχει μπελάδες*. Μτφ. Ρίτα Κολαΐτη. Αθήνα: Πατάκης.

Ξενόγλωσσες

Gosciny, René. (1963). *Le Petit Nicolas*. Paris: Denoël.

Gosciny, René. (1963). *Le petit Nicolas et ses copains*. Paris: Denoël.

Gosciny, René. (1964). *Le petit Nicolas a des ennuis*. Paris: Denoël.

Gosciny, René. (2007). *Le Petit Nicolas*. Paris: IMAV.

Gosciny, René. (2007). *Les Récrés du Petit Nicolas*. Paris: IMAV.

Gosciny, René. (2006). *Histoires inédites du Petit Nicolas (vol 2)*. Paris: IMAV.

Gosciny, René. (2009). *Le Petit Nicolas, le ballon et autres histoires inédites*. Paris: IMAV.

Δευτερογενείς

Ελληνόγλωσσες

Βασάρ-Βαρών, Ο., Βλαβιανός, Χ., Γυπαράκης, Μ. κ.ά. (2021). *Πολίτες της Βαβυλωνίας: οι μεταφραστές και ο λόγος τους*. (Μ. Παπαδήμα, Επιμ.) Αθήνα: Νήσος.

Berman, A. (2005). *Η μετάφραση και το πανδοχείο του απόμακρου*. Μτφ. Σεσίλ Ιγγλέση Μαργέλλου. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Γραμμενίδης, Σ. (2009). *Μεταφράζοντας τον Κόσμο του Άλλου. Θεωρητικοί προβληματισμοί, Λειτουργικές προοπτικές*. Αθήνα: Διάυλος.

Δημητρούλια, Ξ., Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Κάλλιπος Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/5252>

Κανατσούλη, Μ. (2018). *Η εισαγωγή στην παιδική λογοτεχνία*. Αθήνα: University Studio Press.

Καρακίτσιος, Α. (1994). Η παιδική λογοτεχνία και η θεωρία της αφήγησης. *Διαβάζω*, Νοέμβριος. https://issuu.com/diavazo.gr/docs/aa308_issue_346

Καρακίτσιος, Α. (2000). Οι ιστορίες του Μικρού Νικόλα :Η παιδική αθωότητα και η αποενοχοποίηση της σχολικής αταξίας. Κριτικό σημείωμα, *Παρέμβαση*, τ. 12, Σεπτέμβριος – Νοέμβριος.

Καρακίτσιος, Α., Γουλής, Δ., Γρόσδος, Σ. (2012). «Λογοτεχνία και κινηματογράφος, κειμενικές και εικονιστικές προσεγγίσεις: η περίπτωση του μικρού Νικόλα», στο *Θέματα Παιδικής Λογοτεχνίας*, επιμ. Κωτόπουλος, Τ., Σουλιώτη, Δ. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονία.

Ladmiral, J., R. (2007). *Θεωρήματα για τη μετάφραση*, Μτφ. Κατερίνα Κολλέτ και Μαρία -Χριστίνα Αναστασιάδη. Αθήνα, Μεταίχμιο

Munday, Jeremy. (2004). *Μεταφραστικές Σπουδές, θεωρίες και εφαρμογές*, μτφ. Άγγελος Φιλιππάτος, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Παπαδήμα, Μ. (2012). *Τα πολλαπλά κάτοπτρα της μετάφρασης*. Αθήνα: Νεφέλη.

Πέτροβιτς – Ανδρουτσοπούλου, Λ. (1990). *Η παιδική λογοτεχνία στην εποχή μας*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Σωφρονίδου, Φ. (2016). *Οι Ελληνικές μεταφράσεις της Γαλλικής λογοτεχνίας. Συμβολή στην καταγραφή και στη μελέτη της παρουσίας τους στα ελληνικά γράμματα από το 1900 έως το 2010*. Αθήνα: Ύψιλον.

Χαντ, Π. (2001). *Κριτική, Θεωρία και Παιδική Λογοτεχνία*. Μτφ. Ε. Σακελλαριάδου – Μ. Κανατσούλη. Αθήνα: Πατάκης.

Ξενόγλωσσες

Arnaud Bouron réalisateur de la série TV de Petit Nicolas répond à nos questions. (2011, Janvier,23). Ανακτήθηκε στις 30/04/2021 από

<https://www.fnac.com/Arnaud-Bouron-realisateur-de-la-serie-TV-Le-Petit-Nicolas-repond-a-nos-questions/cp9649/w-4>

Attardo, S. (2002). Translation and Humour, *The Translator*. 8:2.

DOI:10.1080/13556509.2002.10799131.

Casta, Isabelle-Rachel. (2016). Nathalie Prince, *La littérature de jeunesse, Pour une théorie littéraire (2e édition)*, *Strenæ* [En ligne], 10, mis en ligne le 18 avril 2016, consulté le 19 mars 2021. URL: <http://journals.openedition.org/strenae/1508>.

DOI : <https://doi.org/10.4000/strenae>

Cocks, N. (2004). *The Implied Reader. Response and Responsibility: Theories of the Implied Reader in Children's Literature Criticism*. In: Lesnik-Oberstein K. (eds) *Children's Literature*. London :Palgrave Macmillan.

https://doi.org/10.1057/9780230523777_5

Christin, P., Gaumer, P. & Mézières, J. (2011). Pilote ou la naissance d'un art? Le journal de l'école de Paris du management. *Cairn Info* 4(4).

<https://doi.org/10.3917/jepam.090.0023>

Desmarteau, C. (2013). *Le petit Gus au collège*. Albin Michel.

Desmarteau, C. (2010) *Le petit Gus fait sa crise*. Albin Michel.

Gosciny, un auteur aux traits de génie. (2017, Septembre,28). *Le Monde*. Ανακτήθηκε στις 30/04/2021 από

https://www.lemonde.fr/bande-dessinee/article/2017/09/27/exposition-gosciny-un-auteur-aux-traits-de-genie_5192076_4420272.html

Even-Zohar, I. (1990). *Polysystem Studies*, special issue of *Poetics Today*, n.11.

https://www.tau.ac.il/~itamarez/works/books/Even-Zohar_1990--Polysystem%20studies.pdf

Gospé et Sempinny. (2007). *Le petit monde à l'Élysée*. Paris: Pascal Galodé.

Gospé et Sempinny. (2007). *Le petit Ségolène et ses copains*. Paris: Rocher.

Hollindale, P. (1997). *Signs of Children in Children's Books*. Lockwood: Thimble Press.

Il était une fois le Petit Nicolas. (2009, July,3). *L'express*. Ανακτήθηκε στις 30/04/2021 από

https://www.lexpress.fr/culture/livre/il-etait-une-fois-le-petit-nicolas_771686.html

La musique de l'enfance. (2010, février, 13). *La presse*. Ανακτήθηκε στις 30/04/2021 από

<https://www.lapresse.ca/cinema/nouvelles/201207/17/01-4549605-le-petit-nicolas-la-musique-de-lenfance.php>

Le mythe Gosciny. (2007, Octobre,31). *Express*. Ανακτήθηκε στις 30/04/2021 από

https://www.lexpress.fr/styles/mode/le-mythe-gosciny_474685.html

Le petit Nicolas enfin à l'écran. (2009, Septembre, 2009). *Paris Match*. Ανακτήθηκε στις 30/04/2021 από

<https://www.parismatch.com/Culture/Cinema/Le-petit-Nicolas-enfin-a-l-ecran-143158>

Marmande, F. (2019). A 60 ans, le Petit Nicolas a à peine vieilli. Le personnage de Sempé et Gosciny et ses chouettes copains restent une source d'inspiration pour les auteurs jeunesse d'aujourd'hui. *Le monde* (4 avril 2019).

https://www.lemonde.fr/livres/article/2019/04/04/le-petit-nicolas-souffle-ses-60-bougies_5445443_3260.html

- Mikkelsen, N. (1985). Sendak, Snow White, and the Child as Literary Critic. *Language Arts*, 62(4), Ανακτήθηκε στις 10/04/2021 από <http://www.jstor.org/stable/41405294>
- Nasrullah, M. (2016, March 16). Familiarization. *Library of theory and criticism*. Ανακτήθηκε από <https://literariness.org/2016/03/17/defamiliarization/>
- Nikolajeva, M., Scott, C. (2001) *How Picturebooks Work*. New York – London. Garland publishing.
- Nodelman, P. (1992). *The pleasures of Children's Literature*. New York – London: Longman.
- Praag, Ganna Ottevaere-van. (1996). *Le roman pour la jeunesse. Approches, définitions, techniques narratives*. Bern-BerlinFrancforts. New York-Paris-Vienne, Peter Lang.
https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/113159/1_EtudesRomanesDeBrno_30-2000-1_11.pdf?sequence=1
- Shavit, Z. (1986). *Poetics of Children's Literature*. University of Georgia Press. Athens – London. Ανακτήθηκε στις 30/04/2021 από https://www.academia.edu/27057947/Poetics_of_Childrens_Literature
- Tillier, B. (2008). Pascal Ory, Goscinny, La liberté d'en rire, Paris, Perrin. *Sociétés & Representations*, 1(1). <https://doi.org/10.3917/sr.025.0216>
- Toury, G. (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam, Philadelphia: Benjamins.
file:///C:/Users/Katerina/Downloads/Gideon_Toury_Descriptive_Translation_Stu.pdf
- Une statue de René Goscinny à Varsovie. (2013, septembre,19). *Le Figaro*. Ανακτήθηκε από <https://www.lefigaro.fr/flash-actu/2013/09/19/97001-20130919FILWWW00551-une-statut-de-rene-goscinny-a-varsovie.php>
- Une statue dirigée en hommage de René Goscinny. (2020, Janvier,23). Ανακτήθηκε στις 30/04/2021 από <https://www.livreshebdo.fr/article/une-statue-erigee-en-hommage-rene-goscinny-paris>
- Venuti, L. (1995). *The Translator's Invisibility. A History of Translation*. London: Routledge.
- Vermeer, Hans. J. (2000). “Skopos and commission in translational action” in Venuti, Lawrence (ed.). *The translation Studies Reader* (p. 221-23). Μπρρ. A. Chesterman. London and New York: Routledge.

Vidal, G., Goscinny, A., Gaumer, P. (1997). *René Goscinny, profession: humoriste*. Paris: Dargaud.

Δικτυογραφία

Για τον Νίκο Δαμιανίδη

Επίσημη ιστοσελίδα της Εθνικής Βιβλιοθήκης

<https://catalogue.nlg.gr/Search/Results?lookfor=Νίκος+Δαμιανίδης&type=AllFields>

Για τον Ανδρέα Καρακίτσιο

<https://biblionet.gr/προσωπο/?personid=34873>

Για τη Μελίνα Καρακώστα

<https://biblionet.gr/προσωπο/?personid=1847/>

Για τη Ρίτα Κολαΐτη

<https://biblionet.gr/προσωπο/?personid=19866>

<https://pem.gr/anakoinothikan-ta-kratika-vraveia-logotechnikis-metafrasis-2020/>

<https://webradio.ert.gr/i-foni-tis-elladas/ta-ellinika-ton-21o-eona-me-tin-rita-kola%CE%90ti-stis-vryxelles/>

Για τον εκδοτικό οίκο *Σύγχρονοι Ορίζοντες*

<http://s-orizontes.blogspot.com/p/blog-page.html>

Επίσημη ιστοσελίδα του ινστιτούτου του Ρενέ Γκοσινί

<https://www.institut-goscinny.org/rene-goscinny>

Επίσημη ιστοσελίδα του μικρού Νικόλα

<http://www.petitnicolas.com/historique>

Η βιβλιοπαράγωγή στην Ελλάδα – 2008, ΕΚΕΒΙ, Δεκέμβριος 2009.

<http://www.ekebi.gr/appdata/documents/vivlio2008.pdf>

Κριτική αναγνώστων στο babelio

<https://www.babelio.com/livres/Goscinny-Le-Petit-Nicolas/2088/critiques>

Μνημεία, σχολεία με το όνομά του

<http://www.parisrues.com/rues13/paris-13-rue-rene-goscinny.html>

<https://www.bibliotheques.org/mediatheque-ludotheque-rene-goscinny-sainte-luce-sur-loire-44>

<https://www.education.gouv.fr/annuaire/14-calvados/saint-andre-sur-orne/etab/ecole-elementaire-rene-goscinny.html>

<https://www.aefe.fr/reseau-scolaire-mondial/rechercher-un-etablissement/pologne-varsovie-lycee-francais-rene-goscinny>

<https://www.amazon.fr/Ren%C3%A9-Goscinny-premi%C3%A8re-sc%C3%A9nariste-g%C3%A9nie/dp/2732431117>

Λεξικά

Λεξικό του Τριανταφυλλίδη

<https://www.greek->

[language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=ιδεο](https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=ιδεο)

[λογία&dq=](#)

Larousse

<https://www.larousse.fr/encyclopedie/personnage/Goscinny/121879>

Παράρτημα

Μεταφράσεις - Εκδόσεις Σύγχρονοι Ορίζοντες

Γκοσινί, Ρενέ. (2000), (2010), (2012). *Ο μικρός Νικόλας / Le Petit Nicolas*. Μτφ. Αντρέας Καρακίτσιος. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2000), (2006), (2009). *Ο μικρός Νικόλας έχει προβλήματα / Le petit Nicolas a des ennuis*. Μτφ Αντρέας Καρακίτσιος. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2003). *Οι διακοπές του μικρού Νικόλα / Les vacances du petit Nicolas*. Μτφ Αντρέας Καρακίτσιος. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2007), (2012). *Ο μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες 2. / Histoires Inédites du Petit Nicolas 2*. Μτφ. Μελίνα Καρακώστα Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2009). *Ο μικρός Νικόλας: Το κόκκινο μπαλόνι και άλλες ανέκδοτες ιστορίες με έγχρωμα σκίτσα / Le Petit Nicolas et autres histoires Inédites*. Μτφ. Ρίτα Κολαΐτη. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2009), (2012). *Ο μικρός Νικόλας και η παρέα του / Le Petit Nicolas et les copains*. Μτφ. Αντρέας Καρακίτσιος Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2010), (2012). *Ο μικρός Νικόλας διασκεδάζει/Les Récrés du Petit Nicolas*. Μτφ. Αντρέας Καρακίτσιος. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2011). *Οι καινούριοι Γείτονες / Le Petit Nicolas et ses voisins*. Μτφ. Μελίνα Καρακώστα. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2012). *Ο μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες (Πρώτο Βιβλίο) / Histoires Inédites du petit Nicolas vol. 1*. Μτφ. Μελίνα Καρακώστα . Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Μεταφράσεις — Εκδόσεις Σύγχρονοι Ορίζοντες .

Από τη σειρά: Ο Μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες / Les histoires Inédites

Γκοσινί, Ρενέ. (2011). *Ο κ. Αλογόμυγας μας προσέχει / M. Mouchabière nous surveille*. (Chapitre 3 dans les histoires Inédites du Petit Nicolas, Les bêtises du Petit Nicolas). Μτφ. Μελίνα Καρακώστα. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2011). *Είμαι ο καλύτερος / Je suis le meilleur*. (Chapitre 4 dans les histoires Inédites du Petit Nicolas, Le petit Nicolas et ses voisins). Μτφ. Μελίνα Καρακώστα. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2011). *Ένας σωστός μικρός άντρας / Un vrai petit Homme* (Chapitre 10, dans les histoires Inédites du Petit Nicolas, Les surprises du Petit Nicolas). Μτφ. Μελίνα Καρακώστα. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2011). *Οι ανίκητοι η συμμορία της αλάνας / Les invisibles*. (Chapitre 1 dans les histoires Inédites du petit Nicolas, La rentrée du Petit Nicolas). Μτφ. Μελίνα Καρακώστα. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Μεταφράσεις - Εκδόσεις Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Από τη σειρά: *Ο μικρός Νικόλας σε νέες περιπέτειες 2 / Les histoires Inédites du Petit Nicolas vol 2*

Γκοσινί, Ρενέ. (2011). *Γυρίζουμε ταινία / On tourne!* (Chapitre 4 dans les histoires Inédites du Petit Nicolas). Μτφ. Μελίνα Καρακώστα. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2011). *Αγαπητέ Αι Βασίλη / Cher Père Noël*. (Chapitre 1 dans les histoires Inédites du Petit Nicolas 2). Μτφ. Μελίνα Καρακώστα Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Γκοσινί, Ρενέ. (2011). *Επίσκεψη στο εργοστάσιο σοκολάτας / On a visité le chocolat*. (Chapitre 3 dans les histoires Inédites du Petit Nicolas, Le Petit Nicolas s’amuse). Μτφ. Μελίνα Καρακώστα. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Μεταφράσεις - Εκδόσεις Πατάκης

Γκοσινί, Ρενέ. (2014). *Ο Μικρός Νικόλας / Le petit Nicolas*. Μτφ. Ρίτα Κολαΐτη. Αθήνα: Πατάκης.

Γκοσινί, Ρενέ. (2014). *Ο Μικρός Νικόλας και η παρέα του / Le Petit Nicolas et les copains*. Μτφ. Ρίτα Κολαΐτη. Αθήνα: Πατάκης.

Γκοσινί, Ρενέ. (2015). *Ο Μικρός Νικόλας Διασκεδάζει / Les Récrés du Petit Nicolas*. Μτφ. Ρίτα Κολαΐτη. Αθήνα: Πατάκης.

Γκοσινί, Ρενέ. (2015). *Ο Μικρός Νικόλας έχει μπελάδες / Le Petit Nicolas a des ennuis*. Μτφ. Ρίτα Κολαΐτη. Αθήνα: Πατάκης.

Γκοσινί, Ρενέ. (2015). *Ο Μικρός Νικόλας πάει διακοπές / Les Vacances du Petit Nicolas*. Μτφ. Ρίτα Κολαΐτη. Αθήνα: Πατάκης.

Γκοσινί, Ρενέ. (2019). *Ο μικρός Νικόλας: Το πρωτότυπο κόμικς / Le petit Nicolas: La bande dessinée originale*. Μτφ. Ρίτα Κολαΐτη. Αθήνα: Πατάκης.

Γκοσινί, Ρενέ. (2020). *Ο Μικρός Νικόλας σε νέες Περιπέτειες / Les histoires Inédites du Petit Nicolas vol. 1*. Μτφ. Ρίτα Κολαΐτη. Αθήνα: Πατάκης.

Μεταφράσεις - Εκδόσεις Τεκμήριο

Γκοσινί, Ρενέ. (1978). *Ο Μικρός Νικόλας / Le Petit Nicolas*. Μτφ. Νίκος Δαμιανίδης. Αθήνα: Τεκμήριο.

Γκοσινί, Ρενέ. (1978). *Ο Μικρός Νικόλας Διασκεδάζει / Les Récrés du Petit Nicolas*. Μτφ. Νίκος Δαμιανίδης. Αθήνα: Τεκμήριο.

Γκοσινί, Ρενέ. (1979). *Ο Μικρός Νικόλας και η τρελλοπαρέα / Petit Nicolas et les corains*. Μτφ. Νίκος Δαμιανίδης. Αθήνα: Τεκμήριο.

Γκοσινί, Ρενέ. (1979). *Οι διακοπές του Μικρού Νικόλα / Les vacances du Petit Nicolas*. Μτφ. Νίκος Δαμιανίδης. Αθήνα: Τεκμήριο.

Γκοσινί, Ρενέ. (1981). *Ο Μικρός Νικόλας και τα προβλήματα του Γιοακίμ / Le Petit Nicolas a des ennuis..* Μτφ. Νίκος Δαμιανίδης. Αθήνα: Τεκμήριο.

Μεταφράσεις - Εκδόσεις Χάρτινη Πόλη

Από τη σειρά κινουμένων σχεδίων στη Γαλλία.

Υποσειρά Μεγάλες Περιπέτειες / Les Premières Lectures.

Γκοσινί, Ρενέ. (2017). *Ο Μικρός Νικόλας : Η φωτογραφία της τάξης / Petit Nicolas : La photo de classe*. Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2017). *Ο Μικρός Νικόλας: Τα κορίτσια είναι μπελάς / Le Petit Nicolas : Les filles, c'est drôlement compliqué*. Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2017). *Ο Μικρός Νικόλας: Το πρωτοσέλιδο / Le Petit Nicolas: Le Scoop*. Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2017). *Ο Μικρός Νικόλας: Νυχτερινή περιπέτεια / Le Petit Nicolas : Même pas peur!* Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2018). *Ο Μικρός Νικόλας : Έχει ο καιρός γυρίσματα / Le chouchou à la poisse*. Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2018). *Ο Μικρός Νικόλας. Η μεγάλη ανατροπή. / Le Petit Nicolas: La tombola*. Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2018). *Ο Μικρός Νικόλας: Χνουδωτός μπελάς./Le petit Nicolas: Un chaton trop mignon*. Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2018). *Ο Μικρός Νικόλας: Τέρμα οι κακοί βαθμοί. / Le Petit Nicolas – Adieu les mauvaises notes*. Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2018). *Ο Μικρός Νικόλας: Μάθημα κυκλοφοριακής αγωγής / Le Petit Nicolas : La leçon de code*. Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2018). *Ο Μικρός Νικόλας: Έτοιμη για καβγά / Le Petit Nicolas: Prêt pour la Bagarre*. Μτφ. Ευαγγελία – Ελισάβετ Βουτσίνου. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2018). *Ο Μικρός Νικόλας : Πανικός στο μουσείο / Le Petit Nicolas: Panique au Musée*. Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2018). *Ο Μικρός Νικόλας: Ο αγώνας της χρονιάς / Le Petit Nicolas: Le Match de l'année*. Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη

Γκοσινί, Ρενέ. (2019). *Ο Μικρός Νικόλας: Οι μικροί Επαναστάτες / Le Petit Nicolas: Les Petits Rebelles*. Μτφ. Αποστολία Δημακοπούλου. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2019). *Ο Μικρός Νικόλας: Άριστα στην ορθογραφία / Le Petit Nicolas: La dictée*. Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2019) *Ο Μικρός Νικόλας : Χριστούγεννα για γέλια! / Le Petit Nicolas: Drôle de Noël!* Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2020). *Ο Μικρός Νικόλας: Το μεγάλο μυστικό / Le Petit Nicolas: Un secret très mal gardé*. Μτφ. Σοφία Πολίτου, Βέρβερη. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2020). *Ο Μικρός Νικόλας: Το κυνήγι των δεινοσαύρων / Le Petit Nicolas: La chasse du dinosaure*. Μτφ. Αποστολία Δημακοπούλου. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Γκοσινί, Ρενέ. (2020). *Ο Μικρός Νικόλας: Τα πειραχτήρια / Le Petit Nicolas: Les Farceurs*. Μτφ. Αποστολία Δημακοπούλου. Αθήνα: Χάρτινη Πόλη.

Μετάφραση στα Λατινικά

Le Petit Nicolas en latin – Pullus Nicoellus. Traduction Elisabeth Antébi et Marie France Saignes, IMAV éditions, novembre 2012.

Μεταφράσεις σε διαλέκτους της Γαλλίας

La collection *Le Petit Nicolas dans les langues de France*. Les éditions IMAV ont traduit le Petit Nicolas dans les 75 langues de France officiellement référencées.

Le Petit Nicolas en langue corse- Niculinu in corsu. Juin 2013.

Le Petit Nicolas en breton-Nikolazig e brezhoneg. Novembre 2013.

Le Petit Nicolas en yiddish -ג'קסלעס קל'ינגער דער װײַז איז Août 2013.

Le Petit Nicolas en arabe maghrébin – Nicolas Şşghir beddarija Lughat Franşa. Livre bilingue. Août 2013.

Le petit Nicolas en picard- Ch'tchot Colas in picard. Novembre 2014.

Le Petit Nicolas en créole de Réunion -Ti Nikola kréol Rénion. IMAV / Caraïbéditions. Juillet 2014.

Le Petit Nicolas en créole de Martinique -Ti Nikola-a kréyol Martinik. IMAV / Caraïbéditions. Juillet 2014.

Le Petit Nicolas en créole de Guadeloupe-Ti Nikola kréyol Gwadeloup. IMAV/Caraïbéditions. Juillet 2014.

Le Petit Nicolas en créole de Guyane -Ti Nikola-a kréyol Gwiyane. IMAV / Caraïbéditions. Juillet 2014.

Le Petit Nicolas en arménien occidental - Փոքրիկ Նիկոլը արևմտահայերէն. Livre bilingue. Février 2015.

Le Petit Nicolas en vosgien-lorrain - Lé p'tit Colâs en vosgien – lorrain. Livre bilingue. Septembre 2015.

Le Petit Nicolas en provençal - Lo Pichon Micolau en provençau. Livre bilingue. Juin 2016.

Le Petit Nicolas en gascon - Lo Petit Nicolau en gascon. Livre bilingue. Juin 2016.

Le Petit Nicolas en niçois - Lou Pichin Nicoulau en nissart. Livre bilingue. Septembre 2017.

Le Petit Nicolas en vivaro-alpin - Lo pechon Nicolau en occitan vivaro-aupenc. Livre bilingue. Décembre 2018.

Le Petit Nicolas en auvergnat - Lo petiòt Nicolau per auvernhàs. Livre bilingue. Décembre 2018.

Le Petit Nicolas en languedocien - Lo pichòt Nicolau en occitan lengadocian. Livre bilingue. Décembre 2018.

Le Petit Nicolas en limousin - Nicolaudon en lemosin. Livre bilingue. Avril 2019.

Le Petit Nicolas en normand – Le P'tit Colas en normaund. Livre bilingue. Septembre 2020.

Δισκογραφία

Le Petit Nicolas / Sempé, Goscinny, musiques originales de Patrice Gomis ; lu par Brigitte Lecordier. - Paris : Éditions Gallimard Jeunesse, P 2004. - 2 disques compacts (2 h) + 2 f. de pl. Prod. : Paris : Gallimard Jeunesse, P 2004. - Gallimard jeunesse A 53556 (boîte).

Les Vacances du petit Nicolas / Sempé, ill. ; Goscinny, aut. ; Manuel Dubigeon et Hervé Mallet, mus. ; texte lu par Rémy Dèvèze, Véronique Françaix, Barbara Hurel, Marie-Pierre Sanson. - Édition spéciale. - Paris : Gallimard ; Lagny-Sur-Marne : distrib. Société de distribution des produits de l'édition, 1987 (cop.). - 1 livre (186 p.) : ill., couv. ill. en coul. ; 18 cm. - 2 cass. audio (2 h). - (Folio junior).

Le Petit Nicolas et ses copains / Sempé, ill. ; Goscinny, aut. ; Manuel Dubigeon et Hervé Mallet, mus. ; texte lu par Rémy Dèvèze, Véronique Françaix, Barbara Hurel, Marie-Pierre Sanson. - Édition spéciale. - Paris : Gallimard ; Lagny-Sur-Marne : distrib. Société de distribution des produits de l'édition, 1988 (cop.). - 1 livre (184 p.) : ill., couv. ill. en coul. ; 18 cm. - 2 cass. audio (2 h). - (Folio junior). Cop. 1988.

Les Récrés du petit Nicolas / Sempé, ill. ; Goscinny, aut. ; Manuel Dubigeon et Hervé Mallet, mus. ; texte lu par Rémy Dèveze, Véronique Françaix, Barbara Hurel, Marie-Pierre Sanson. - Édition spéciale. - Paris : Gallimard ; Lagny-Sur-Marne : distrib. Société de distribution des produits de l'édition, 1987 (cop.). - 1 livre (181 p.) : ill., couv. ill. en coul. ; 18 cm. - 2 cass. audio (2 h). - (Folio junior). P 1994. - Cop. 1987.

Οι ιστορίες του μικρού Νικόλα:

Από τα γαλλικά περιοδικά στα γαλλικά βιβλία

Le Moustique. Έκδοση 1955 έως 1956

<https://www.institut-goscinny.org/bibliographie/petit-nicolas-moustique>

Le Sud Ouest Dimanche Έκδοση 1956 -1964

. <https://www.institut-goscinny.org/bibliographie/petit-nicolas-sud-ouest-dimanche/>

Για το βιβλίο: *Le Petit Nicolas*, οι ιστορίες που είχαν δημοσιευτεί στο περιοδικό *sud-ouest dimanche*:

<https://www.institut-goscinny.org/bibliographie/le-petit-nicolas/>

Για το βιβλίο: *Les Récrés du petit Nicolas*, οι ιστορίες είχαν δημοσιευτεί στο περιοδικό *sud-ouest dimanche*:

<https://www.institut-goscinny.org/bibliographie/recres-petit-nicolas/>

Για το βιβλίο: *Les vacances du petit Nicolas*, οι ιστορίες που είχαν δημοσιευτεί στο περιοδικό *sud-ouest dimanche* :

<https://www.institut-goscinny.org/bibliographie/vacances-petit-nicolas/>

Για το βιβλίο: *Le petit Nicolas et les copains*, οι 16 ιστορίες που είχαν δημοσιευτεί στο περιοδικό *Sud Ouest dimanche* :

<https://www.institut-goscinny.org/bibliographie/petit-nicolas-copains/>

Για το βιβλίο: *Le petit Nicolas a des ennuis*, οι 16 ιστορίες που είχαν δημοσιευτεί στο περιοδικό *Sud Ouest dimanche* :

<https://www.institut-goscinny.org/bibliographie/le-petit-nicolas-a-des-ennuis/>

Για το βιβλίο: *Histoires Inédites*, οι 80 ιστορίες που είχαν δημοσιευτεί στα περιοδικά *Pilote* , *Sud Ouest dimanche* και *Elle*

<https://www.institut-goscinny.org/bibliographie/histoires-inedites-petit-nicolas/>

Για το βιβλίο: *Histoires Inédites2*, οι 45 ιστορίες που είχαν δημοσιευτεί στα περιοδικά *Sud Ouest dimanche* και *Pilote*

<https://www.institut-goscinny.org/bibliographie/histoires-inedites-petit-nicolas-volume-2/>

Για το βιβλίο: *Le Petit Nicolas – Le Ballon et autres histoires inédites*, ιστορίες που είχαν δημοσιευτεί στο περιοδικό *Sud Ouest dimanche* καθώς και 8 ανέκδοτες ιστορίες.
<https://www.institut-goscinny.org/bibliographie/petit-nicolas-ballon-autres-histoires-inedites/>

Για το βιβλίο: *Le Petit Nicolas – La Bande dessinée originale*, οι ιστορίες που είχαν δημοσιευτεί στο περιοδικό *Sud Ouest dimanche* και *Pilote*
<https://www.institut-goscinny.org/bibliographie/petit-nicolas-bande-dessinee-originale/>

"Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία είναι εξ ολοκλήρου δικό μου έργο και κανένα μέρος της δεν είναι αντιγραμμένο από έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές, μετάφραση από ξενόγλωσσες πηγές και αναπαραγωγή από εργασίες άλλων ερευνητών ή φοιτητών. Όπου έχω βασιστεί σε ιδέες ή κείμενα άλλων, έχω προσπαθήσει με όλες μου τις δυνάμεις να το προσδιορίσω σαφώς μέσα από την καλή χρήση αναφορών ακολουθώντας την ακαδημαϊκή δεοντολογία."

Υπογραφή

Μαριάνθη Αιυστακίου